

11-12

LETO XXXVIII

1 9 3 7

„Slovenski učitelj“ izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, „Stan in dom“ ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij „Slovenskega učitelja“ / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čuč, Ljubljana //

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI**

Vsebina št. 11.—12.: Vzgojitelj in samovzgoja. Franjo Čiček, — »Staro« in »novo« v kulturi. Vinko Brumen. — Izdelane kateheze za prvo šolsko leto. I. Kramar. — Gospodarska vzgoja kmečkega otroka. Alfonz Kopriva. — Boj za novo šolo in kulturni napredek. Etbin Bojc. — Ali današnja družina še vzgaja? Labernik Felicita. — Otroške igrice, igre in zabave v starem veku. Ema Deisinger. — Slomšekova izdaja šolskih knjig. Vinko Brumen. — Slomšek-Pestalozzi. Ema Deisinger. — Cerkev, dom in šola v Slomškovi zamisli. Prof. Ivan Bogovič. — Slomšek — vzornik slovenskemu kat. inteligentu. Fr. Kovačič. — Nervozni otrok. Ema Deisinger. — Delovna šola na Škotskem. E. D. — Književne vesti. — Beleške. — Razglednik. — Kazalo.

Etbin Bojc: Strukturna psihologija in pedagogika.

Ponatis iz »Slovenskega Učitelja«.

Komisijaska založba Jugoslovanske knjigarne. Cena 10 din. Obseg 32 strani.

To novo delo je bilo potrebno, da se izpolni vrzel v naši pedagoški knjižnici o eni najnovejših in najvažnejših smeri sodobne psihologije in pedagogike. Strukturna psihologija in pedagogika se je namreč doslej po naših pedagoških revijah sicer omenjala in sem pa tja tudi na kratko označevala, v tem delcu pa smo dobili strnjeno sliko in prikaz te smeri, da se bo mogel vsakdo temeljito o njej poučiti. Knjiga je pisana v glavnem v znanstveni obliki na sintetični način, le tu in tam se ji pozna prvotna oblika predavanja, ki ga je pisec imel na lanskem učiteljskem zborovanju Pedagoškega društva, kar tudi omenja v začetni besedi. Obširen uvod nam — kot nekaka uvertura — prikaže značilnosti in pomembnosti te nove smeri, ki predstavlja prave celotnostni življenjski nazor. Strukturno gledanje na svet in življenje, mladostnika in vzgojo, ki jo nudita dom in šola, je tisto važno gledišče za učitelja in vzgojitelja naših dni, ki nas ovaruje vseh enostranosti in skrajnosti raznih sodobnih teženj. Tako nam je knjiga tudi iz časovno kulturnega stališča dobrodošla, da razjasni pojme in razširi naše poglede do tiste celote kulture, ki mora priti vsakemu izobražencu, tembolj pa vzgojitelju v meso in kri, če hočemo, da bo naše prizadevanje uspešnejše in popolnejše.

Vsa poglavja te knjižice: Označitev, zgodovinski razvoj, vsebinske vrste, strukturne psihologije, njen odnos do razvojne psihologije in do pedagogike so za nas tako nova kakor zanimiva in poučna, saj se nam odpirajo širši vidiki in totalnostni pogledi, ki so vzgojitelju dragoceni. Boljše, globlje, celotnejše spoznanje življenja in rasti človeka pa je edini pogoj za naprednejše ravnanje v pedagoški praksi. V knjižici je zbrana v glavnem vsa pomembnejša zadevna literatura, vendar takó, da predstavlja to delo enovito, sintetsko, široko kulturno pojmovanje strukturne psihologije in prikazovanje njenega pomena za pedagogiko in boljše spoznanje našega izobraženca sploh. Ne smelo bi biti šole in vzgojitelja ter izobraženca pri nas, ki bi ne naročil in prebral te brošure. Ker je naklada razmeroma majhna, pohitite! Dobi se v Jugoslovanski in vseh večjih knjigarnah.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

Franjo Čiček

Vzgojitelj in samovzgoja

(Konec.)

Bodimo skromni! Varujmo se napuha in domišljavosti! Lepo je in prav je, ako človek mnogo študira, če se poglobi v neizmerno bogastvo znanja in vede, če sta mu umetnost in znanost nekakšna duševna potreba in uteha. Za vzgojitelja pa je naravnost nujna zahteva, da venomer bistri svojega duha, da z izpiti še ni konec njegove dovršenosti, ampak da je šele na začetku pota. Vse življenje nas uči in če bi dočakali tudi sivo starost, vedno se še človek šola in uči. Vedno je nekaj novega in še nepoznanega. Zato ne more nihče trditi, da je dovršeno in popolno izobražen in vzgojen, da vse vse, česar mu je treba, da je nekak živ leksikon. Znanje samo pa še ni vse. Znanju se mora prilagoditi tudi prava osebnost in značaj. To šele dela človeka izobraženega.

Ne domšiljui si, da si docela izobražen! Pravi inteligent ni domišljav, ker ne more biti. »Jaz vem, da ničesar ne vem,« je učil Sokrat. Bil je modrijan. Tisočletja ga niso pozabila in ga ne bodo, a vendar je bil tako skromen. Ne misli tudi v svoji učenosti, da si našel vse in odkril najzagonetnejše skrivnosti, ki so ostalim nepoznane in skrite. Napuh te bo vrgel s tira in izgubil boš Boga — začetek Modrosti, ki ga boš smatral za potrebnega samo za neuko maso, ki se veseli nebes in boji pekla. Koliko in koliko jih je že izgubilo vero v Boga samo zaradi svoje domišljavosti in napuha. Prevzetnost ni znak kulturnega in izobraženega človeka, ampak nasprotno, kaže nam »prazen klas, ki pokoncu glavo nosi«. »Modrost je boljša kot moč in razumen človek boljši kot hraber. Njen začetek je namreč prav odkritosrčna želja po pravi omiki. Želja po pravi omiki je pa ljubezen in ljubezen je izpolnjevanje njenih zapovedi. Izpolnjevanje njenih zapovedi je pa popolnost neumrljivosti. Neumrljivost pa zbliža človeka Bogu. Želja po modrosti vodi torej k večnemu kraljestvu« (Modr. 6.).

Izobrazuj se torej vedno, vendar ostani skromen, ponižen, preprost, vesel in otroškega nepokvarjenega duha! »Ako se ne spreobrnate in ne postanete kakor otroci, ne pridete v nebeško kraljestvo!« (Matej 18). Vzgojitelj, nosi te besede Učenikove vedno v svojem srcu: Bodi otrok med otroki! Dobro ti bo in dobro bo tvojim učencem!

Mnogokrat srečamo v življenju inteligente, ki so pametni, ki so nekako »šli« skozi lastni jaz, ki so se tudi sami vzgajali in oblikovali ter se dokopali do neke pozicije in gotove točke, kljub temu pa vendar niso prav

zadovoljni sami s seboj in z bližnjim. Njihov »jaz« je nekako nesiguren in nemiren. Radi kritizirajo in grajajo sodobni socialni položaj, a ne iz kakšnih splošnih usmiljenostnih načel, ampak večinoma iz strahu — za samega sebe. Večno se boje katastrofe in najhujšega, kar jih spravlja včasih v obup in celo v misel na samomor. Življenje in njegove naloge ter zahteve se jim često zde neznosne. Nekatere ubija poklicno delo in žele si celo smrti ali pa imetja za brezskrbno življenje; da bi bili tako rešeni vseh težav in navlak za vsakdanji kruh. Nepoznan jim je pojem: »Človek mora biti vesel, da živi!« Ni jim znan tudi smisel trpljenja, ampak le ugodje in brezskrbnost. In če tega ni, potem pa raje ničesar!

Ako pa si ogledamo to vrsto izobražencev поблиže, bomo videli, da so vse preveč navezani na »svet« in družbo ter življenjsko vsakdanjost, ki jim mora nuditi vedno le u g o d j a. Stalno jih bomo našli v gledališču, kinu, na veselicah in zabavah, na plesiščih in koncertih, na izletih in sprehodih itd. Našli jih bomo pri čitanju vsakovrstnih romanov in »specialitet«, pri kvartanju in raznih družabnih igrah, gostilnah in barih. Našli jih bomo tudi pri grafologih, »daljno- in jasnovidcih«, pri vedeževalkah in »prerokih« sreče in ljubezni. Našli jih bomo v modnih novostih in pri lepotičnih ter higieničnih mazilih itd. Vsepovsod jih bomo našli, le nekje jih ne bo. Tam jih ni, kjer bi iskali v lastnem »jazu« Boga in samega sebe. Za vse imajo čas, potrebo in denar. Da bi pa posvetili tudi par minut iskanju božjega življenja, ki je v njih, da bi zahrepenili tudi po notranjem duhovnem življenju, da bi klicali in iskali Boga, ki vendar čaka nanje tudi v njihovem »jazu«, za to ni časa ne potrebe! Potem pa se čudijo lastnemu nemiru! Da bi šli tudi ti včasih sami vase ter se vprašali: Kakšen zmisel ima moje življenje? Čemu sem? Ali sem bil zato rojen, da bom živel in trpel, nato pa umrl in bo konec vsega? Ali pomislijo kdaj na božje besede: »Jaz sem pot, resnica in življenje« (Janez 14). »Kdor v mene veruje, bo živel vekomaj, četudi umrje« (Janez 11).

Zakaj je torej praznота v njihovih dušah? Ker ne iščejo božjega kraljestva, ampak le posvetne reči. Hodijo sicer nekateri tudi v cerkev bodisi iz navade ali ljubege miru. Toda to je vse zunanje, srce ne čuti božje bližine. Tudi kaže njihovo življenje, da so več kakor ostali verniki. »Izobražen sem, moje prepričanje mi brani, da bi se klanjal Bogu in imel nezmislne verske predsodke kakor jih ima preprosto ljudstvo ali služinčad. Zanje je vera in pobožnost potreba, zame, ki sem v znanju in vedah podkovan, je vera nezmislna in odvišna. Poznam etiko in moralo. Vem, kaj smem in kaj ne smem! Ne rabim Boga in njegovih zapovedi!« Tako govore in mislijo mnogi, premnogi izobraženci. Svetu tako govore in v svetu tako mislijo ali v njihovem »jazu« je drugače. Svetu kažejo oholost in zadovoljstvo v svoji »vzvišenosti«, a doma nosijo v svojem srcu neprestano nemir in nezadovoljstvo, nekak »v a k u m«, kjer sami ne vedo, kaj hočejo in česa jim manjka. Tem bi lahko dejal: Četudi ni posmrtnega življenja, je vendar naše življenje na tem svetu veliko srečnejše, ako iščemo v sebi božjega življenja in po njem živimo, ker le tako se čutimo

srečne! Saj glavno je in v tem smo vsi enaki, da se čuti človek srečnega že na tem svetu!

Pri samovzgoji torej ne bodimo enostranski! Ne vzgajajmo se samo za vidni svet, ampak tudi za nevidnega, duhovnega.

Prav je in potrebno je, da si privoščimo in obiskujemo tudi posvetne in zabavne ustanove, kakor gledališče, koncerte itd., toda držimo se tukaj pravila: » Ne dajaj samo svetu, kar je posvetnega, ampak tudi Bogu, kar je božjega!« Če greš desetkrat v gledališče, pojdi enajstkrat tudi v cerkev! Gledališče plačuješ, cerkev je zastonj! Ako iščeš zabave in veselja, išči tu pa tam tudi Boga! Ko si sam, spomni se, da je Bog pri tebi in te čaka! Ne samo zabave in ugodja, ki pa je vselej le trenutno in začasno, ampak tudi nekaj premišljevanja in zatajevanja. Vse v pravi meri in srečnejši bomo kakor pa če smo le »posvetnega duha«.

Na naše mišljenje, hotenje in čustvovanje vpliva zelo tudi okolje, ki nas obdaja in kjer se nahajamo. Mestno življenje s svojim vsakdanjim šumom in hrupom, zabavami in »večeri« potegne dostikrat človeka tako rekoč »iz samega sebe« in ga preda »svetu«. V družbi ne more povprečni človek toliko samostojno misliti in izvajati sklepov. Navadno ga potegne večina za seboj. V takih primerih je treba krepiti voljo s tem, da nikdar ne odnehamo od svojega cilja in smotra! Dosledni ostanimo pri tem, kar smo spoznali za pravo in pravilno! Zato pa je potrebno, da tudi sami mnogo mislimo in si ne želimo vedno le družbe in družabnosti. Vse do gotove meje ali kakor pravi Prešeren:

»Naj zmisli, kdor slepoto ljubi sveta
in od veselja do veselja leta...«

Kakor torej nudi mestno življenje skoraj preveč veselja in zabave, ga nasprotno nudi podeželje premalo. V mislih imam mladega učitelja ali učiteljico na niže organizirani šoli, mogoče celo na enorazrednici v oddaljenih in samotnih krajih. Prepuščen je samemu sebi. Njegova duša, njegova mladost je polna najlepših idealov. V njem je energije in sile, nekaj hoteti, nekaj narediti, a zdaj ta sila kopni kakor pomladanski sneg. Vse njegove želje in hrepenenja lete nekam daleč, neznano kam. Tavajo in blodijo v osamelosti ter iščejo in si žele »sorodne« duše. V mestih je zabava in družba, tukaj je tako prazno in pusto ter nikočar ni. Koliko samopremažovanja in jeklene volje je tukaj potrebno, da se vzdrži tak vzgojitelj samotar na površju in kako lahko pade v zmote in prevare, ako nima volje — vzgojiti samega sebe in vztrajati v svojem značaju!

Kakor je v mestih premalo samote, je je tukaj preveč. Vendar človek ne sme obupati. Kvišku srca! Biti mora optimist in gledati svet z veselimi očmi! Pojdi v samega sebe, znajdi se, upaj in prenašaj! Gotovo boš bolj srečen kakor oni, ki plešejo v razkošnih dvoranah in se omamljajo ob zvokih vesele družbe. Bodi ti uteha in tolažba, da imaš otroke, živo življenje, mlada srca, ki koprne za tabo in te ljubijo. Bodi otrok med otroki! Našel boš samega sebe in mir.

Iz vzgojnega in socialnega stališča pa bi bilo pravilno, da bi oblast ne pozabila takih samotarjev in jim njihov trud in delo v takih okoliščinah tudi primerno nagradila, kajti »delavec je vreden svojega plačila« (Luka 10). Tudi na tako imenovana »boljša« mesta naj bi imeli prednost. Največja in najbolj nezmisljena napaka pa je, smatrati hribovske in oddaljene šole za zatočišče kaznjencev! Kakor da je krivo dotično ljudstvo njihovih grehov. Sem spadajo, kakor povsod, dobre moči in dobri vzgojitelji. Človek je človek, bitje, ki rabi poleg duševne hrane tudi kruha. Tedaj ima veselje do dela in če ni veselja ter dobre volje, je vse delo ničevo. Vzgojitelj naj bo gmotno dobro podprt, da bo imel veselje do samovzgoje in vzgajanja drugih. Saj mu tudi gmotne dobrine ne bodo odvzele ogromnega dela in truda, ki ga ima pravi vzgojitelj in učitelj v svojem življenju. Res je, nihče ne doživi toliko veselih ur kakor moder vzgojitelj ali tudi nihče ne potrpi toliko kakor vzgojitelj. Da, potrpeti je treba in še mnogo, mnogo! Delati je treba, toda delo ni zlo, ampak blagoslov. »Če kdo noče delati, naj tudi ne jé!« (2 Tesal 3). Vzgojitelj ne sme tarnati in se pritoževati! Ne bodimo čemerni in mrkih lic, že zaradi otrok ne, ki jim gleda duša kar iz oči! Voljno prenašajmo svojo bol! »Kogar namreč ljubi Gospod, tega pokori, in tepe vsakega sina, ki ga sprejme za svojega!« (Hebr. 12). Tudi ni bol vedno tako huda, kakor se nam zdi mogoče v začetku in še prej, preden smo prekvasili samega sebe. Zavedajmo se, da nosijo bol tudi drugi in torej nismo sami! Bodimo veseli, veselo se vzgajajmo in veselo vzgajajmo druge!

Človek, ki ne pozna zavisti, tudi ne pozna maščevanja. Človek, ki ljubi, ne more biti maščevalen. »Bratje! ne bodite sami pri sebi modri. Nikomur ne povračajte hudega s hudim; prizadevajte si za dobro pred vsemi ljudmi. Ako je mogoče, živite, kolikor je na vas, z vsemi ljudmi v miru. Ne delajte si, preljudi, sami pravice, ampak dajte prostora božji jezi, zakaj pisano je: 'Meni gre maščevanje, jaz bom povrnil, govori Gospod'. Marveč, ako je tvoj sovražnik lačen, mu daj jesti; ako je žejen, mu daj piti. Ne daj se premagati hudemu, ampak premaguj hudo z dobrim« (Rim. 12).

Tri lepe čednosti dičijo dobrega človeka: vera, upanje, ljubezen, »največja med temi pa je ljubezen« (1 Kor 13). Ljubezen pa mora biti tudi dejanska: »Kdor ima premoženje sveta in vidi brata v pomanjkanju, pa svoje srce pred njim zapre, kako more biti ljubezen božja v njem? Otrociči moji, ne ljubimo z besedo, tudi ne z jezikom, ampak v dejanju in resnici (1 Jan. 3).

Današnji svet pozna tudi premalo dejanske ljubezni ravno v socialnih vprašanjih, ko se bije srdit boj med kapitalizmom in proletariatom. »Zaklade ste si nabrali v zadnjih dneh! Glejte, plačilo, ki ste ga utrgali delavcem, kateri so vam poželi polje, klici in tožbe žanjic so prišle do ušes Gospoda vojnih čet! Požrešno ste živeli na zemlji in stregli ste pohoti; srca ste si redili kakor klavni dan. Obsodili, celo umorili ste pravičnega, ki se vam ni ustavljal« (Jak. 5).

Samovzgoja zahteva, da se prekvasimo tudi s tem duhom, če se hočemo bližati popolnosti. Ljubezen je velika in lepa reč, a pride do pravega izraza šele tedaj, če je tudi dejanska. Take ljubezni rabi današnji svet — in ničesar drugega.

H koncu še eno: k samovzgoji spada tudi materialna stran. Kolikokrat slišimo: vse bi še šlo, le denarja je vedno premalo. Ne morem razumeti, kako izhaja ta in ta, kako si ta in ta spravlja otroke do kruha, kako si je ta in ta ustanovil lasten domek itd., ko pa imamo in dobivamo prilično vsi enako, vendar jaz ne pridem nikdar na zeleno vejo.

Kdor tako misli, naj samo opazuje, kako živi in dela ta, kako oni, kaj si privošči ta, kaj oni, kam zahaja ta, kam oni, kako varčuje ta, kako oni itd. Opazuj in primerjaj, potem sodi s samega sebe! Spoznal in razumel boš. Nekaj si je treba pritrčati, kakor se je treba premagovati. Kdor je samega sebe prav vzgojil, bo znal tudi štediti. S tem nočem reči, da so vsi štedljivci vzorni ljudje. Nikakor ne. Saj ravno pretirano štedenje vodi v skopuštvu, kar ni nič boljše kakor zapravljanje. Srednja pot, najboljša pot: štedi, a ne skopari; privošči si, a ne zapravljaj! Lasten »jaz«, ki si ga vzgojil pravilno, ti kaže pravo pot!

Tako se torej naj »pregleda« vzgojitelj in spozna samega sebe. Po takšni samovzgoji se bo znašel na trdni in stabilni poziciji, ko bo prihajal njegov »jaz« v kontakt s svetom in »svet« v njegov »jaz«.

»Jaz« in Bog

Kdor je torej pregledal samega sebe in se znašel na pravem mestu, naj bo vesel in zahvali Boga, da je našel pravo pot. Ni namreč njegova zasluga, ampak božja milost mu je odprla oči in duha. »Znamenje dobrega srca je vesel obraz« (Sir. 13). Njegovo znanje in modrost bosta razodeli modrost in srečo, to koncentracijsko točko vsega našega hrepenenja, cilj naših misli in želja. »Blagor možu, ki se vedno drži modrosti in premišljuje pravičnost in v svojem srcu misli na vsevidnega Boga; kdor preudarja njena pota v svojem srcu in spoznava njene skrivnosti in hodi za njo kakor zasledovalec in ostaja na njenih potih; kdor gleda skozi njena okna in posluša pri njenih durih; kdor prebiva zraven njene hiše in vsadi kol v njene stene, da bi postavil svojo hišico na njeno stran; in v tej hišici bo stanovala sreča na veke.« Kdor se boji Boga, dela dobro; in kdor se drži pravice, jo doseže« (Sir. 15). Kdor najde v samovzgoji pravo modrost, najde najlepši zaklad — srečo. »Njo sem ljubil in volil od svoje mladosti in sem jo iskal, da bi si jo vzela za nevesto, in sem ljubil njeno lepoto« (Modr. 8). Kdor se je naučil potom samovzgoje ljubiti, ljubiti nesebično in dejansko, je našel izvor ljubezni — Boga. »Ljubljeni, če nas je Bog tako ljubil, dolžni smo tudi mi ljubiti se med seboj. Boga ni nikoli nihče videl. Če se ljubimo med seboj, ostane Bog v nas in njegova ljubezen je v nas popolna. Ako kdo pravi: Boga ljubim, pa bi sovražil svojega brata, je lažnik; kdor namreč ne ljubi svojega brata, ki ga vidi,

kako more ljubiti Boga, ki ga ne vidi«? (1 Jan. 4). Kaj naj torej vsebuje naše življenje? Samo dvoje: »Ljubezen do Boga in do svojega bližnjega. Na teh dveh zapovedih stoji vsa postava in preroki« (Matej 22).

Kaj je naše življenje? Ali ni neprestana borba za kruh, polna trpljenja in gorja? In ko pride čas, odpovedo naše sile, ko obnemoremo, kaj pride potem? »Pridobite si prijateljev s krivičnim mamonom, da vas, ko obnemorete, sprejmejo v večna bivališča« (Luka 16). In kaj je mišljeno s tem krivičnim mamonom? Radodarnost in ljubezen do sočloveka, do bližnjega. »Blagor usmiljenim, ker bodo dosegli usmiljenje!« (Matej 5). Naše življenje je neprestana borba in v borbi mora biti človek zdrav in krepak, da se lahko bojuje. Kaj pa, če pridejo bolezni? Kdo nam je porok, da bomo vedno zdravi? In kaj je hujske gorje na svetu, če ne bolezen, posebno težka in trajna! Kdor še ni stradal, ne ve, kaj je glad. Kdor še ni bil bolan, ne ve, kaj je bolezen. Stopimo pa v bolnišnice, pojdemo med ljudi, koliko in kakšne bolezni bomo našli in videli. Ta je leta in leta prikovan na posteljo, tega razjeda rak, prav počasi ga razkrajaja, ta je hrom, ta je slep, temu se je omračil um itd. Kdo bo popisoval vse bolezni? Učimo se pri bolnikih, kaj se pravi trpeti, trpeti telesno in duševno. Učimo pa se tudi, kaj se pravi potrpeti in mirno ter ponižno prenašati svojo bol, svojo težko usodo.

Koliko tisočev in tisočev bolnikov si želi le ljubelega zdravja — in z vsem bi bili zadovoljni! Mi pa, ki še, hvala Bogu, imamo ta največji zaklad na tem svetu — z d r a v j e, mi bi pa bili nezadovoljni in sitni? Ali ni to drznost in nehvaležnost? In kje najdejo bolniki največ opore in utehe, ako ne v živi veri v neskončno in usmiljeno bitje — v Boga, v večno Modrost in Previdnost, ki je mi »zdravi« ne rabimo in odklanjamo? Ta vera, to zupanje, ta vdanost v božjo voljo daje bolnikom čudežno moč, da so nekateri celo veseli in radi trpe, ker se vesele in pričakujejo plačila in večnega miru tam, kjer se neha vsa skrb in vse trpljenje. Bolniki poznajo smisel trpljenja bolj kakor zdravi!

Trpeti za ljubezen in ljubiti za trpljenje! Kaj je učil naš Vzor-vzgojitelj: Ljubiti ali sovražiti? In kaj je bilo njegovo zemeljsko življenje? Zabava, ugodje, razkošnost in uživanje ali bridkost, sočutje, usmiljenje, krotkot in ponižnost, ljubezen do brata, neskončna dobrotta, pravica in resnica, bolečine in trpljenje, zasramovanje in najgrozovitejša smrt po nedolžnem za krivdo drugih? Pravijo: nihče ni videl Kristusa v njegovem življenju, da bi se smejal, pač pa so ga mnogokrat videli, da je jokal. Ali je točil solze Pravični in Nedolžni nad sabo ali nad nami? Ali ni v duhu gledal in videl gorja, ki bo še prišlo nad človeštvo, ki noče poznati zapovedi ljubezni!

Mi ljudje takšnih žrtev in takšne ljubezni kakor jo je imel Sin božji, ne moremo imeti. Smo pač ljudje! Radi se smejemo, če smo veseli in radi jokamo, če smo žalostni. Prav je tako! Bog tudi ne zahteva od nas takšnih žrtev, ki so za človeški razum in ramena pretežke. Bodimo torej vedrega in veselega srca ter radujmo se zdravja! Ako pa nas udari bolezen, jo nosimo voljno in vdano! Imejmo vedno vero vase in Boga, ki je ljubezen — višja kakor ves naš razum!

Verujmo, a varujmo se vraž in praznoverja! Iščimo samo Resnice, ki je v Bogu in ki je od Boga; kajti on je Večna resnica!

Bodimo v svetu, saj smo iz sveta in smo njegovi vzgojitelji! Izobražujmo se in vzgajajmo se v svetih rečeh! Naj nam bosta znanost in umetnost duševna potreba! Ne pozabimo pa pri tem vsaj nekaj minut posvetiti tudi duhovnemu, božjemu življenju, ki je v nas! Iščimo Boga, iščimo popolno srečo!

Študirajmo poleg druge literature tudi Sveto pismo, posebno Jobovo knjigo, Salomonove pregovore in Visoko pesem, Sirahovo knjigo in knjigo Modrosti, evangelije in pisma apostolov, posebno propovednika ljubezni evangelista Janeza in duševnega velikana Pavla! Večkrat se zatecimo po nauke in tolažbo v Kempčanovo »Hojo za Kristusom«, to najznamenitejšo knjigo za Sv. pismom, ki je že stara 500 let, a vedno aktualna! Prečitajmo in se zamislimo v Avguštinove »Izpovedi«, preštudirajmo saj delno filozofa Tomaža Akvinskega, asiškega čudotvorca ljubezni Frančiška, poglobimo se v Slomšekova dela, našega sorojaka in največjega slovenskega učitelja, ki je stavil temeljne stebre našemu šolstvu! Tudi »Življenje svetnikov« nam nudi dragocena in zlata spoznanja in odkritja. Mnogo je še del, ki so vredna naše pozornosti in študija. Ne bom jih našteval. Kdor se izobrazuje in vzgaja, jih bo pogrešal — in našel.

Takšna bodi naša samovzgoja! Vsestranska, objektivna in pravična! Bogatimo si svojega duha s svetovno literaturo, a tudi z duhovno, božjo! Pridobljenih naukov in smernic pa ne obdržimo samo v razumu, ampak tudi v srcu! Naj preidejo misli v dejanja! Tako se vzgajajmo in tako vzgajajmo tudi druge! Poedinci morajo začeti in celota bo zdrava!

Ako bomo gledali samo na ljudi in njihova dejanja, ne bomo prišli z mesta! Treba je imeti v vidiku i d e j o ! Tako bo popolna naša vzgoja za lasten »jaz« in za druge.

Nihče naj ne reče: ne morem tega, vse me veseli in navdušuje, verski problemi pa me ne zanimajo, ne poznam Boga in ga ne potrebujem! Samega sebe varaš, če trdiš nekaj, česar ne poznaš in ne razumeš. Tudi to spada med miselne napake! Popravi torej svoje misli! Kajti, česar kdo ne pozna in ne razume, kako naj ljubi?

Vedi pa, ko je Savel preganjal Boga, je stal Bog na preži na cestnem ovinku — in iz Savla je postal Pavel, ta veličina in ponos krščanstva! Znaj tudi, da stoji Bog na preži za vsakim človekom — in čaka nanj. Želim ti, dragi tovariš in draga tovarišica, da ga tudi ti kmalu čutiš — in najdeš!

Kdor pa ga je že našel, blažor mu!

Človeška modrost.

Vsa človeška modrost sloni na sili dobrega, resnico ljubečega srca. Znanost in častiželjnost se mora podvreči notranjemu miru in tihemu užitku.

J. H. Pestalozzi.

„Staro“ in „novo“ v kulturi

(Prispevek k čiščenju pojmov)

Vsak dan lahko slišimo ali beremo o »stari« ali »novi« šoli, o »starem« ali »novem« družabnem redu, o »stari« ali »novi« znanosti ter vobče o mnogih »starih« ali »novih« zadevah, ki tvorijo del naše kulture. Izraz »staro« in »novo« pa sta največkrat opremljena z različnima predznakoma: v zvezi z »novim« često slišimo tudi izraz »napredno«, vsaj v mislih pa dodajamo še »dobro«, »pravilno« (+), v zvezi s »starim« pa rabimo izraz »reakcionarno«, vsaj mislimo pa si še »zanič«, »napačno« ali kaj podobnega (—). Oboje izrazov uporabljamo največkrat tako, da pomeni: proč s »starim«, ki ovira »napredek« kot »reakcija«, borimo se za »novo«, »napredujmo«! Vsa stvar pa vendar ni tako preprosta in je tudi v ocenjevanju »starega« in »novega« treba iti malo globlje.

Vse kulturno življenje je le izobraževanje samega sebe, iskanje in izražanje samega sebe pri posameznikih in pri skupinah. Kar najbolje bi vsakdo hotel uresničiti to, kar bi najvišjega in najboljšega mogel postati. Ta težnja je neskončna, človeške možnosti in sile pa so zelo omejene. »Volja« sega daleč čez »moč«, bi morebiti rekel Cankar. Zato tudi človek ne doseže tistega, kar išče; vse, kar stori in postane, je tako slabotno in enostransko, da ga nikakor ne zadovolji. Še dalje si prizadeva, da bi premagal svojo končnost in enostranost. Sega za onim, česar še ni dosegel, pri tem pa se mu marsikdaj izmika že doseženo. Ko lovi goloba na strehi, mu rad uide vrabec iz roke. Iz enostranosti se premika v enostranost, morebiti pa pri tem vendar kdaj združi v sebi vsaj nekatere pridobitve obeh strani. Trudi pa se, da bi dosegal še več, trudi se do zadnjega dne.

Tudi celotno človeštvo išče že tisočletja svojo pravo podobo, stavi si ideale in se bori zanje, a v njihovi neskončnosti jih še ni doseglo. V tej dobi bolj naglaša to, v drugi zopet bolj drugo stran svojega ideala. V preveliki vnemi tudi rado zaide v skrajnosti ter se od ideala in cilja celo odmika. Zato vsaj v svojih večjih, globokovidnejših zastopnikih tembolj zaišče zopetne izpopolnitve z ostalih strani. Zlasti mladina, »večna renesansa« človeštva, ki je še bliže idealom, ker jo manj motijo realne prilike, posebno pogreša tistega, kar je v tedanji kulturi pomanjkljivo in zastavljeno. A v svojem prizadevanju često zaniha v nasprotno stran. To je nekaj podobnega kakor v debati. Ob nasprotnikovi trditvi se najprej spomnim tistega dejstva, ki se z njegovo tezo ne strinja, ki ji nasprotuje; zavoljo tega se ji protivim, pri tem pa se često zaletim in zagovarjam nasprotno trditev, pozabljam pa, da najbrž tudi z njo ne bom mogel zajeti cele resnice.

Ker neko kulturno stanje ne odgovarja celemu kulturnemu idealu, mu radi zamerimo zlasti pomanjkljivosti, prezremo pa njegove vrline.

Še več, često ga v svoji predstavi potisnemo še bolj v skrajnost, iz njega napravimo sami nekak nov, pozitivnemu kulturnemu idealu nasproten («antipoden») negativni ideal. In tega prečesto pobijamo, ko se borimo za svoje namišljene smotre. Za fantome proti strahovom!

Temu se končno v kulturnem življenju ne moremo izogniti. Ideal je pred nami, doseči ga skušamo, pa ga seveda obenem ne moremo obseči in uresničiti. Zato si prizadevamo in izpopolnjujemo svojo kulturno podobo od različnih strani, v svoji nemoči in zaletelosti pa često zapravljamo pridobitve prednikov. Pač morda še nekaj ostane in se z vsakim nihajem vsaj nekoliko dvignemo, približamo idealu. V tem je vendar potem neki smisel in pomen nihanju.

Toda kaj je potem prav za prav z ocenjevanjem »starega« in »novega« v kulturnem razvoju? Ali je »novo« zares vedno dobro, ali vsaj boljše, ko je bilo »staro«? Tako vrednotenje ima svoj temelj v misli premočrtnega razvoja in v veri v stalni napredek, dvig. Proti taki misli in taki veri pa govore tehtni razlogi. Saj lahko opazimo, da vse, kar je v razvoju za nami, ni nujno toliko bolj mrtvo, čim bolj smo se časovno oddaljili od njega, temveč velikokrat postane prav živo in aktualno, mnogo bolj ko marsikaj, kar nam je časovno bliže. In često se nenadoma zatečemo v zgodovino ter dvigamo vrednote, ki jih rod pred nami ni toliko cenil. Te so nam gotovo mnogo vredne, toda: so li »stare«, ali so »nove«? In kdo je imel bolj prav, tisti »stari« predniki, morda pred tisočletji, ki so te vrednote ustvarili, ali »novejši« rod neposredno pred nami, ki jih je zavračal ali vsaj ne dovolj cenil?

Iz takega razglabljanja je vznikla misel krožnega kulturnega razvoja, ki razlaga, da v resnici gremo naprej, toda v nekakem krogu in se zato v nekem času vrnemo zopet na prejšnje mesto — zgodovina se ponavlja. Vendar vemo, da stare vrednote ne vstajajo iz groba take, kakor so bile, temveč jih nekoliko preustvarjamo, dodelujemo ob novih. Tudi človeškega srca ta misel ne zadovolji. Vera v napredek, v neko boljšanje, v bližanje idealu je premočna, ne prenese te razlage, po kateri bi se sukali le v slepem kolobarju.

Tako je prišlo no neke strnitve resnice obeh teorij v misel špiralnega kulturnega razvoja. Ta pravi, da res v nekem oziru krožimo, k marsičemu se vračamo, marsikaj postaja zopet aktualno — toda v neki višji ravnini in ob manjšem polumeru, bi morda lahko pristavili. Cilj nam je na vrhu te špirale, ko se tudi polumer kroženja neskončno zmanjša. Tam je konec, večni mir, »bitje« (»biti«), do tja in do tedaj pa je prizadevanje in neprestana borba, »nastajanje«, »prerojevanje, prenavljanje« (Gregorčič).

Po tej razlagi kulturni razvoj torej nikakor ni premočrtno napredovanje in bližanje idealu, kjer bi pač bil upravičen tisti neprestani »naprej, naprej!«, kjer bi pač mogli zameriti vsem, ki bi napredek kakor koli zavirali. Če pojmujeemo kulturni razvoj tako — in mnogi razlogi govore za tako teorijo — potem ne moremo tako zlahka deliti ljudi v »napred-

njake« in »nazadnjake«, namreč v tiste, ki kulturni razvoj poganjajo, in v druge, ki ga zavirajo. Bolj upravičeno pač bi mogli govoriti tu o sredobežnih in sredotežnih silah. Prve tišče na vsaki točki razvoj premočrtno naprej v smislu tedanjih usmerjenosti (latentnih tendenc), torej vstran, iz špirale, druge ga vlečejo v sredo k špiralni osi. Same prve bi človeštvo pognale v neznanost, same druge bi razvoj ustavile, le v pravem ravnotežju obojih vodi pot k cilju. Mogli bi morda celo reči, da imajo pri tem posebno važno vlogo prav sredotežne sile, ki navezujejo na prejšnje pridobitve in jih ohranjajo ter v sintezah z novimi vedno zmanjšujejo špiralni polumer.

To je razloženo s podobo. Pove pa vendar, da razmerje med »starim« in »novim« ni tako preprosto in enoumno, kakor se zdi na površen pogled. Ne da se vedno ugotoviti, kaj je bolje, siliti razvoj za vsako ceno naprej ali ga zadržavati, ker je oboje samo po sebi enostransko ter je resnica v pravilnem ravnotežju obojih sil. Pa tudi to ravnotežje ni matematično ter se tako pravo težišče tudi z nikako ostrino duha ne da izračunati in izmodrovati. Resnica je tudi tukaj pridržana vidcem, ki jo neposredno čutijo.

Pozabiti pa vendar niti tega ne smemo, da je tudi tej misli temelj še vedno vera v neki stalen napredek. A tega pač ne moremo z absolutno gotovostjo trditi, da se v kulturnem razvoju vedno bolj bližamo cilju ter da stalno napredujemo (sedaj v novem pomenu besede). Iz zgodovine vemo, da razvoj (nadaljevanje) lahko često pomeni tudi padec in da često prav take »padajoče« dobe žive v zelo močni subjektivni zavesti sijajnega dviga in napredka: kaj smo vse dosegli, kaj vse zmoremo! Kdo ve, če tudi naš sedanji »napredek« ne pomeni prav za prav padca na razvojni krivulji! Naša izredna samozavest daje vsaj povod takemu sumu. Če pa je morda tako, imajo vsekakor veliko bolj prav tisti, ki razvoj zadržujejo, kakor pa oni, ki za vsako ceno silijo in drve v — padec!

Pojma »staro« in »novo« kot v r e d n o s t n i oznaki torej ne spadata v znanstveni slovar, kjer gre za resnico in edino le zanjo. Po pravični cenitvi bi marsikdaj lahko ugotovili, da je ta ali oni, ki mu s svojega stališča očitamo zastarelost ali nazadnjaštvo, na razvojni krivulji v vrednostnem oziru celo pred nami, toda na točki, kjer mu katera izmed prejšnjih dob nudi svoje vrednote v plodovito sintezo. Zato pač ni kulturno važno, da se borimo za »novo« kot »naprednjaki« (v t e m smislu!) ter pobijamo »staro«, ki se ga krčevito drže »konservativci« ali celo »reakcionarji« (zopet l e v t e m smislu!), marveč naša dolžnost je, da se potegujemo za »p r a v o« in preganjamo »krivo« (pri »naprednjakih« i n pri »reakcionarjih«) ter smo v tem oziru p a m e t n i, ne pa nespametni.

V teh besedah torej ni nikake obrambe tistih, ki so v resnici in v pravem smislu coklja pri kulturnem razvoju, temveč le nekaj misli drugim, ki prehitro in preveč s svojega, včasih zelo nepravega stališča, sodijo svoje bližnje.

Izdelane kateheze za prvo šolsko leto

77. Sveta maša

(Konec.)

Pri zadni večerji je Jezus spremenil kruh v svoje telo in vino v svojo kri. Pa ne samo spremenil je kruh in vino v svoje telo in svojo kri, ampak se je tudi daroval pod podobama kruha in vina. Posebej je namreč spremenil kruh v svoje telo, posebej vino v svojo kri. Ločitev krvi od telesa pa predstavlja smrt Jezusovo, katero je za nas pretrpel na križu. Pri zadnji večerji sicer še ni trpel in umrl, ampak se je nekrvavo daroval pod podobama kruha in vina. To je bila prva daritev svete maše. Miza zadnje večerje je bil prvi oltar, na katerem je Jezus opravil prvo nekrvavo daritev sv. maše. Resnična daritev. Naš Gospod se je že ta večer daroval nebeškemu Očetu pod ločenima podobama kruha in vina.

Jezus je dal zaužiti apostolom svoje telo in svojo kri in jim je naročil: »To delajte v moj spomin!« Kaj naj delajo? Isto, kar je storil Jezus, namreč naj spreminjajo kruh v Jezusovo telo in vino v Jezusovo kri ter naj dajejo njegovo meso in njegovo kri dušam v hrano. Apostole je s tem posvetil v mašnike in postavil zakrament sv. mašniškega posvečenja, da se sveta maša more opravljati do konca sveta. Torej mašniki spreminjajo kruh v Jezusovo telo in vino v Jezusovo kri pri sveti maši. Sedaj, otroci, veste, kaj je sveta maša. To je najsvetejše opravilo na zemlji. Sveta maša ima štiri glavne dele: evangelijski darovanje, spremenjenje in povzdigovanje in sv. obhajilo. Najsvetejši del je spremenjenje; mi pravimo navadno povzdigovanje. To je središče sv. maše. Kar je pred darovanjem, je priprava; kar je po obhajilu, je zahvala.

Katehet razloži dele sv. maše in obnašanje pri njih. Podavanje in razlaga naj bo preprosta in jasna. Pametno stori, da otroke parkrat pelje v cerkev, oziroma jih ob nedeljah pridrži po krščanskem nauku v cerkvi, da jim pokaže in razloži oltar, tabernakelj, obhajilno mizo, večno luč in drugo. Navadi jih pravilno poklekovati. Naloži jim od tedna do tedna primerno molitev. Čim bližji so prvemu sv. obhajilu, tem več morajo moliti. Zadnji teden jih povabi k sv. maši. Otroci se morajo truditi in žrtvovati za najsvetejši zakrament.

78. Obnašanje pri sv. maši

Pri zadnji večerji je Jezus spremenil kruh v svoje telo in vino v svojo kri. To se sedaj godi pri sv. maši. Prvo sv. mašo je torej opravil Jezus sam. To oblast je podelil apostolom, apostoli pa mašnikom. To že vsi veste. Tudi vam je znano, da ima sv. maša štiri glavne dele. Središče sv. maše je povzdigovanje. Pred povzdigovanjem je darovanje. Po povzdigovanju je sv. obhajilo. Pred darovanjem je evangelijski. V začetku sv. maše nese strežnik mašno knjigo na tisto stran oltarja, kjer je vaša desna roka. Ko mašnik prebere nekaj molitev, prenese strežnik mašno knjigo na drugo stran oltarja. Mašnik bere evangelijski, nekaj Jezusovih naukov. Pri evangelijski verniki vstanejo in se pokrižajo. To storite tudi vi otroci.

Po evangeliju gre mašnik na sredo oltarja ter odkrije kelih. V roke vzame pozlačeno skledico, na kateri je kruh, ki ga Bogu daruje. Nato vlije v kelih vina in par kapljic vode in tudi vino Bogu daruje. To je darovanje. Otroci, darujte Bogu svoje misli in želje ter bodite zbrano in pobožno pri sv. maši! Kdor se med sv. mašo ozira, govori in ne moli, ta greši. Mnogi ste taki. Poboljšajte se ter pazite na delo sv. maše.

Najsvetejši del je povzdigovanje. Mašnik vzame v roke kruh, izgovori nad njim Jezusove besede: »To je moje telo,« in ga spremeni v Jezusovo telo. Nato ga povzdigne. To je spremenitev in povzdigovanje. Vsi verniki kleče, se na prsi trkajo in molijo. Tudi vi, otroci, klečite, se na prsi trkajte in molite: Jezus, verujem v te; Jezus, upam v te; Jezus, ljubim te nad vse.

Nato prime mašnik kelih, v katerem je vino, izgovori nad njim Jezusove besede: »To je moja kri,« in vino spremeni v Jezusovo kri, potem pa kelih povzdigne. Takrat se trkajte na prsi in molite: Jezus, tebi živim; Jezus, tebi umrjem; Jezus, tvoj sem živ in mrtev.

Kmalu nato reče mašnik: Gospod, nisem vreden ... in zaužije Jezusovo telo in kri. To je sv. obhajilo. Tudi vi otroci tako govorite, trkajte se na prsi, obudite vsaj v srcu kesanje in hrepenenje po Jezusu!

Pri vsaki učni celoti napravi katehet primeren uvod, temu sledi podavanje in razlaga. Tvarino ponovi z učenci, jih vadi v uporabi ter daje nauke. Vse kratko in razločno, ker ima malo časa na razpolago. Pokaže liturgične slike o delih sv. maše.

79. Priprava na sveto obhajilo

Dan sv. obhajila je blizu. Kmalu boste prejeli samega Jezusa. Kako boste srečni! Vaša sreča bo pa tem večja in vaše veselje tem čistejše, čim lepše se boste pripravili za sveto obhajilo. Priprava je pa daljna in bližnja. Daljna je v tem, da se že dalj časa učite nauk o zakramentu sv. R. T. v šoli in v cerkvi. Molite tudi, kar vam naložim. Le radi molite in ubogajte pa greha se varujte, da bodo vaši domači in sosedje spoznali, da se pripravljate na prvo sveto obhajilo.

Bližnja priprava pa je v tem, da veste, kaj vam je storiti na dan svetega obhajila. Pripraviti se morate na telesu, še bolj pa na duši. Na telesu se boste pripravili s tem, da boste od polnoči dalje tešč. Ne smete ne jesti ne piti. Kdor ni tešč, ne sme iti k sv. obhajilu. Le bolnik sme pred sv. obhajilom kaj malega zaužiti. Biti morate lepo umiti, dečki ostriženi, deklice spodobno počesane. Imeti morate snažno obleko in obuvalo. Deklice venček na glavi, dečki šopek na prsih. Vsi pa sveče v rokah. Luč pomeni Jezusa. Na duši se pa morate še posebno pripraviti. Imeti morate posvečujočo milost, biti morate vsaj brez vsakega smrtnega greha. Ko bi šli vedoma v smrtnem grehu k sv. obhajilu, bi Jezusa nevredno prejeli, storili bi božji rop. Bog vas varuj nevrednega sv. obhajila! Zato boste šli poprej k spovedi. Tam boste svojo dušo očistili. Pa tudi pobožno morate pristopiti k sv. obhajilu. Pred sv. obhajilom morate pobožno moliti ter se lepo obnašati pri sv. obhajilu. Upam, da boste vse to iz ljubezni do Jezusa radi storili. Prosite Jezusa, da bi ga vredno prejeli prvič in vselej! Za milost vrednega

sv. obhajila ga posebno prosite! Prosite ga pa tudi za pogostno sv. obhajilo! Vsaj mesečno ga prejemajte, če Jezusa res ljubite! Zlasti prve petke v mesecu obhajajte! Ta pobožnost je posvečena sv. Srcu Jezusovemu. Ta pobožnost je najlepša in je v tem, da vsak prejme sv. zakramente in je pri sv. maši. Deležen je popolnega odpustka. Zapisati se pa mora v bratovščino sv. Srca Jezusovega. Ali se boste zapisali? Torej vsi. To je lepo. Vsako leto se prvoobhajanci radi zapišejo v to koristno bratovščino in opravljajo pobožnost prvih petkov.

80. Sveto obhajilo

Dragi otroci! Govoril sem vam o telesni in dušni pripravi na sv. obhajilo. Kakšni morate biti na telesu? Tešč. Kaj je to? Ne sme se jesti ne piti. Od kdaj? Od polnoči dalje. To vse dobro veste. Kakšni morate biti na duši? Čisti. Kam morate iti? K spovedi. To je tudi vsem znano. Nikar tega ne pozabite! Dobro se pripravite!

Danes vam bom povedal zelo važne reči. Pazljivo poslušajte! Ko boste na dan sv. obhajila jutraj vstali, se boste oblekli in umili. Opravili boste pobožno jutranjo molitev. Pred odhodom v cerkev pa morate starše zahvaliti za vse dobre te ter jih prositi odpuščanja za vse žalitve. Ob določeni uri se zberite na odkazanem kraju, od koder boste šli v cerkev. Med tem bo slovesno zvonilo vam v čast in veselje. Ustavili se bomo pri krstnem kamnu ter ponovili krstno obljubo. Ko so vas prinesli h krstu, so botri mesto vas odgovarjali na vprašanje. Sedaj boste pa sami. Vprašal vas bom: Ali se odpoveste hudemu duhu? Odgovorili boste: Se odpovemo. Vsemu njegovemu dejanju? Se odpovemo. Vsemu njegovemu napuhu? Se odpovemo. Skupno molimo apostolsko vero, Oče naš, Zdrava Marija, Jezus verujem v te... Hvaljeno in češčeno naj vedno bo presveto Rešnje Telo. Potem greste k oltarju ter naredite pripogib do tal in pokleknite k obhajilni mizi. Nato je sv. maša, nagovor na vas in nadaljevanje sv. maše do sv. obhajila. Mašnik najprej prejme sv. obhajilo, potem molite kesanje, mašnik pokaže sv. hostijo ter pravi: »Glejte, Jagnje božje, ki odjemlje grehe sveta.« Potem pa trikrat govori: »Gospod, nisem vreden...« Mašnik vsakemu položi sveto hostijo na jezik, govoreč: »Telo našega Gospoda...« Mašo nadaljuje do konca. Vi pa samo mislite, koga ste prejeli. Po sv. maši skupna zahvala. Dobili boste lepe podobe v spomin na prvo sv. obhajilo.

Prvoobhajance katehet izpraša ter da listke. Obred sv. obhajila pokaže v cerkvi. Kar jih v šoli uči, ponavlja in uporablja v cerkvi, da bodo znali za vso življenje, kako se obnašati pri sv. obhajilu. Priporoča pogostno sv. obhajilo. V to služi bratovščina sv. Srca Jezusa, Marijin vrtec in druge pobožnosti. Tako dobi tudi naraščaj za Mar. družbo in za apostolstvo mož in fantov. Tako se v župniji pospešuje tudi češčenje sv. R. T. in Matere božje Marije. Nekaj jih vedno ostane stanovitnih. To je le splošen modus procedendi za prvoobhajance. Če so v župniji druge navade, se katehet tistih drži. Če ima liturgično sliko za sv. obhajilo, jo pokaže učencem. Prvo sv. obhajilo naj bo, če mogoče, za velikonočni čas, četudi na praznik sv. Trojice.

81. Jezus gre v nebo

Po svojem vstajenju ni šel Jezus takoj v nebesa. Na zemlji je bil še 40 dni. Kaj je pa delal ta čas? Ali je učil? Ne, učil ni več. Tudi z apostoli ni bil vedno, kakor poprej. Le prikazoval se je od časa do časa in govoril z njimi. To ste že slišali. Štirideseti dan po svojem vstajenju se je Jezus prikazal apostolom v Jeruzalemu v tisti dvorani, kjer je Véliki četrtek obhajal z njimi zadnjo večerjo, pri kateri je postavil zakrament sv. R. T. in sv. mašo. Apostoli so pri mizi jedli. Prisedel je k njim ter jedel z njimi. Po jedi jih je peljal na Oljsko goro. Povzdignil je roke ter jih blagoslovil. Medtem ko jih je blagoslavljal, se je ločil od njih in šel v nebo. Apostoli so žalostno gledali za njim, dokler ga ni oblak zakril. Jezus pa ni šel sam v nebesa. Vzel je s seboj pravične, ki so bili pred peklom. Nepopisno je bilo veselje, ko je Jezus prišel v nebesa. Angeli so mu prišli naproti. Nebeški Oče ga je z veseljem sprejel ter ga posadil na svojo desnico. Na Oljski gori je začel Jezus trpeti, z Oljske gore je šel tudi v nebesa. Pot trpljenja bo tudi nas pripeljala v nebesa. Ako bomo s Kristusom trpeli, bomo z njim tudi poveličani. Jezusovega Vnebohoda se spominjamo vsako leto z velikim praznikom. Velikonočna sveča se pri sv. maši po evangeliju ugasne. Podoba od mrtvih vstalega Zveličarja se z oltarja vzame in odnese. To pomeni, da je Jezus nehal biti v človeški podobi pričujoč na zemlji. Ostane pa pri nas do konca sveta pod podobo kruha, v sv. Rešnjem Telesu.

Ko so apostoli še gledali za Jezusom, sta pristopila dva angela v belih oblačilih in jim rekla: »Možje Galilejci, kaj stojite in gledate v nebo! Ta Jezus, ki je bil vzet od vas v nebo, pride zopet, kakor ste ga videli iti v nebo.« Na sodni dan bo še enkrat prišel na zemljo, sodit vse ljudi! Angela sta zginila, apostoli so se pa veseli vrnili v Jeruzalem.

Katehet pokaže biblično sliko o Jezusovem vnebohodu.

82. Jezus pošlje svetega Duha

Po vnebohodu Jezusovem so se vrnili apostoli v Jeruzalem. Zbrali so se z Marijo in učenci Gospodovimi v prostorni dvorani. Bilo jih je blizu 120. Devet dni so preživeli v pobožnih pogovorih in skupni molitvi. Deseti dan so bile Binkošti, judovski praznik. Od vseh krajev so prihajali Judje v Jeruzalem na praznik. Okoli devete ure zjutraj nastane okoli hiše, v kateri so bili apostoli, šumenje, podobno močnemu vetru. In z neba so se prikazali nad apostoli ognjeni jeziki, t. j. majhni plameni, jezikom podobni. Apostoli so prejeli sv. Duha v podobi ognjenih jezikov, ki ga je bil Jezus že prej obljubil. Zakaj pa v podobi jezikov? Čemu imamo jezik? Da ž njim govorimo. Apostoli so pa morali govoriti. Preden je šel Jezus v nebesa, je zapovedal apostolom, da naj gredo po vsem svetu ter naj uče ljudi njegov nauk. Sami od sebe pa niso mogli učiti. Moral jim je pomagati sv. Duh. Kako jim je pomagal? Kdor hoče druge učiti, mora znati njih jezik. Sveti Duh je storil, da so apostoli znali in govorili jezike vseh ljudi. Zakaj se je prikazal v podobi ognjenih jezikov? Ogenj sveti, da vidimo v temi. Sv. Duh

je razsvetlil apostolom um, da so se spominjali vsega in jasno umeli vse, kar jih je Jezus prej učil. Ogenj pa tudi greje. Če nas zebe, ne moremo lahko delati. Če se pa ogrejemo, lahko delamo. Sv. Duh je apostole ogrel, da so lahko pridigali. Ogenj daje tudi moč. Sv. Duh je dal apostolom moč, da so brez strahu govorili. Okoli hiše, v kateri so bili apostoli, se je zbralo mnogo ljudi. Peter je stopil pred nje ter govoril: »Možje, Izraelci! Storili ste velik greh, ker ste Jezusa križali. Jezus je Odrešenik. Vstal je od mrtvih in sedi na desnici božji. Danes je nam poslal svetega Duha. Obžalujte svoje grehe! Delajte pokoro ter se dajte krstiti in tudi vi boste prejeli sv. Duha!« Petrove besede so jim šle k srcu. Okoli 3000 se jih je dalo krstiti že tisti dan. To so bili prvi kristjani.

Pokaže biblično sliko o pribodu sv. Duha.

83. Marijino vnebovzetje in kronanje

Jezus je šel štirideseti dan po svojem vstajenju v nebesa. Svoje matere Marije pa ni vzel s seboj. Pustil jo je na zemlji ter jo izročil že na križu v oskrbo sv. Janezu apostolu. Živela je pri njem v Efezu, kjer je bil za škofa. Skrbel je zanj, kakor skrbi dober otrok za svojo mater. Nekega dne je rekla sv. Janezu, naj jo pelje v Jeruzalem. Želela je umreti tam, kjer je Zveličar učil, trpel in umrl. Umrla je na Sijonski gori. Ni bila bolna, tudi trpela ni ob smrtni uri kakor drugi ljudje. Mirno je zaspala. Pobožne žene so povile njeno telo v tanko platno. Apostoli so jo pokopali z veliko slovesnostjo na vrtu Getsemani. Tri dni so čuli in molili na njenem grobu, le apostola Tomaža ni bilo zraven. Četrty dan je prišel tudi on. Ker je želel Marijino truplo videti in počastiti, so apostoli odvalili kamen od groba. Bil pa je prazen. Le platno je bilo še v njem. Kam je šlo pa Marijino telo? V nebesa je bilo vzeto. Pa Marija ni vstala od mrtvih iz lastne moči, kakor Jezus, ampak Bog je Marijo obudil. Angeli so jo nesli z dušo in telesom v nebesa. Angeli in svetniki so ji prišli naproti. Jezus jo je posadil na svojo desnico ter jo je kronal s slavo in častjo.

Častitljivi del svetega rožnega venca:

- 1.) ki je od mrtvih vstal;
- 2.) ki je v nebesa šel;
- 3.) ki je svetega Duha poslal;
- 4.) ki Te je, Devica, v nebesa vzel;
- 5.) ki Te je, Devica, v nebesih kronal.

Marijino vnebovzetje ali Veliki šmaren obhajamo 15. avgusta.

Katoliški kristjani že od nekdaj verujejo, da je bila Marija z dušo in telesom vzeta v nebesa. Verska resnica pa do sedaj še ni. Vendar katehet zgorajšnjo katehezo lahko porabi. S tem so kateheze za prvo šolsko leto dokončane, učni načrt je v celoti izžrpan. Apostolsko vero katehet z učenci lahko skupaj moli, ker so posamezni členi splošno znani, vendar je ne bo strogo zahteval od posameznega učenca v prvem šolskem letu.

OPOMBA

Pričujoče kateheze sem priredil v čast božjima služabnikoma Frideriku Baragi in Antonu Martinu Slomšeku ter v pomoč katehetom, zlasti onim, ki so v dušnem pastirstvu, prepričan, da so z delom preobloženi ter se večkrat ne utegnejo intenzivno pripravljati po kakšni tuji katehetiki. Držal sem se analitične metode. Od konkretnih do abstraktnih pojmov s pomočjo razpoložljivih nazoril. Nekoliko v zvezi z delovno šolo, v kolikor je to izpeljivo pri verouku. Na splošno delujejo vsi otroci pri vprašanjih, katera katehet stavi na ves razred, pa tako, da disciplina ne trpi. Katehezam sem dodal nekaj liturgike, da se otroci navadijo s Cerkvijo živeti in razne obrede pri službi božji bolje umevati. Zato bo katehet šel v katehezah sporedno s cerkvenim letom. Katehet se dobro pripravi na katehezo in moli za dober uspeh. Ob določeni uri stopi pred svoje učence z veselim obrazom in jasnim pogledom. Po molitvi začne z učno stvarjo. Napravi uvod tako, da ob kratkem ponovi snov prejšnje učne celote ter napravi zvezo z novo učno stvarino. To počasi in jasno podaja, razloži, vadi učence v razloženi stvarini, daje primerne nauke in opomine. Končno vse ponazori z bibličnimi in liturgičnimi slikami. Tudi krede ne štedi. Te kateheze so samo građivo, sicer pa ima katehet proste roke. Individualne zmožnosti so velike vrednote. Če hoče katehet imeti red v šoli, se mora sam reda držati. V šoli ne hodi vedno od klopi do klopi. Stoji spredaj, odkoder vidi vse učence. Ne govori preglasno. Učenci se tudi vpitja navadijo. Tudi ni gostobeseden. Pove kratko in dobro. Varuje se surovega zmerjanja in posebno pretepanja. Tudi klečanje nikakor ni prava kazen. Kleči se v cerkvi in pri molitvi zaradi spoštovanja. Če se je katehet v razburjenosti prenađil, popravi to s tem, da učenca vpraša ter mu blagohotno pomaga do zadovoljivega odgovora. Katehet mora pač imeti do učencev železno potrpljenje in iskreno ljubezen. Ne se sicer igračkati z otroki, ampak imeti do njih resno ljubezen ter biti nepristranski. Če sreča otroke, naj jim vsaj včasih privošči prijazno besedo. Si vis amari, ama. Pri izdelavi katehez sem rabil te-le pripomočke:

1. P. R a u e, Eine pädagogisch-didaktische Studie, Herder'sche Verlags-handlung, Freiburg — Wien.

2. Katholisches Religionsbüchlein von Wilhelm Pichler, Wien 1913., und neuer Entwurf, Wien 1917.

3. Krščanski nauk za prvence, Ljubljana 1928.

4. Kateheze za prvence, Ljubljana 1914.

5. Kateheze, J o ž e f K r a g e l j.

6. Svojo dolgoletno skušnjo.

Milost Gospoda Jezusa Kristusa z vsemi kateheti in učenci!

Alfonz Kopriva

Gospodarska vzgoja kmečkega otroka v naši narodni šoli s stališča sedanjih razmer

II.

(Dalje.)

Kateri pa so pogoji za tako, po prednjih dokazih upravičeno stanovsko-gospodarsko vzgojo kmečkega otroka? Najprej vzgoja in naobrazba učiteljeva. Česar sam ne čutiš in česar sam nimaš, ne moreš dati drugim. Petnajst let že reformiramo učiteljišče, nešteto je že bilo resolucij, toda uspehi so skoraj ničevi. Teoretična naobrazba nikakor ni v niti malo zadovoljivem razmerju s praktično uvedbo v bodoče delo med našim pretežno

kmečkim narodom. Tudi naraščaj je v poslednjih letih v pretežni večini iz meščanskih slojev, ki se celo s temeljito pripravo za delo na kmečkih šolah radi svojega popolnoma drugačnega duševnega ustroja, ki mu ga je dalo mestno okolje in že vsled prirojenih distinkcij, težko uživlja v kmečko mišljenje in delo, ki ga gleda, sôdi in obsoja z merili mestnega človeka. Kolikim, ki čutijo to nedostajanje naravno prisrčnega stika z vaščani, četudi uvidijo neobhodno potrebo tesnega odnosa, je ta zavest v muko, ki rodi — ako ne prejmejo primernege odgovora in predvsem iskrenega vodstva, bodisi v kakem tovarišu, predstojniku, župniku, ali včasih celo v eni ali drugi osebi med prebivalstvom samim, ako jim povrhu manjka še prilagodljivosti, ako so zagrenjeni in nezadovoljni, skratka, če so nesrečni — zlo za učitelja samega in za vse okolje. Paul Keller pravi v svoji knjigi »Gold und Myrrhe«, da so najboljši učitelji večinoma najsrečnejši. Redkokdaj se primeri, da oni učitelj, ki je v svojem osebnem življenju nesrečen, najde nadomestilo v svojem poklicnem delu, v razredu, med mladino, kjer se potem ves razda ter ima često velike vzgojne in učne uspehe. So to večinoma rojeni učitelji, ki jim je stan nad osebnim življenjem. Prihajajo pa tudi taki učitelji med kmete, ki svojih težav pri vživljanju v kmečko okolje ne le ne priznajo, niti ne zakrivajo tistega notranjega odpora do novega okolja, v katerega so prisilno postavljeni radi zaslužka, in katerega občuti sprva vsak otrok mesta, ga pa zna, če je razumen in plemenit, obvladati, ampak kažejo ta odpor na vasi v vsem, v hoji, v govorjenju, v občevanju z ljudmi, v preveč poudarjeni mestni noši in ošabnosti ter nadutosti. Gotovo bi se to ne zgodilo, razen pri abnormalnih tipih, ki pa tu ne pridejo v poštev, ko bi jim šolska predizobrazba bila usmerjena bolj v bodoči delokrog. Zgodi se pa tudi nasprotno, da ima učitelj, v mestnem miljeju zrastel, več srca in smisla za kmeta, nego učitelj(ica), ki je kmečki sin ali hči. Vendar pa so to izjeme.

Učitelj, četudi mestni otrok, ki pa pravilno pojmuje svoj stan, pa bo skušal nadoknaditi nezadostno šolsko predizobrazbo s čtivom, ki ga uvaja v kmečko gospodarstvo, katerega vsaj teoretično poznanje je predpogoj za vživljanje v vaško zajednico. Zato bi naj naše kmečke krajevne in okrajne učiteljske knjižnice imele obvezno tako literaturo, ki bo vsakemu učitelju uspešen pripomoček tako za samoizobrazbo, kakor pri kmetijsko-gospodarskem, strokovnem in vzgojnem pouku, pri poglobljanju v njegovo zgolj duhovno in strokovno področje. Posebno hribovske šole so v tem oziru najbolj zanemarjene. Sicer pa bi se dalo o krajevnih učiteljskih knjižnicah mnogo govoriti. V »Prosveti« je pred leti o tem napisal aktualen članek Andrej Skulj.

Slovenski pedagog H. Schreiner pravi v svoji knjigi »Analiza otrokovega duševnega obzorja«: »Kajti baš trdna znanstvena podlaga usposablja učitelja za premišljeno, samostalno razsodnost, ona povzdiga učitelja rokodelca v učitelja umetnika.«

»V poznavanju gospodarske proizvodnje, proizvajalnih sredstev in sil, skratka: gospodarske strukture, bo dan dobršen del za sistematično naše

šolsko in izvenšolsko delo«, pravi M. Mencej v članku »Ali naj posega učitelj v gospodarski tok naroda« v »Popotniku« 1930. »Samo pomislimo, koliko truda je bilo utrošenega baš iz naših vrst! In uspeh? In vse dotlej se bo to vršilo, dokler ne bomo prodrli v perspektivizem sodobnosti, v osnovne impulze družabnega življenja, katerih najmočnejši so materialni življenjski odnosi.« Učne knjige, ki jih imajo kot pripomoček učenci, oziroma na podeželskih šolah samo učitelji, so pravi trypanosomi za sodobno šolo samoudejstvovanja. Da bi si pa, posebno mlajši učitelji, za svojo borno plačo nabavili knjig za nadaljnjo izobrazbo, ni misliti, in bi bila taka zahteva več ko nesocialna. To je dolžnost knjižnic vsake, še tako oddaljene hribovske šole. Za te še bolj.

Treba pa bo gledati tudi na to, da bodo učitelji v takih gmotnih razmerah, da ostanejo na področju strokovnega znanja z nabavo lastnih knjižnic na tekočem, ne le, da se jedva prerivajo skozi življenje. Ako tega zaenkrat ni mogoče, se naj da za izposojanje knjig določenim knjižnicam, kakor okrajnim knjižnicam, Pedagoški centrali i. dr. poštninsko prostost.

Naša učila in samoučila na podeželju so — milo rečeno — beraška. Še tehtnice nimajo povsod, eno metrsko palico uporablja sedem razredov, votle mere so redkost, o zbirki denarja ni govora, škarje za merjenja lesa, te so že skoro čudež. Pravi eldorado na kmetih pa je, če imajo šole vsaj one preproste fizikalne aparate, ki bi ponazorovali najvažnejša znanja o elektriki, brez katere si danes gospodarsko naprednih krajev misliti ne moremo; dalje priprave za poizkuse pri kmetijski kemiji, drobnogled, miniaturne kmetijske stroje. Tudi priprav ni, da bi marsikaj od tega sami napravili pri rokotvornem pouku. Kadar bi rad imel gospodarski pouk ali praktična gospodarska znanja, iščeš lopate, motike, grablje, krampe, srpe, samokolnico, škarje, nože, žagice, strgalke in še metlo pri sosedih, če ti sploh imajo vse to. Sicer pa pri mnogih šolah niti tega ne rabiš, kvečjemu škarje, da porežeš tiste koprive okoli šolskih voglov, ker več mnoge šole niti nimajo. V nekem srezu, kjer razmere še niso najslabše, nima od 29 šol 12 ustrežajočih vrtov, ali jih sploh nima. V »Staležu« jih že najdemo, tudi v naših statistikah, katerih 10 letnico smo na šolah pozabili slovesno obhajati. Že deset let pišemo v te statistike: vrt: nema; vodnjak: nema; učila v stanju: rđavom. Kunst ima prav, ko piše v podlistku »Učiteljskega Tovariša« v članku »Na jug«: »Suha števika ne more nikdar karakterizirati šole, še manj prosvete.« Dodajam, da na kmečkih šolah še celo ne.

Kako torej naj postane šola vzgojno produktivna, če pa že njena zunanost in notranost razpada, od včasih samo enega stranišča in škafa za vodo za 300 otrok dnevno.

Kako torej govori otrokom o dobrem gospodarjenju, če je šola sama z vsemi premičninami in nepremičninami vzor slabega gospodarstva!?

Bo kdo ugovarjal: Prečrno gledaš! Povsod ni tako. Če je le ena sama šola v okraju, v banovini ali v državi zanemarjena, je to nezdravo! In kdo drugi, če ne mi učitelji, ne bo moral vedno in vedno kazati na take ne-

dostatnosti? To je tudi naša dolžnost, če je komu prav ali ne. Le pogledjmo si naše šole v hribih ali v samotnih ravninah pasivnih krajev! Stotine je zapuščenih, ne le ena! Ni tega morda kriv samo učitelj, čeprav že moramo sami marsikje igrati vsestransko vlogo krparjev. Tudi ni krivo samo prebivalstvo. Kriva je ona dosedanja vzgoja mladine, ki je šla redno v smeri samo teoretičnega, neživljenjskega in nikdar praktičnega pouka in zato ni mogla zbuditi trajnega zanimanja in ljubezni za šolo. Ostala je povečini še do danes le potrebno zlo, ki odvaja mladino še od najhujšega kmečkega dela, ko bi lahko »kaj bolj pametnega storil«. Šola je v miselnosti ljudstva mnogokje kot kak davčni urad: Če ne boš redno pošiljal otrok v šolo, boš kazni plačal! Kot sodišče: Če se ne poboljšaš, boš stal, boš klečal, boš stokrat prepisal, boš zaprt, boš tepen, bom doma povedal!

Poleg tega pa v razredu 50 do 100 otrok, slab zrak, ki utruja učenca in učitelja, majhni prostori, pomanjkanje istih sploh, premalo učiteljstva, zato nereden, skrajšan ali alterniran pouk, kar staršem in učencem jemlje še bolj vero v resnost in potrebo šole. Končno še oni predsodek javnosti, da šola ni produktivna, ne reprezentativna institucija, zato se ji ne bo dalo ničesar. Govoré o elektrifikaciji, kanalizaciji, komunikaciji, šola, ta pa naj ostane nameščena v mežnarjih, v župniščih, v bivših skladiščih, v poslopih požarne brambe itd. ali v zgradbah, podobnih škatlam kot vaški muzej in spomenik iz starih časov. Mladino, tisto, ki bi naj bila glavna pobornica za izboljšanje gospodarstva, higijene, prometa, katera bi naj postala bolj razumevaljoča za pridobitve tehnike, katera bi naj bila sograditeljica nove dobe in šole, porivamo v te škatle, jo gačimo z besedami, potem pa se čudimo, da se nam čez deset ali dvajset let prav tako zoperstavlja prisejah šolskega in občinskega odbora, političnih strank, gospodarskih odborov in drugod ter nima razumevanja za potrebe svoje šole. Kaj šele, da bi se sama energično potegovala za izboljšanje šolskih razmer!

(Dalje.)

Etbin Bojc

Boj za novo šolo in kulturni napredek.

Že par desetletij traja boj za »novo« šolo. Porajale so se in se še porajajo skupine in smeri, ki so naglašale bolj ali manj odločno in glasno novošolska stremjenja in gledanja. Stari šoli se je očitalo marsikaj obtežilnega in nesodobnega, kar vse je obračalo oči od nje k »novi« šoli in o njej prepričevalo. Do nove šole pa so se takoj pokazale različne poti. Nekateri so bili mnenja, da je treba na prejšnji »stari« šoli le nekaj lastnosti spremeniti in nadomestiti z novimi, ki so se priznavale za boljše, naprednejše. Drugi pa so šli še dalje in zahtevali globljih in razsežnejših

reform v tem smislu. Tretji pa so celo zahtevali popoln preobrat šole in se jim je zdela vsaka reforma nezadostna. Ti so naglašali in še danes naglašajo prepričanje, da se morajo prej spremeniti v osnovah družbene oblike, potem da bo šele tudi šola mogla ustrezati svoji boljši nalogi v življenju. Tako se je nakazoval in kmalu tudi izoblikoval v sodobnosti boj za novo šolo, ki naj bi korakal vzajemno z vsestranskim kulturnim napredkom.

Ni treba več naglašati posebej, da živimo ob značilnem in pomembnem prelomu v kulturi. Človek se dviga, prebujata in raste kot človek ne le telesno, ampak tudi duševno in duhovno. Zgodovina tisočletij in deset-tisočletij je tista dolga njegova starostna spojnica, ki organično spaja njegove razvojne faze in ki hkrati — po do nedavna še manj uvaževanih zakonih dednosti — ohranjuje, oblikuje in usmerja v človeku notranje duševne dispozicije, duhovne vzgibe in nagnjenja k boljšemu, višjemu, globljemu in naprednejšemu življenju in udejstvovanju. V zgodovini, tej verni človeški učiteljici in svetovalki v vsakočasnem življenju, se kakor v najdragocenejšem albumu nabirajo slike in izkušnje človeških iskanj, blodenj in dejstev v vsem dosedanjem življenju. Vse te izkušnje, nagnjenja in izrazi večje ali manjše sproščenosti, sreče in blagostanja človeka se po omenjenem zakonu dednosti nalažajo v duši povprečnega človeka ter se prerivajo iz podzavestnega njegovega sveta v zavestna in konkretna njegova dejanja. Vse to povečuje in pogloblja človekovo duševno in duhovno obzorje, bogati in plemeniti njegovo spoznanje o svetu in življenju kakor tudi o veljavnosti njunih pravih vrednot, h katerim je treba preusmeriti vse človeško stremljenje.

Splošna zgodovina človeštva, ki je v svojem jedru pač kulturna zgodovina in ne mar zgolj in predvsem politična zgodovina letnic in vojska, kakor se še danes rada pojmuje, ta obča človeška zgodovina je hkrati tudi usodna in razvojna pot človeka preko borb med eno in drugo skrajnostjo, ki so se vedno in se bodo vedno porajale, ker so značilen odraz življenjskega ritma in utripa duše. Zato se v zgodovini človeštva javlja tudi nihanje, dviganje in padanje in končno le vzpon in vztrajna rast človeške duše in človeškega duha. Poleg naravnih družbenih občestev, ki obdajajo človeka posameznika kakor povprečnega človeka sploh (družine, narode, rase in pripadajočih kultur) stvarjajo nič manj važno človekovo okolje tudi razne oblike političnega občestva (država), pri katerih človek sodeluje in končno tudi obliko verskega občestva (Cerkev!), ki sicer stalaktitno vrašča v človekovo kulturno območje, vendar zato nič manj, če ne še rajši bolj uspešno in pomembno posega v njegovo dušo ter vse iz nje izhajajoče dejanje in nehanje. Skozi vse te kroge naravne in nadnaravne kulture, bolj ali manj skladno z vsemi temi loki kulturnih žarišč in edinic se vzpenja človek duševno in duhovno s spoznavno in doživljajsko svojo osebnostjo.

Izkušnje, dvigi in padci, ki jih razodeva zgodovina, so hkrati njegovo osebno doživljanje in spoznanje, po katerem se skuša orientirati in obo-

gatiti. Tako se sodobni človek več ne zadovolji z duhom, ki ga je pokazala doba gospodarskega liberalizma, kakor se človek ob francoskih revolucijah ni mogel več zadovoljiti z duhom fevdalizma. Današnji človek stremi ne le za tem, da se končno uredi po nekem družbeno vezanem načrtu gospodarstvo, ampak se zaveda tudi, da se mora človek etično preroditi, da bo tako etično vezanost gospodarstva čutil kot samo po sebi razumljivo in nujno, nakar bo šele možno priti do boljšega povprečnega človeka, ki je bil vse doslej le preveč odrijen od kulture in njenih dobrin in je zato začel že zdvajati nad veljavnostjo njenih večnostnih vrednot. Izkušnje tako učijo in navajajo k boljšemu v vsem, kar premore človeška kultura.

Tudi šola je važen del kulture in nič čudnega, če je zadnji čas i na tem polju prevladal klic po reformi. Šola res da ni v tem smislu nadnašavna družbena kulturna institucija in činiteljica kot n. pr. Cerkev, a je vendar tista, ki po svoji zasidranosti v pedagoški kulturni panogi mora korakati v soglasju in v neposrednem stiku s to najvišjo kulturno edinico. Šola nikakor ni po svojem kulturnem poslanstvu in pomenu le pasivna spremljevalka človeka v njegovem življenju, ampak je hkrati i njegova vodnica.

Resda se je šola porodila v tesnem družbenem okolju, ki je obdajal človeka in se je morala tu in tam, kjer so vladale močnejše politične tendence (n. pr. za Marije Terezije in še pozneje) tudi vezati na časovno obliko in zahtevke vladavin, vendarle bo vsakdo priznal, da to ni in ne more biti nujno, to je, njej bistveno. Saj je znano stremljenje šolnikov in pedagofov po čim večji politični nevezanosti šole, ki naj bo predvsem kulturna in duhovna institucija, odkrivajoča večno veljavne zakone in norme ter usmerjajoča mladi rod h globljemu in najnotranjšemu v duši, iz katere naj vedno zajema najplemenitejše nagibe za svoje življenjsko stvarjanje in dejstvovanje. Nedotakljivost, samostojnost in svetost pedagoške province je zadobila že svoj zgodovinski mik in blesk in je izraz najplemenitejših kulturnih osebnosti, vodnikov in vidcev človeštva zadnjih stoletij, ko je začela ta šolska kulturna institucija bolj prosperovati. Zato moramo že sedaj dosledno načelno odklanjati vsako stremljenje po popolnem preobratu v šoli kot posledici vsega družbenega preobrata. Ne glede na evolucije in revolucije, na formacije in reformacije družbenega reda in razmer se mora marveč predvsem iz pedagoških motivov stremeti po pametni šolski reformi, kakor jo narekujejo najnovejša psihološka in pedagoška dognanja in spoznanja. Obstoječe vladavine pa naj bi tem blagim stremljenjem po izboljšanju in kar največji ožje politični kulturni emancipaciji šole šle na roko in tako pokazale svojo veliko umevanje za duhovni preporod, za resnično prosveto in globljo kulturo človeštva.

Stremljenja po reformi naj torej predvsem iščejo motivov in opor na dušeslovnem in otrokoslovnem polju in novim spoznanjem skušajo prilagoditi tudi šolo kot organizacijo na eni strani in šolsko prakso kot odraz

učiteljske osebnosti na drugi. Čisto gotovo je, da današnjemu naprednejšemu času ni več prikladna tista brezsmiselna mehanična »učba«, ki jo je naš Slomšek že pred stoletjem preganjal in grajal in ki se je odražala v njegovih pedagoških smereh preteklosti (Herbart i. p.). Tu je prišlo v teku zadnjih desetletij kar do pravcatega prevrata v pedagoškem spoznanju, ki bi ga lahko vzporejali s kopernikanskim iz fizikalnega področja, s katerim se je pred petimi stoletji porodil kar novi vek. Zdaj namreč že vsakdo ve, da ni več šolski učni predmet tisto osrednje osišče, okoli katerega bi se moral vrteti človek kakor učitelj, ampak da je težišče kulture na človekovi osebnosti sami, torej na otrokovi pa tudi na učiteljevi. Saj nas je do tega pripeljala i filozofija, ki je razgalila relativizem v pogledu na učni predmet in na drugi strani odkrila globlji obraz človeške osebnosti.

Nova šola hoče gojiti in vzpodbujati aktivnejše sodelovanje učencev, stvarjalno izživiljanje in večjo samostojnost ter samodejavnost. Poudarja principa življenjske bližine in domorodnosti, ki je proti njima stara šola močno grešila na račun učenca, kateremu se je šola odtujila in mu postala odvrtna s svojo tujo učenostjo. Naglašaja kompleksni in strnjeni pouk ter živo in smiselno koncentracijo, kar morajo upoštevati tudi učni načrti. Zadnji čas se za čitanje priporoča tudi globalna metoda, ki bolj odgovarja strukturnemu pojmovanju razvoja otrokove duševnosti in načinu njegovega dožemanja. Teženje nove šole po čim večjem uveljavljanju otrokove duševnosti, njegove predstavnosti in miselne zmožnosti, njegovega čustvovanja in hotenja je našlo polno zagovornikov, a tudi mnogo nasprotovanj, če se je to pretiravalo; treba bo torej tu poiskati še pravilno sintezo. S tem, da je namreč stopil v ozadje učitelj in v ospredje učenec je bilo doseženo le razumljivo reakcijsko nasprotje praksi stare šole, zdaj pa bo treba te osti in pretiranosti opiliti in odnos učenca do predmeta na eni in do učitelja na drugi strani pojmovati sintetičneje v strukturnem smislu.

Predvsem je pedagogiki, stremeči po reformi šole v pravcu strukturne psihologije do tega, da bi izoblikovala celega človeka. Zato upravičeno polaga veliko, dá, največ važnosti na učiteljsko osebnost, ki se naj preusmeri v tem smislu. Naj bi bila prvič to res poklicana osebnost s potrebnimi zmožnostmi, potem pa naj bi kar najbolj mogoče poglobila svoje spoznanje kulturnega sveta in poznanje predmetnih vrednot, ki jih hoče podajati oziroma posredovati otrokom, da jih bo ta sprejemal s primerno duševno pripravljenostjo čim pravilneje in čim globlje v svojo dušo. Osebnost učitelja je otroku tisto najodločilnejše okolje učenčevu, ki lahko pospeši ali zavira njegove prirojene dispozicije in zmožnosti, zakrije ali odkriva njegove darovitosti in talente na način, ki je za njega kot poedinca najprikladnejši in najuspešnejši.

Ta in podobna novošolska stremeljenja kakor so se že in se bodo na temelju znanstvenih psiholoških, pa tudi socioloških, kulturoslovnih, tipoloških in didaktičnih dognanj še pojavila, so v tesni povezanosti s kulturo in njenim napredkom. Moremo reči, da so posledica kulturnega napredka, prav tako pa tudi, da bo tudi lep del kulturnega napredka od nove šole

zgrajen, saj je šola, oziroma bolje, šolska kultura takega značaja — kakor človek posameznik — da po eni strani kulturo sprejema, po drugi pa tudi povečuje splošno človeško zakladnico kulture. Gotovo vsakdo od nas, ki se zanimamo in delamo kakor koli za napredek šole kot važne institucije kulture, želi, da bi preko ostrin in blodnih iskanj postala šola zopet močna sotvoriteljica človeške kulture, v čemer bo našla tudi svoje poslanstvo. Naj bi postala resnična duhovna preroditeljica in osrečevaljica človeka, ki danes tava v tej splošni sodobni zmedi vsestranskih stisk in težav, ter graditeljica boljšega in vrednejšega življenja, potem bo tudi res aktivno soudeležena pri kulturnem napredku, s katerim se je prej okoristila. To pa bo šele tedaj, če bo znala pravilno združiti svojo razvojno, zgodovinsko spojnico z zahtevami časa in njegovih razmer kakor tudi z najglobljimi spoznanji dušeslovja in znanosti sploh.

Lábernik Felicita

Ali današnja družina še vzgaja?

Najidealnejša oblika zajednice je zakon, odnosno družina. Člane družine vežejo ozki duševni stiki. Družina kot zajednica ima veliko prednost pred družbo. Medtem ko temelji družba na umetni pogodbi, sloni družina na prirodnih vezeh. Člane družine veže krvno sorodstvo in močni prirodni goni: moža in ženo spolni gon, otroke in mater negovalni gon in gon po zaščiti in opori, otroke pa veže družilni gon. Na taki prirodni podlagi se razvije družina v življenjsko zajednico duševno-duhovnega značaja. Skupno delo, doživljanje, čustvovanje, praznovanje in skupne izkušnje povežejo člane družine tako med seboj, da bi se v nobeni zajednici ne mogli tako tesno zblížati. Dočim veže člane družbe le pogodba, veže člane družine medsebojna ljubezen, spoštovanje, zaupanje in duh družinske skupnosti. Zato je družina osnovna celica vseh ostalih zajednic in družabnih enot. Velik socialni pomen družine izvira tudi iz njene glavne naloge: rodnje in vzgoje otrok. Družina je po svojem ustroju otroku najprirodnejše vzgojno okolje. Družina vzgaja na popolnoma svojevrsten način. Ta svojevrstnost vzgojnega dejstvovanja pa izvira iz ustroja družine same in je odvisna od družinskega življenja od bitja in žitja družinskih članov in od njihovega medsebojnega razmerja.

Če motrimo današnje življenje, bomo videli, da se na socialnem polju odigrava poseben proces: zajednice se razkrajajo in pretvarjajo v družbe, razkrajajo se tudi družina, ki postaja le družba z določenimi pogoji. Do 19. stol. sta bila značilna dva tipa družin: poljedelska in obrtniškotrgovska družina. Njun smoter je bil ohranitev imetja, rodu in družinske tradicije. Ženo in mater je stara družina cenila v toliko, kolikor je povečevala in ohranjevala imetje in rod, oče je bil gospodar, otroci pa so se cenili kot delovne sile. Skupno delo, doživljanje in čustvovanje, kratko ves ustroj družine je bil tak, da so ob sožitju otrok s starši in staršev z otroki neposredno delovale oblikujoče vzgojne sile. Otroci so se posnemaje očeta

in mater urili v delu, vztrajnosti, previdnosti; v skupnih pogovorih so sugestivno sprejemali mišljenje, voljo in vrednotenje svojih staršev. Trdno določeni družinski odnosi, spoštovanje staršev, sorodstva, prednikov in družinske tradicije pa je vcepilo otroku smisel za avtoriteto.

Od 19. stol. dalje ta tip družine izginja. Moderno gospodarstvo, industrializacija, materializem, emancipacija žene, način življenja, ki ga je povzročila civilizacija, je zrahljal ustroj družine, potrgal je vezi med človekom in človekom in mu brezobzirno ubil smisel za dom, otroke in zakon.

Oglejmo si današnje delavsko, meščansko in družino tako imenovanih vodilnih krogov, pa bomo videli, ali njen ustroj in odnošaji med člani še nudijo vse pogoje za dobro družinsko vzgojo.

Delavska družina je nastala iz obrtniške in kmetiške družine. Delo v tovarni je delavca odtrgalo od dela na lastni grudi in v lastni delavnici. Medtem ko je delo v stari družini družilo člane, jih sedaj razdvaja. Oče dela ves dan v tovarni, mnogokrat tudi mati, otroci pa so prepuščeni sami sebi in ulici. Ko dorastejo, se tudi oni razidejo po tovarnah. Tovarna je porušila trdno povezanost delavske družine. Družinsko življenje razkrajajo tudi slabe stanovanjske razmere in revščina. Ljubezen, prijetno družinsko sožitje utone v gmotnem vprašanju. Delavski družini je otrok iz gmotnih razlogov v breme. Oče in mati nimata ne časa ne smisla za vzgojo, ki jo vršita ulica in slaba tovarišija. Brezposelnost sili delavsko družino, da se seli iz kraja v kraj. Ker so jo razmere vrgle z domače grude, je izgubila stik s svojci in je morala izpremeniti način življenja, je kakor izravana, izkoreninjena. Navadno začne že v drugem ali tretjem rodu moralno in fizično propadati.

Tudi mnogim meščanskim družinam manjkajo pogoji prave družinske in vzgojne zajednice. V meščanski družbi postaja zakon pogodba, zakonca veže največkrat misel na imetje ali dobro službo. Denar in ugled, ki ga denar nudi, je vez, ki družji pa tudi razdvaja moža in ženo, starše in otroke. Meščanska družina ima lep dom, v katerem ne živi. Njeno življenje poteka v trgovini, v gledališču, na planinah. Otroci doraščajo v družbi služkinj in hlapcev. Poljub, bogato darilo to je vse, kar prejme otrok od matere, oče pa nastopa kot vzgojitelj le v izjemnih primerih, ko je treba otroka kaznovati. Ni pa pravega družinskega življenja in lepega zgleda staršev, ob katerem bi se oblikovali otroci.

Poglejmo še v družino tako imenovanih vodilnih krogov. Če vprašamo očeta, visokega gospoda, kaj je storil za vzgojo otrok, bo odgovoril, da jih je izročil spretnim vzgojiteljem. In če vprašate, kdo je prej skrbel za otroke, vam bo odgovoril, da pestunja in pred njo dojlja. In če še trdovratno izprašujete dalje, boste dobili odgovor, da vzgoja otrok vendar ne spada v njegovo področje, morda bo še pripomnil, da je to skrb žene, vendar se je tudi ta reši, če le mogoče, saj voditeljice emancipacije označajo, da se žena udejstvuj v javnosti.

Občutno pa je zadelo današnje družino vseh slojev materialistično pojmovanje sveta in življenja, ker je skvarilo krščansko pojmovanje zakona. Uvaja se nov način zakonskih zvez: svobodni zakon, zakon na po-

izkušnjo, zahtevata se civilni zakon in razporoka. Materializem ruši zvestobo med zakoncema in streže po življenju nedolžnemu otroku. Ali pa so moderne oblike zakona zadosten porok za vzgojo otrok, ki mora trajati več let. Ali se v družinah, kjer zakonca prelamljata zakonsko zvestobo, kjer namesto ljubezni in zaupanja vlada sovraštvo, vzgajajo otroci? Temelj družine: zakon je danes skvarjen, zato hira družinsko življenje in z njim družinska vzgoja. Krščanski zakon je ona rodovitna zemlja, iz katere klije lepo družinsko življenje. Če je ta bolan, bo rodil prav take otroke. Ker je družina zgrešila svojo glavno nalogo: rodnjo in vzgojo otrok, se leto za letom množe mnenja, da je v modernem družabnem redu izgubila svoj *raison d'être* in da je le preostanek preživelega družabnega reda, ali bo sama shirala ali jo bo treba odpraviti. Komunizem oznanja, da mora kolektivni človek živeti v masi, ne sme se svobodno združevati in živeti v družini. Družine, kakor so v kapitalističnih državah, morajo popolnoma izginiti. § 79 Buharinove poštevanke komunizma se glasi: »V meščanski družbi smatrajo otroka za lastnino staršev. Če pravijo starši: moj sin, moja hči, to ne označuje le sorodstvenih vezi, temveč tudi pravico staršev do vzgoje otrok. Ta pravica pa je s stališča socializma ne-utemeljena. Posameznik namreč ne pripada samemu sebi, temveč družbi, njej pripada tudi najprvotnejša pravica do vzgoje otrok. S tega vidika moramo zahteve staršev, ki hočejo z domačo vzgojo vcepiti v duše otrok lastno omejenost; ne le odklanjati, temveč tudi brez usmiljenja smešiti.«

Mladinsko gibanje in ženski pokret pa sta ustvarila nov ideal družine. Čim bolj izginja stara gospodarskopridobitna oblika družine, tem bolj se množe družine, ki slone na osebnih odnosih svojih članov. Družinske osnove ne tvorita več posest in delo, temveč razmerje osebe do osebe. Družina se gradi na osebnih vrednotah svojih članov in postaja čustvena, prijateljska zajednica.

Zato bo moderna družina le toliko vredna, kolikor bodo vredni njeni družinski člani.

Na vprašanje: »Ali današnja družina še vzgaja?« nam socialni pedagog Weiss odgovarja: »Današnja družinska vzgoja niha med dvema skrajnostima. Na eni strani je družina, kot samostojen vzgojni kolektiv, kjer se starši in otroci med seboj vzgajajo. Taka družina je lepa zajednica medsebojne ljubezni, spoštovanja, razumevanja in pomoči. Nasprotni pol družine pa predstavlja človek, ki nima smisla za družino. V takih družinah se popolnoma uveljavljajo sile, ki družino razdirajo. Tu ne oblikuje družin človek, temveč gospodarske in socialne razmere. O nekem splošnem družinskem tipu danes ne moremo govoriti. Variacij je toliko, kolikor je razlik med posamezniki. Na eni strani je družina, ki je neprecenljiv vzgojni kolektiv na drugi pa samo še skupina, ki otroku ne nudi nobenega zavetja več.«

Literatura: Karl Weiß: »Pädagogische Soziologie«. J. Renault: »L'Education dans la Famille«, (Ch. II). Okrožnica papeža Pija XI.: »O krščanskem zakonu«.

Otroške igrice, igre in zabave v starem veku

Otroška doba človeka starega veka

Pupica je bila v starem veku malim deklicam prav tako priljubljena igračka kakor danes. Pupice starega veka niti zdaleka niso bile tako dovršeno izdelane kakor so danes; bile so le iz gline ali izrezljane iz lesa ter pobarvane. Bogatejšim deklicam namenjene pupice so bile tudi iz voska ali iz slonokosti; le-te so bile že zelo dragocene.

Nežna deca klasične dobe je poznala vse tiste drobne igračke, kakor jih pozna deca moderne civilizacije dvajsetega veka: majhne cinkaste posodice za kuhanje, vrčke za vodo ter druge kuhinjske posodice, dalje hranilničke z odprtnicami, v katere je metala deca posamezne drahme in sesterce, lesene konjičke s kolesci ter divje in domače živali iz gline. Sorodniki in znanci so obsipavali deco s takimi darili iz gline kot »opteria dona«. Tudi konjički za gužanje so bili otrokom že v Aristotelovi dobi poznani. Te igračke sešajajo že v sivo davnino mitične zgodovine Grkov. Trojanski konj je samo taka povečana otroška igračka. Grki so imeli za deco mnogo najrazličnejših igrač. Krasni so bili n. pr. slonokoščeni liki črk za deco, da se je grška deca bogatejših staršev čim hitreje in nazorneje seznanila z grškim alfabetom, dalje slonokoščeni geometrični liki, s katerimi se je mladina že zarana vežbala v mozaiku ter v figuralni konstrukciji. Krasno barvani slonokoščeni liki so bili prava radost mladine, saj je z njimi sestavljala posnetke v naravi, se igraje vežbala v mozaični umetnosti ter se nezavedno uvajala v početke aritmetike.

Vendar nikar ne mislimo, da je deca antične dobe živela bogvekaj brezskrbno. Že zgodaj so otroka prestrašili s svojimi razjarjenimi božanstvi. Po stenah in po vseh kotih so strmeli vanj lari in penatje (domači hišni bogovi) z nenaravnimi obrazi in spačenimi usti. Kakor nam prikazujejo freske iz Pompejev, so morale te grozovito spačene maske satirov, furij in empuz vplivati strašno ne samo na otroke, ampak tudi na odrasle. Kako spačen obraz je imel razjarjeni Orest, da so celo odrasli v strahu obstali pred to pošastno podobo! Otroke so strašili že v najnežnejši dobi s temi pošastno se režečimi božanstvi, da jim je strah pred temi božanstvi ostal vse življenje.

Odtod tudi razumemo, zakaj so ti iz fantazije ustvarjeni bogovi imeli toliko moč nad ljudstvom antične dobe in da so mogli gospodovati toliko časa nad njimi. Čim bolj spačen je bil obraz božanstva, tem bolj je vzbujal grozo in strah. S pripovedovanjem mitoloških zgodb so sicer vzbujali v otroku strah in spoštovanje pred temi božanstvi, vendar ne toliko kakor te pošastne podobe in kipi, ki so kot upodobljena božanstva bičala otroško fantazijo. Furijske in larve so imele tako neizrečeno spačen obraz, da je nežna deco prešinil strah po vseh udih in jim je ta umetno povzročeni strah ostal skoraj vse življenje. Ob pogledu na te figure se tudi odrasli niso mogli iznebiti groze in strahu. Ta strah je umetno vzdrževal gospo-

stvo bogov nad njihovimi dušami. Prestrašeni deci so obesili okrog vratu amulet s pošastnim trupom in glavo. Od tega amuleta se ni nihče prej ločil kot šele ob smrti. Prav zaradi pošastne spačenosti je ljudstvo pripisovalo amuletom neko skrivno čarobno moč in jih častilo. Brž, ko so bili obešeni detetu okrog vratu, jih je dotični nosil vse življenje. Med dramami starega veka je mnogo takih, ki imajo za predmet prav te amulete, po katerih so svojci spoznali kako svoje izgubljeno in pogrešano dete. Te amulete so smatrali za toliko svetinjo, da se jih ni upal dotakniti niti kak morski razbojnik, prepričan, da ga bo razsrjeno božanstvo, ki štiti nosilca, v užaljenosti strahovito kaznovalo. Celó v nagrobni kamen so včasih vdolbili amulet pokojnika kot simbol varstva in upanja.

Najstrašnejše obraze so imele pač empuze, bajeslovna bitja, katerim je ljudska fantazija dodajala še posebno temno in neopredeljivo vsebino.

Otrok starega veka ni užival svojo otroško dobo v brezskrbnih otroških igrah, temveč je že ob zibelki prežala nanj v r a ž a, katera je bila smrtni sovražnik njegove otroškosti. V veliki sobi triklinija v penetraciju (kjer se je zbirala družina) so razjarjeno in divje zrle nanj pošastne empuze; celo v bližini ognjišča, kjer je vedno tlel ogenj, ni zastrašeni otrok našel miru, kajti tu pa so ga grozeče motrili domači bogovi-penatje, ki so imeli sicer nekoliko manj spačen obraz, pa jim je zato hišno izročilo pripisovalo nič manj strašno srditost in maščevalnost, ako jih kdo užali. Ti penatje so bili domači zaščitni bogovi, a gorje, kdor jih ne bi častil v rodbini! Rodbinski člani so spočenjali vedno nove zgodbe o teh maščevalnih in ljubosumnih bogovih ter slikali otrokom njihove grozeče čine, ki so jih izvršili ti penatje v zaščito rodbine ali sicer drugače igrali odločilno vlogo v življenju kakega rodbinskega člana.

Usodepolno je risala vraža svoje podobe v srce otroka in usužnjevala njegovo duševnost. Vse vzdušje otroške sobe je bilo prenasičeno s temi vražami.

Sproščena vraževernost dojilj in suženj-pestunj je sproti ustvarjala nove vraže, s katerimi so plašile otroke. Vedno težje je padal mrak teh vraž na dušo otroka in mu zasenčil vso svetlobo njegove otroškosti. Vsa fantazija mu je bila zastrupljena s temi tradicionalnimi vražami, tako da se je vraža zajedla v smeh, v misli, v občutja, v vse psihoduhovno življenje človeka. Otrok starega veka je odreveneval od strahu spričo teh mračnih in zlostnih zgodb o strahovih, strašnih empuzah, divjih erinijah in drugih maščevalnih in razsrjenih božanstvih. Ta kult praznoverstva se je dedoval iz roda v rod.

Resda so nudili otroku igrače, ali zaeno so mu pred njegovimi očmi naobesili vse polno amuletov in mu ob vsaki priliki mrmrali na ušesa najraznovrstnejše zagovore, zdaj zagovor zoper hud pogled, zdaj žoper kako užaljeno in zavistno božanstvo, zoper grozne striges in furije, zdaj so ga pokrivalo zopet vražjeverne pestunje s pisanobarvnimi cunjami, zdaj zopet so ga odeli drugače v zaščito pred urokom, zdaj so mu

zakrili in prebarvali obraz ali pa mu deli na obraz ostudno krinko, da bi ga kako zavistno in razsrjeno božanstvo ne prepoznalo in zasledovalo, zdaj zopet so proizvajali na njem razna čaranja in mu šepetali razne formule v zaščito pred kako boleznijo, zdaj zopet so ga z dolgimi čarovniškimi ceremonijami »lečili« od zagovorov. Na zibko rojenčeta so često pritrdili kar cele vrečice amuletov, mu dajali iste pod vzglavje, jih obešali nad zibelko, da so bingljali otroku pred obraz in ga s tem ščitili pred raznimi boleznimi. Zoper vsako bolezen so imeli pripravljenih nešteto zagovorov in čarovniških formul. Bingljajoče amulete nad zibelko je moralo imeti dete vedno pred očmi, da se jih je moglo kdaj dotikati z ročicami in se z njimi poigravati. Ti amuleti, katerim je vražjeverna tradicija pripisovala zaščitno moč, so bili torej prva smer otrokovih iger, prva smer otrokovega zanimanja, prva smer njegove zaznave, prva razsežnost njegovega spomina, prvi ritem h kultu mnogoboštva in praznoverja. Še preden je otrok razumel zaščitni pomen teh amuletov, so mu vcepili strah pred njimi in zaposlili njegovo fantazijo z najtemnejšo vražjeverno vsebino.

Otroške igrače starega veka so s tega vidika imele tudi verski pomen, saj so bili amuleti prvi najzajemljivejši igralni predmet otroka, vrhu tega pa so imeli ti amuleti kot igralni predmet ob zibelki tudi simboličen pomen, da se je ž njimi otrok sonaturaliziral tajnim oblastem teh amuletov.

Vendar si je otroška doba v vseh časih podobna. Otroci starega veka so si znali navzlic tem vražam osladiti svojo dobo. Čim so bili namreč toliko veliki, da so lahko tekali, so igrali razne plesse. Otrokova prirodna nagnjenost k igranju je v plesih našla vsaj nekaj radosti. Ti plesi so bili v zvezi z igrami in so imeli kakor amuleti verski pomen, a druga plat teh plesov pa je bila, da se je mladina vežbala v telesni ritmiki in harmoniji vzgibov.

Pri teh plesih so se otroci svobodneje gibali in se zabavali primerno otroški dobi. Ti plesi so bili torej edine otroške zabave in igre. Priljubljena otroška plesna igra starega veka je bila »slepa krava«. Ta igra sliči našim skrivalnicam, le s to razliko, da so otroci pri tem plesali in se plesoč z zavezanimi očmi odmikali v krogih. — Mnoge igre starega veka sličijo našim sodobnim igram, ali bolje rečeno, igre in zabave starega veka so se do danes ohranile, le s to razliko, da jih danes drugače krstimo in jim dajemo drugačen pomen.

Ob lepem vremenu so se dečki in deklince na prostem igrali »mačico v kotu« ali pa »poljub v krogu«. Obe igri sta nekak kolo-ples, v sredini kroga pa je stal žabji kralj »midas«. To igro z midasom na čelu so otroci starega veka jako radi igrali ter se v prekrasnih gimnastičnih vajah zaeno vežbali v ritmiki in telesni estetski harmoniji. Celo odrasli so se radi igrali midasa v tej igri. Hypokrates, sloviti zdravnik starega veka, je to igro naravnost priporočal vsem, ki so trpeli na lenivosti krvnega obtoka in prebavi. Marsikateri senator, ki se je utrujeno zibal po Via sacra starega Rima, je zavistno opazoval to igrajočo se dečad in bi se ji kaj rad pridružil, da mu ni to branila senatorska čast.

Jako priljubljena je bila otrokom tudi igra »želva«. Pri tej igri so rimske deklice plesale v krogu, sredi kroga pa je stala »želva«. Želva je značila v gynaecium-u zaprto ženo, ki je objokovala svoje sinove, katere je Xerxes odgnal na vojno in kjer so v ozkih vodah Salamine in na višinah gorovja Artemizija (Artemisium) našli žalostno smrt. Refren pri tej igri je bil plakajoč. Deklice v krogu so spraševale želvo: »Kaj delaš tukaj, uboga mala želva?« Odgovor je bil: »Jaz češem valovje Salamine, jaz predem nit Mileta (Miletus).«

Veselejši refren je imela igra o »Rhodovski lastavici«; otroci so hodili spomladi pojoč od hiše do hiše in prosili darov. Ta igra je po obliki podobna raznim vaškim igram novega veka, ki jih je ponekod prirejala vaška mladina ob času žetve, ima pa tudi neko skupno potezo s koledniki našega veka.

V Atenah pa je mladina jako ljubila »igro v dveh«. Prvega igralca so otroci določili navadno tako, da je eden vrigel v zrak školjko, katere spodnja plat je bila pobarvana črno. Kakor meče pri nas mladina v zrak novce in določa »cifra-mož«, tako je atenska mladež metala v zrak školjke in pri tem vzklikala »noč-dan«. V tej igri se je simboliziral prastari antagonizem Jutrovih dežel o svetlih in temnih silah. »Igra v dveh« je bila nekaka tekmovalna igra v teku, katere prvi tekač je bil določen po metu školjke v zrak »noč-dan«. Ujeta in premagana stranka je morala opravljati trda pokoravna dela svojemu zapovedniku-zmagovalcu. Te igre so bile v Atenah jako priljubljene in popularne, zlasti igra »Ephēbus«, v kateri so se atenski dečki vežbali v tekmovalnem teku in boju.

Temnejše poglavje tvorijo atenske »vojaške igre«, ki jih je gojila atenska dečad v šolah. Čim je atenski deček vstopil v kako javno šolo, je moral ta vstop proslaviti s svojimi novimi šolskimi sodrugī, ako je hotel biti sprejet v njihov krog. Atenski dečki so novodošlemu naložili češče težko torturo (mučenje); metali so novodošleca ob vrata, butali ob stene, a deček je moral pokazati svojo pogumnost v prenašanju bolečin. Šele ob tej ceremonialni preizkusni torturi je postal njihov ravnopravni tovariš. V vojaških krogih Aten pa so bile v navadi pri sprejemu dečka v tovariški krog še hujše ceremonialne torture; fant je moral pokazati vso svojo neobčutensko zmogljivost in utrjenost, ni smel zastokati od bolečin, sicer bi bil izvržen in od vseh zasmehovan ter zasramovan. Tudi v drugih atenskih šolah, kjer se je zbirala ukaželjna mladež, se je moral novovstopivši deček, preden je bil sprejet v krog tovarišev, podvreči »božji sodbi«. Njegovi pristaši so ga vlekli na eno stran, nasprotniki pa na drugo. V atenskih šolah se je seznanil deček z raznimi surovimi vojaškimi igrami. Poleg teh iger so prirejali atenski dečki tudi gimnastične tekme. Zmagovalec je dobil pokal, premaganec pa je moral poleg drugega popiti čašo osoljene vode.

V Rimu pa so bile za časa rimskega cesarstva nekoliko bolj omiljene igre kot v Atenah. Zelo v čislih so bile tedaj tako zvane »morra-igre«. Surova sila se je umikala polvojaški disciplini. V gimnazijah so vežbali

svoje telesne sile sistematično po načrtu, tako da so bile te gimnazije nekaka visoka šola za telesno kulturo. Za oddih in v zabavo so si privoščili morra-igro, ki je bila popularna še v starem Rimu, le da so jo nekoliko tehnično izpopolnili. Igrali so jo vseprek, dečki in odrasli, v milejši obliki celo rimske matrone. Milejša oblika morra-igre je bila neke vrste namizna igra, a prvega igralca je določil kockin žreb. Te igre so bile tako v navadi, da je v Rimu veljala prislovica za kakega poštenjaka: »Ti moreš z njim v temi igrati morro.«

Druga oblika teh zabavnih iger za časa rimskega cesarstva so bile tako zvane »tali-igre«, katerih je bilo 35 vrst. Te »tali« so bile podobne našemu šahu ter so bile pri odraslih jako strastne igre. Odrasli so jako radi kockali in so često zakockali v eni sami noči vse svoje premoženje. »Tali« so bile za mladino nekoliko manj opasne igre, vendar so v mladini zbujale igralno strast, da so kasneje začeli z drugimi nevarnejšimi vrstami »tali-iger«. Mnoge »tali-igre« so bile povsem nedolžne in primerne za rimsko deco, a ker so te igre štejele 35 vrst, so bile mnoge med njimi jako nevarne, zlasti »latrunculi«, v katere igre so se spuščali že poklicni igralci. Kakor pri našem šahu so bile pri »latrunculih« figure s kraljico in kmeti. Igra je po vsebini predstavljala rimsko državo z urejenimi legijami, viteštvom in konjenico. »Latrunculi« so najtipičnejši predhodnik našega šaha. Slična »latrunculum« je bila igra »dvanajsterih črt«. Te igre so strastno igrali mladi Rimljani ter so za odrasle postale kot »coene nenorum« najhujša igralna strast pred propadom rimske države. Koigar je obšla strast za te igre, se ni mogel več izviti iz njene oblasti ter je vse noči preigral, dokler ni zaigral vsega svojega premoženja in pahnil v suženjstvo sebe in družino. »Coene nenorum« so bile najusodnejše in najopasnejše igralne nočne igre rimske države, v katerih igrah so običajno igralci zaigrali lastno svobodo in svobodo svoje družine. Rimski mladeniči so se ravno ob nedolžnejših vrstah »tali-iger« kmalu seznanjali tudi s »coene nenorum«.

Razprave o Slomškovich spisah

Vinko Brumen

Slomšekova izdaja šolskih knjig

Dostavki

(Konec.)

Slomškovke šolske knjige niso doživele posebno navdušenega sprejema. Najhujši odpor proti njim je izbruhnil na Kranjskem pod pretvezo, da so v jezikovnem oziru napačne. Slomšek je pri sestavljanju itak morila misel, da je v slovenščini zaostal, pa je iz tega razloga raznim sodelavcem pustil več vpliva na jezikovno stran svojih knjig. Vemo že, da jih je pošiljal v pregled n. pr. J. Muršecu, ki je skrbel, da bi bile

razumljive tudi sekovskim Slovencem, prebivalcem Slovenskih goric.¹ Ta ozir se je Slomšek že zaradi tega zdel posebno potreben, ker so se Kranjci svojih oblik krčevito držali. Če so oni terjali, da jim morajo knjige povsem ustrezati, bi pač morali dopustiti, da se je mogel Slomšek še na druge kraje »ozirati, kar oblike in izreko zadeva.«²

Drugi činitelj je bilo učno ministrstvo, ki je tudi hotelo, da se Slovenci poprimejo istega pravopisa in istega književnega jezika vobče. Tega naj bi takoj uvedli v šolske knjige, da bi se ga tako privadili že otroci. »Eine schöne Idee, aber eine schwere Aufgabe. Kdo bo vsem — posebno težko pa Krajncam — nekterim vstregel!«³ Tako je tedaj vzkliknil Slomšek. Po pravici. Ministrstvo je hotelo v šolskih knjigah tako slovenščino, kakor so jo uveljavili prevajalci državljanskega zakonika. Teh oblik se je moral držati tudi Slomšek. Bleiweisu je pisal: »Po želji ministerstva se imam po zakoniku pri šolskih bukvah deržati; in česar se ne deržim, mi Bečani popravijo po svoji — pa ne vse po moji glavi.«⁴

Tako so prišle v šolske knjige nekatere nove jezikovne oblike, za katere je Slomšek le deloma odgovarjal. Saj je zanimivo, da jih v svojem »vodilu za malo in veliko berilo« niti malo ni zagovarjal; boja zanje se še dotaknil ni.

Katere so bile te nove oblike, ki so dvigale toliko prahu? V šolskih knjigah se je bralo lepega, lepemu... namesto lepíga, lepímu..., oblakom namesto oblakam (torej **e** in **o** namesto **i** in **a**), pa še zaimek **kde** namesto **kje**, veznik **alj** (poleg vprašalnice: ali) namesto **ali** itd.

Proti tem »novim oblikam« je nastal hud odpor na Kranjskem in vnel se je boj, ki pa se ni vršil ves javno in ga je zato težko zasledovati.⁵ Stranka »daničarjev« (pač ljudje okrog »Zgodnje Danice«) je vodila ta boj in celo iz Ljubljane uradno protestirala na Dunaju proti novim šol-

¹ Prim.: »Slov. Učitelj« 1936, 68, 209 sl., 263; 1937, 171.

² AZN I, 317.

³ AZN I, 312.

⁴ AZN I, 316.

⁵ Nekoliko nam ta boj pokažeta sledeči dve anekdoti, ki ju je »Slov. prijatelj« v Celovec sporočil »bratič Jožef« (Drobnič?): Prepiral se je z dvema Vipavčanoma in ju je vprašal: »Kako se kaj Novice po Kranjskem obrajtajo?« (Bleiweis je vanje sprejel »nove oblike« — op. pis.) »Novice so prave hrovatice,« reče drugi tovariš. »Pri našim somaštru sim jih ankat naraimov, pa sim mu jih kar pod nože zagnau, ko sim vidu, da se u njih po horvaško piše: »d o b r e g a, s B o g o m.« Ta naravni sin planin je v besedi »d o b r e g a« **e** tako zategnil, da bi se mu ustna kota menda za ušesoma srečala bila, ko bi jih ne bilo **om** v besedi »Bogom« še o pravem času nazaj poklicalo, katero mu je spodnjo čelust od zgornje tako daleč razrnilo, da se je šele čez dolgo na svoje staro čvekališče poverniti zamogla.« (»Slov. prijatelj« 1856 a, 14.) — »Nekdo je govoril z dvema Ljubljanskima bogoslovcema in jima pravil, da je dodelal neko prav imenitno slovensko delo. »Ali si pa tudi čisto kranjsko pisal,« je bilo prvo vprašanje. »Pisal sem slovensko,« jima rečem. »Pa vsaj nisi končnice **om** rabil,« reče eden, »jest tega ne morem slišati.« »Vsaj nisi pisal **ega**, tega ne morem terpeti,« se ogsasi drugi. »Tedaj nisim nobenimu vaju ustregel, pisal sem **om** in **ega**.« Kaj se je dalje godilo, tega nismo mogli zvedeti; prej ko ne, sta oba gospoda omedlela...« (»Slov. prijatelj« 1857 b, 15.) — Prim. tudi: Prijatelj, Borba za individualnost slovenskega književnega jezika... (Lj. 1937, str. 52 sl., 60 sl.)

skim knjigam. Nekdo jih je tudi popravljajal z rdečim svinčnikom, da bi tako bolj podčrtal dozdevne jezikovne nepravilnosti, ter so ti izvodi služili kot priloga nekim aktom, gotovo pritožbam.

Kako se je v tem boju ponašal Slomšek? On je bil mnenja, da je vsaka slovnična oblika »kolo živega jezika, ki ne stoji nepremakljivo, marveč se neprenehoma obrača«⁶ in »za toliko hitreje preminja, za kolikor se čisla in v slovstvo obrača. Omika domačega jezika se ne sme zavezati, da bi se neprenehoma le po starem kopitu pisalo in govorilo, se pa tudi nima prenašati ne prekucniti v jamo prenapetih oblik in nezastopnega slovstva. Moder rodoljub jezikoslovje pazno spremlja, ne zaničuje starine, pa tudi novine v svojem jeziku ne zametuje...«⁷ Hotel se je držati neke srednje poti, kakor se je že prej trudil, da bi pomagal ustvariti enoten slovenski književni jezik, bolj nezaupen pa je bil do poizkusov Ilircev, katerih delo mu je preveč »po jugu dišalo«. Bleiweisu je tožil: »Podajamo se, kakor sim Vam naznanil bil zastran novih oblik v šolskih knjižicah in knjigah. Jaz na oblike mende premalo — moji nasprotniki pa preveč gledajo; in iz ovega naša razdertija. Nove oblike so si Dunajčani izkovali, in po zakoniku nam posnemati dajali; meni je prav de Kranjci zvonec nosite; pa pozabiti ne smejte, de smo tudi mi Slovenci, in ne terjajte, de bi vselj le Vaša veljala; tudi mi vzamemo mnogo Vaših oblik, ktere niso po naše, posnemajte sv. Aug.: In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas!« In pa: »Le svoje terme se ne deržimo, pa enokoljko čez prag se ozrimo; posnemajmo, kar je dobro in prav po duhu slovensine; zloga bo polagoma sama došla; posiloma se doiti ne da. Tudi Nemci jo v pisariji še neprenehoma lovijo.«⁸

Ker so se Kranjci protivili le jeziku, priznavali pa so vsebino novih šolskih knjig, je Slomšek svetoval ministrstvu, naj Kranjcem ugotovi in naj jim dovoli, da si priredijo lastno izdajo njegovih šolskih knjig, toda vsebina mora ostati nedotaknjena.⁹ Saj je vedel, da »popolnega nikaj pod solncem ne najdeš« in da »vse se spremeni, tudi človek in njegova dela; le resnica ostane.«¹⁰ Zato ga prožnost in delna različnost jezika ni motila, važnejša mu je bila vsebina.

Uradni boj proti kranjskim pritožbam in spletkam pa je vodil tedanji lavantinski škofijski šolski nadzornik Jožef Rozman. Priznaval je, da se v šolskih knjigah nahajajo tudi nekateri lokalizmi, zanimal pa je, da bi bila lokalizem vsaka beseda ali oblika, ki so jo Kranjci tako označili. Pokazal je to na primeru oblike »kde«. Trdil je, da to ni lokalizem, ker jo poznajo tudi Čehi (kde), Ilirci in Rusi (gdje), pa Poljaki (gdzie) ter bi se morala prej označiti kot lokalizem kranjska oblika »kje«. Prerokoval je, da bo javno mnenje zahtevalo uvedbo novih oblik v šole še preden bo minilo deset let. Le neka stranka si želi ne le »starih oblik«, temveč

⁶ »Blaže in Nežica« 1857³, uvod; prim.: Slomšek IV, 6.

⁷ Prim. »Slov. prijatelj« 1861, 48.

⁸ AZN I, 318, 319.

⁹ AZN I, 163.

¹⁰ Prim.: Slomšek IV, 6.

tudi stare pisave »bohoričice«, ker hoče Slovence odrezati od rodnih bratov ter jih neprodušno zapreti z drugim kitajskim zidom. Ugoditev kranjskim zahtevam bi pomenila nazadovanje za najmanj 20 let.¹¹

S tem si je Rozman pridobil sum panslavista, Kranjci so pa vendar toliko uspeli, da so Slomšekove šolske knjige obveljale le za slovenske kraje izven Kranjske (»außer Krain« — oznaka v začetku vsake pole), seveda tudi brez Primorskega, kjer so že imeli lastne. Za Kranjsko pa je izšla posebna vrsta šolskih knjig.

*

V zvezi s to zanimivo jezikovno borbo stopa pred nas zopet vprašanje Slomšekovih abecednikov. Iz njegove korespondence namreč sledi, da sta izšla poleg »Malega Blažeta« še dva slovenska abecednika in sicer prvi med njima vsaj že leta 1851, drugi pa menda 1852.¹² Nekatero ugotovitve bodo vprašanje morda nekoliko osvetlile.

Prvi izmed teh abecednikov je pač bil »kranjski« »Abecednik za slovenske šole«,¹³ ki pa ni bil kranjski že po svojem pokoljenju, temveč se je pokranjčil šele pozneje. Ta abecednik je izšel pač že leta 1850, potem pa še večkrat in sicer vsaj še z letnicami 1851, 1852, 1853, 1854, 1862, 1865 in 1867. Nastal je iz »Malega Blažeta« in ima nov le začetek (pravi abecednik), vaje in berilca pa so v celoti prenesena iz »Malega Blažeta« in največ le tu in tam malo okrajšana; novega ni nič. Molitvice so odpadle, sestavkov o rokodelstvu v njem tudi ni; so pa arabske in rimske številke s poštevanke. Torej je to abecednik, ki je nastal po prvi Krajnčevi predelavi »Malega Blažeta« in ga je Slomšek še nekoliko okrajšal.¹⁴

Takoj spočetka je obsegal ta abecednik 78 strani in se po obsegu v nobeni znani izdaji ni izpremenil, če pustimo na stran nenavadne besede, ki so pozneje odpadle. Zato pa je ta abecednik doživel drugačen razvoj. Izprva je izšel v novi slovenščini, to se pravi z »novimi oblikami«: -ega, -emu, pa -om (-em) ter še nekaterimi jezikovnimi posebnostmi. Namenjen je bil pač vsem slovenskim šolam, torej tudi na Kranjskem, a tu je izbruhnil odpor proti »novim oblikam«. Da bi še podčrtal njegove dozdevne jezikovne pomanjkljivosti, ga je vsaj v enem izvodu izdaje 1852 nekdo čisto po šolsko »popravlil« z rdečim svinčnikom in ga pač priložil pritožbi na šolsko oblast (izvod, ki sem ga videl, je bil opremljen z uradno številko). Pritožba je uspela in po Slomšekovem nasvetu je ministrstvo menda Kranjcem dovolilo, da smejo izdati nove knjige v svoji izdaji s starimi oblikami. In vsaj abecednik so pokranjčili. Medtem ko so bile v izdaji 1852 še oblike: vrelcom, drugega, jegove, kmetiji, kder, kerv, starišev, imenitnejša, jabolk, de . . . , je vsaj izdaja 1854 prinesla že: vrelcam,

¹¹ LMS 1874, 102 sl.

¹² Prim.: »Slov. Učitelj« 1936, 110 sl.

¹³ Prim.: »Slov. Učitelj« 1936, 156 sl.

¹⁴ Prim.: »Slov. Učitelj« 1936, 110.

družega (!), njegove, kmetii, kjer, kri, staršev, imenitniša, jabelk . . . , ostale pa so še oblike na -ega in de. Ta abecednik je torej že bil »kranjski« in na izvod, ki sem ga imel v rokah, je nekdo k naslovu »Abecednik za slovenske šole« pripisal s črnilom: »na Kranjskem«. Tako je iz »Malega Blažeta« in po posredovanju abecednika, ki je izšel iz Slomšekovih rok, nastal »kranjski« abecednik in se je do leta 1862 še vsaj toliko dalje pokranjčil, da je dobil tiskani naslov: »Abecednik za slovenske šole na Kranjskem«. Oblike na -ega in de so ostale. Prva je torej že obveljala, druga pa je »stara oblika«.

Še vedno pa ni rešeno vprašanje, kaj je Slomška nagnilo k temu, da je izdal še drugi slovenski abecednik in vobče vemo za tega le iz njegove korespondence. Medtem ko je za prvega Slomšek že 6. januarja 1851 vpraševal Voduška, če se v Celju že dobi, mu je 2. novembra 1851 sporočil pač za drugega, da je »tudi Abecednik za slovenske šole s črkovnimi tabelami — gotov«. ¹⁵ Kateri abecednik je to? Nova izdaja prejšnjega menda ne. Morda tisti, ki ga poznamo v izdajah z letnicami 1862, 1864 in 1866? (Simonič ima tudi letnico 1852, a v oglatem oklepaju ter te izdaje pač ni videl; mar se je čisto izgubila?) ter je vsaj v izdaji 1862 opremljen v začetku vsake pole spredaj poleg običajnega kratkega naslova še z oznako »außer Krain« v oklepaju? ¹⁶

A upoštevajmo to, da je v septembru 1849 izšel »Mali Blaže«, ¹⁷ da je Slomšek pač takoj predložil učnemu ministrstvu trojico abecednikov (kranjskega — pač starega?, tržaškega in »Malega Blažeta«), da je vsaj prve dni leta 1850 dobil iz ministrstva sporočilo, da se bo uvedel v šole »Mali Blaž« z nekimi malimi spremembami (dotlej se je te knjižice prodalo že čez 4000 izvodov), ¹⁸ da je (prvič) predelani »Mali Blaže« kot »Abecednik za slovenske šole« izšel na koncu leta 1850 ali v skrajnem primeru prve dni 1851, da je imel Slomšek za konec istega leta pripravljen nov abecednik, ki je izšel morda vsaj z letnico 1852 ¹⁹ in da odslej več abecednika ne omenja, kakor da je to vprašanje rešeno. A »Šolski prijatelj«, ki je zapisal pač vsako vest o kaki novi šolski knjigi, je 1. marca 1853 sporočil svojim bralcem, da se tiskata na Dunaju »ponovilo« in dvojezično malo berilo ter je pristavil: »Knjižga, katero slovenske šole tudi silno potrebujejo, je pa ‚Handfibel‘, katero bi mi Slovenci tudi lahko ‚početnico‘ imenovati mogli, kakor uni Jugoslavjani. ‚Wandfibel‘ pa naj se pravi ‚slovkovar‘ od ‚slovka‘ (Sylbe).« ²⁰ Iz tega bi mogli sklepati, da tedaj še slovenske šole abecednika vobče niso imele. In vendar je v Celovcu že leta 1849 tudi S o m e r izdal svojo »Abecednico za slovenske šole na deželi«, ²¹ da ostalih niti ne omenjamo (Jeran, Kosmač in dr.). Uraden ta

¹⁵ AZN I, 149; prim.: »Slov. Učitelj« 1936, 110 sl.

¹⁶ »Slov. Učitelj« 1936, 115, tudi op. 75 in 76; 158.

¹⁷ Gl. »Slov. Učitelj« 1936, 69.

¹⁸ »Zg. Danica« 1850, 23.

¹⁹ »Slov. Učitelj« 1936, 110 sl., 156 sl.

²⁰ »Šol. prijatelj« 1853, 72.

²¹ Strastil von Strassenheim, Bibliographie, 113.

abecednik seveda ni bil. Tudi Rudmaš je sredi leta 1852 »slovenski slovkovar« (Fibel) na Dunaj poslal,²² toda to bi mogel biti tudi Slomšekov, morda celo slovensko-nemški, ki ga je Rudmaš želel pregledati in potem siliti k tisku, ko bi se prepričal o potrebi dvojezičnih šolskih knjig.²³ Sredi leta 1853 se je v dunajski šolski knjižni založbi dobil le en »Abecednik za slovenske šole«, ²⁴ verjetno prvi Slomšekov. Da je pa škof vendar vsaj pripravil nov, torej drugi slovenski abecednik, priča tudi šoštanjski dopisnik »Šol. prijatelja« (Musi?), ki je v prvi polovici leta 1854 napisal, da »Knezo-Škof so na novo spisali in tudi že visok. ministerstvu predložili, da se natisne: . . . (poleg obeh velikih beril:) A b e c e d n i k (p o n a r e t) z a s l o v e n s k e š o l e . . . «²⁵ »Ponaret«, spremenjen, torej drugi, a do srede 1854 še ni izšel? Tudi v »razkladanju slovkarja in malega berila« v »Slovenskem prijatelju« je še v začetku leta 1856 zapisal avtor: » . . . slovenski slovkar še ni na svetlu, pa je spisan in se že tiska, in je, kakor češki, osnovan čisto po nemškem: »Fibel für die katolischen Volksschulen im Kaiserthume Oesterreich«. Zatorej se bomo deržali nemškega slovkarja . . . «²⁶ Šele tedaj se je tiskal in čisto po nemškem je bil osnovan? Ali je to abecednik, ki je morda izšel prvič šele z letnico 1862 in vsaj še dvakrat pozneje? Ta še vedno spominja na »Malega Blažeta«, prvi del (pravi abecednik) pa je nov. Ali je le ta del »osnovan čisto po nemškem«? Kako to, da se je tisk tako dolgo zavlekel? Kakšen abecednik so dotlej uporabljali v naših šolah, kjer niso ne dvojezičnega in ne »kranjskega« ali primorskega? Vsa ta vprašanja ostanejo še odprta . . .

*

Tudi Slomšekova berila bi kmalu zadela ista usoda ko njegov prvi abecednik. Vsaj en izvod »Malega berila za prvošolce« iz leta 1852 je namreč tudi nekdo »popravil« z rdečim svinčnikom in nato priložil nekemu uradnemu spisu. Kljub temu je naslednja izdaja (1854) izšla prav taka (popravljenе so bile v glavnem le tiskovne napake, ki jih je bilo v prvi izdaji precej). Posebne »kranjske« izdaje nisem zasledil. Pomagali so si drugače. Ponatisnili so staro predmarčno berilo »Berilo za drugi klas malih šol na kmétih. (Za kranjske šole)«. Izšlo je 1859²⁷ in je vsebovalo šolske postave za ljudske šole, zgodbe svetega pisma stare zaveze, nekaj o zemlji, o dolžnosti podložnikov do oblastnikov in gosposke, pa нравstvene pregovore ter reke za priljudnost in zdravje. To je bilo Leonhardovo berilo iz leta 1826,²⁸ ki je izšlo 1846 tudi v tržaški vrsti slovenskih

²² »Slov. Bčela« 1852, 199.

²³ AZN I, 145 sl.; prim.: »Slov. Učitelj« 1937, 33.

²⁴ »Šol. prijatelj« 1853, 231.

²⁵ »Šol. prijatelj« 1854, 128.

²⁶ »Slov. prijatelj« 1856 a, 3.

²⁷ Berilo za drugi klas malih šol na kmétih. (Za kranjske šole . . .) Na Dunaju . . . 1859, 8°, 214 str.

²⁸ Prim.: Brumen, »Blaže in Nežica«, 10.

šolskih knjig.²⁹ Ta korak kranjskih šolskih oblasti je v resnici pomenil nazadovanje za par desetletij in primerjava obeh beril nam prav nazorno pokaže, kako »moderen« je v svojem času bil Slomšek.

Pri Slomškovem velikem berilu podobnih poizkusov nisem našel, niti nisem odkril kakega kranjskega nadomestila zanj. O »ponovilu« še govora ni. Pač pa so uporabljali na Kranjskem svoje katekizme in sicer najrazličnejše izdaje, stare in nove. Precej so uporabljali J. Kekov »Kratek katekizem v vprašanjih in odgovorih«, uradno uveden pa je bil »krščanski katoliški nauk za šole na kmetih« (brez vprašanj).³⁰ Leta 1854 so dobili tudi prevod slovitega regensburškega katekizma,³¹ pač tistega, ki je tudi Slomšku služil kot vzor, vendar morda kako manjšo izdajo. S tem sicer katekizemsko vprašanje še ni bilo rešeno, a na uvedbo Slomškovega katekizma očitno niti nihče nikdar mislil ni.

Zares svojo izdajo šolskih knjig pa so Kranjci dobili po prizadevanju dr. Fr. Močnika in Andreja Praprotnika, ki sta pa v marsičem posnemala Slomškega.³² A njuno delo tvori novo poglavje v zgodovini slovenske šolske knjige.

*

Ta spis je plod dveletnega stikanja in brskanja po knjižnicah in knjigah. Nastajal je sproti, kakor se mi je nabiralo gradivo in so se mi razvozljavala različna vprašanja. Marsikaj je še ostalo odprto ter mika in vabi k nadaljnjemu delu.

Vsem neštetim, ki so mi pri iskanju pripomočkov in ugotovitev radi pomagali, se na koncu — prav iz srca zahvaljujem.

Ema Deisinger

Slomšek — Pestalozzi

Slomškova pomembnost

b) Kot vzgojitelj staršev in naroda (Nadaljevanje.)

Slomšek je ob vsaki priliki dokazal, da je borec za boljšo domačo vzgojo. Premeril je vse tedanje prilike, v katerih je životaril naš narod ter mu dal široko idejno programatičnost, da dozori naš narod do tiste žive slovenske občečlovečnosti, ki ima v sebi najbolj plodne vitalne elemente in moralne kvalitete. Slomšek je organsko rasel iz duhovnega sveta svojega naroda, zastrmel v njegovo bodočnost, imajoč izredno tenek posluh in čut za ritem in potrebe svojega ljudstva, tako da lahko trdimo, da je bil Slomšek prvi, ki kot pedagog ogleduje korenine našega naroda.

Ne vnanje izpremembe, temveč notranje naj preobrazijo psiho našega naroda. To pomeni, da je treba v z g o j i t i pred vsem d o b r e s t a r š e.

²⁹ Berilo za drugi klas malih šol na kmetih... V Tersti... 1846, 8°, 196 str.

³⁰ »Zg. Danica« 1852, 54 sl.; 1854, 60.

³¹ »Zg. Danica« 1854, 72.

³² »Ped. letnik« 1896, 164, 171; ĩlešič, O pouku, 34 sl.

To spoznanje mu je vzknilo zlasti iz borbe za šolo. Iz obilice drobnih prizorov iz kmetiškega življenja je spoznal, kako velika je nevednost našega ljudstva in kako potrebna mu je šola in izobrazba. Ali kakor je bil vnet za prosvetljenost našega naroda, vendar je zrl z nezaupnim očesom na prosvetljeni absolutizem svoje dobe, kateri je uničeval vitalne in moralne sile naroda. Edino dobra vzgoja staršev bo pospeševala našo narodno rast ter nas vodila v osvobojenje. Zato je skoraj sleherna Slomšekova beseda o vzgoji namerjena v prvi vrsti na starše; njim očrtava glavno nalogo: vzgojo dece. — Ne samo v pridigah, v nešteti drugih spisih in osebnih pogovorih je pokazal na to središčno točko, od katere je odvisna kvaliteta našega naroda: na rodbinsko vzgojo.

Šola in domača rodbinska vzgoja nista nemara razmejitveni točki dveh svetov, ampak skupen svet z isto npravno-nujnostno dolžnostjo vzgajanja. Šola le podpira in dopolnjuje domačo vzgojo, domača hiša pa ima prirodno središčno vzgojno prvenstvenost. »Če pride otrok že pokvarjen v šolo, bode šola težko napravila kaj prida iz njega,« govori Slomšek iz izkušnje kot pedagog. Zato se Slomšek pred vsem trudi, da dvigne nivo domače vzgoje ter v starših obudi etično vzgojno zavest. — S tem je zadel na točko, ki je največje važnosti za posameznika kakor za celokupnost slovenskega naroda. Starši niso le telesni roditelji svojih otrok, ampak imajo tudi nadnaravno važno poslanstvo, to je duhovniško poslanstvo vzgoje. Duhovno obnovev in veličino svojega naroda vidi Slomšek v dobro vzgojenih starših; zato opozarja na bridke izkušnje svojega časa, ko so se starši premalo zavedali tega svojega velikega duhovnega poslanstva.

Smisla vzgoje ni moči ločiti od smisla duhovne rasti; ob duhovni rasti pa se zastavlja tudi metafizično vprašanje človeškega življenja, naš odnos do večnosti in do Boga, v katerem odnosu dobiva človek ves drugačen pomen in vrednost. Slomšek uveljavlja v vzgojstvu kot najvišje merilo vprav ta metafizični princip, kajti vprav v tej metafizični poglobitvi vzgoje bomo mi Slovenci izoblikovali do veličine notranjo podobo svojega bista, da bomo živeli svoje resnično življenje z močno duhovno vsebino. Globok in tesen je torej odnos med vzgojo in religijo. Pod težo teh Slomšekovih besed, ki so kakor bron udarjale v duše staršev, so se mnogi starši res vestneje posvetili vzgoji svoje dece in prenovili svoje življenje. Premnogim je z modrimi, nesebičnimi nasveti pripomogel, da so se rešili okov strasti ter jim vlil moči, da so začeli novo življenje. Izboljšal je slabe družinske razmere v štajerskih vinorodnih krajih ter vzdramil celo one zanikrne starše, ki so se zdeli, da so otopeli za vsako višjo misel, da niso več tako malomarno in brezbrizno izpolnjevali svojih vzgojnih dolžnosti do dece, ampak da so začeli resno tolmačiti te svoje vzgojne naloge. Najbolj škodljiva rana na narodnem telesu se je zdela Slomškemu slaba domača vzgoja. Dobro vzgojeni starši so Slomškemu najboljši porok za dobro domačo vzgojo ter za moralno in etično kvaliteto našega naroda. Svoje veliko vzgojno delo za narod je započel Slomšek v treh smereh:

1. da je vzgajal starše,
2. da je vzgajal mladino,
3. da je vzgajal učiteljstvo in duhovščino.

To trojno smer svojega vzgojnega dela je označil Slomšek tudi v podnaslovu »Drobtinic«, ki so prvič izšle za novo leto 1846: »Učiteljem in učencem, staršem in otrokom v podučenje in kratek čas.«

V poglavju »Ogledalo za šolo in domačo rejo otrok« v »Drobtinica« je priobčil Slomšek več vzgojnih člankov za starše. Že v prvem letniku »Drobtinic« čitamo: »Petnajst naglavnih grehov pri otroški reji«, »Sedem prošelj materam in očetom«, »Hudobni otroci krvava šiba slabih staršev« itd.

»Drobtinice« so nosile poživljajoč vpliv v najširše narodne plasti, da bi se duhovno in нравno življenje širokih krogov po njih oplodilo. V »Drobtinica« je podajal staršem iz vseh slojev razne kulturne in vzgojne vrednote, kmečkim staršem pa je postal vse: učitelj in oče, vodnik in vzgojnik; svetec in svečenik, — vse v eni osebi. Slovensko ljudstvo je umel iztrgati iz otopelega životarjenja ter ga napravil dovetnega za ideale in vzore, kakršne mu je predstavil z vzornimi življenjepisi slovenskih mož in žena, ki so se odlikovali v junaštvu, poštenosti, značajnosti, resnicoljubnosti, vernosti, pobožnosti, pogumnosti, dobrotljivosti, vestnosti, delavnosti ter drugih čednosti. Ti Slomšekovi sestavki v »Drobtinica« vsebujejo dragocena moralna zrna, da se z njimi okoristijo slovenski starši, da bodo le-ti tudi svoje otroke znali tako vzgojiti ter podžigati v njih stremljenja k časti in k vsemu, kar poplemenituje srce.

Nikakor se Slomšek ne omejuje samo na to, da bi podajal zgolj staršem nauke za vzgojo otrok ali bičal razne pregrehe in izrodke domače vzgoje, temveč je vso svojo očetovsko skrb naperil tudi na duhovnike kot učitelje, da posvete vse svoje moči vzgoji naroda in mladine. Seveda se Slomšek najbolj trudi, da prevzgoji starše ter jih preoblikuje tako, da izvrše izpremembe najprej na njih samih, da bodo potem s svojim lepim zgledom popravili zamujeno pri otrocih. »Domača vzgoja mora dati otrokom pripravo k poznejšemu plodonosnemu življenju, kajti vsa odgoja se mora početi v očetovi hiši, v šoli se potem marljivo nadaljevati; kar se otrok od matere ali očeta nauči, mora šola nadaljevati, sv. Cerkev pa dovršiti.«

S pedagoškimi razpravami v »Drobtinica« prosi Slomšek s t a r š e , da posvete vso skrb svoji deci, da čujejo nad njenim srcem, zakaj iz njega prihaja vse dobro in zlo. »Želje in misli človekovega srca so v hudo nagnjene od njegovih mladih dni, in naj se otrok svojemu nagibu prepusti, globje in globje v hudo zagazi. Otrok raste, pa tudi hudobija raste z njim, dokler ga celo ne zaraste ter ga časno in večno nesrečnega stori.«

Večina kmečkih staršev uporablja svojo deco pri paši domače živine. Na te starše je Slomšek še posebej naslovil klic v »Drobtinica«: Otroci na paši brez pastirja. Tu pozivlja starše, naj pogledajo večkrat skrivaj,

kaj otroci na paši počenjajo, da jih zalezejo, ako bi kaj nedostojnega uganjali. Obenem uči starše, kako naj govore otrokom, da jih očuvajo pred zlom greha.

Da bi starše še bolj prepričal, da je dobra vzgoja največji zaklad, katerega morejo starši dati svoji deci, jim v »Drobtinica« v obliki povesti slika častna in nečastna dejanja ter kaže na dobre posledice častnih ter na slabe posledice nečastnih dejanj, kakršna je bila pač domača vzgoja, dobra ali slaba.

V slovenskem ljudstvu, pred vsem v slovenskih starših, skuša Slomšek obuditi oster čut za osebno čast. Gojitev čuta za čast vsakega, ki je ud naroda, je najmočnejše orožje v boju zoper npravstveno razrvanost in nepoštenost.

Tako si je torej Slomšek živo prizadeval vzgojiti slovenskemu narodu dobre krščanske starše, ki naj bi bili glasniki novega, npravstveno in moralno popolnejšega ter umsko močnejšega rodu.

(Se nadaljuje.)

Prof. Ivan Bogovič

Cerkev, dom in šola v Slomškovi zamisli¹

Velecenjeni navzoči! Minulo je pet in sedemdeset let, kar je umrl eden največjih mož slovenskega ljudstva, škof A. M. Slomšek. Umrl je! Od njegovega groba prihajamo. A ta grob je ves posut z zelenjem in cvetjem — ta grob diha življenje. Slomškov duh živi, njegove zamisli postajajo življenje, njegovo življenjsko delo gre naprej. Mrtvi nas živeti učijo — je bil Slomškov izrek. Ravno pri njem postajajo te besede znova resnica. Mi Slomška še vse premalo poznamo. Prevzeli smo njegovo dediščino, a vse premalo se še zavedamo, kakšen zaklad smo sprejeli. Slomšek je bil osebnost velikega kova, je bil vsaj za slovensko ljudstvo sekularen človek. Kako izredno globok, intuitiven in vsestranski je bil, razberemo iz dejstva, da je probleme svojega poklica, pa tudi problematiko svoje dobe nenavadno globoko in precizno dojemal. V težkih, zapletenih vprašanjih duhovnega vodstva, versko npravne obnove ljudskega življenja, narodne vzgoje in prosvete je prišel čisto samostojno do rešitev, ki so jih drugi šele mnogo pozneje doumeli. Njegove zamisli nosijo znake vidca, ki gleda v globine, pa tudi daleč naprej v bodočnost. Svoje življenjsko delo, pa naj si bo na tem ali onem področju, vrši vedno v duhu širokopoteznega univerzalizma, svetniško heroične gorečnosti, požrtvovalnosti, doslednosti in zvestobe do Cerkve in svojega ljudstva. To širokogrudno, univerzalno gledanje in psihološko fino dojemanje opazujemo tudi pri njegovi zamisli o sodelovanju Cerkve, doma in šole pri vzgoji mladine. Slomšek je rešil ta zapleten pedagoški, pa tudi družbosloven in državnopravni problem teoretično in praktično tako pravilno, da bi se od njega lahko učili, ki iščejo rešitve tega problema posebno

¹ Predavanje na slavnostnem zborovanju Slomškove družbe v Mariboru 26. septembra 1937: 75 letnica Slomškove smrti.

dandanes, ko postaja razmerje med Cerkvijo, domom in šolo vedno bolj nepravilno in nevzdržno. Slomšek se je dobro zavedal, da so Cerkev, dom in šola tri pedagoške velesile, ki dosežajo svoj namen le v medsebojnem pravilno urejenem razmerju in harmoničnem sodelovanju. Slomšek je znal pritegniti k sodelovanju vse činitelje vzgoje. Znal je ustvarjati harmonijo pri tem skupnem delu. Bil je osebnost, ki so bile v njej čudovito pravilno združene Cerkev, dom in šola. Bil je služabnik Cerkve — svečenik, škof —, učitelj, šolski nadzornik, pisal je ascetične knjige, učbenike za šolo in nebroj čtiva in navodil za družinsko vzgojo.

Slomškova zamisel o Cerkvi, domu in šoli je sinteza pedagoške dinamike teh vzgojnih činiteljev. Vedno je poudarjal, da polaga družinska vzgoja temelje, da je nenadomestljiva. Vzgojeslovna veda nas v novejši dobi znova opozarja na izsleditve karakteriologije, ki dokazujejo, da nastajajo osnovna in najbolj trajna dušeslovna razpoloženja in temeljna življenjska usmeritev že prav zgodaj v otroški dobi, že nekako do četrtega leta starosti. Marsikaj je celo podedovano. Da igra torej pri teh temeljnih zasnovah strukture in življenjske dinamike vsake posamezne človeške osebnosti družina in dom navadno odločilno vlogo, je priznано vzgojeslovno dejstvo. Kaj vse je dala Slomšku družinska vzgoja, pove lepo pozneje v odrasli dobi z besedami, ki jih je zapisal 1858 v »Drobtinica«:

O blažena leta nedolžnih otrok,
Vi sanje veselja brez težkih nadlog,
Oh kako Vas srčno nazaj si želim,
A Vi ste minula — zastoj se solzim.

Da priznava seveda Cerkvi in šoli oziroma državi pri vzgajanju mladine vse pravice, ki pripadajo tema dvema vzgojnima činiteljema, je iz njegovega delovanja pri vodstvu škofije ter iz njegovega sodelovanja z državnimi in krajevnimi šolskimi oblastmi dovolj jasno razvidno.

Vedno je zagovarjal načelo sodelovanja Cerkve in države na vzgojnem polju, seveda v pravilno urejenem medsebojnem razmerju. Name-ravani ločitvi šole od duhovščine se je upiral odločno. Vi hočete — tako pravi — se duhovske gosposke otresti ter mislite, da bodete svobodnejši, če pridete zopet v deželno oblast. Možje varujte se, da ne pridete iz dežja pod kap. Ako hočete vi svoje šole brez Cerkve, bo katoliška Cerkev prisiljena, da začne svoje šole. Šola brez Cerkve je podobna ledenici, v kateri ni prave svetlobe in nobene toplote. Šola, hčerka Cerkve, je za njo najvažnejša učna in vzgojna naprava človeštva, ki zasluži vso našo pozornost in žrtve, da bo uspevala in blagodejno učinkovala na Cerkev in državo, ki vzgaja obenem zveste in krepke člane. Zato rabi šola od Cerkve verskega blagoslova, od države pa zaščito, od dušnih pastirjev pa njim pripadajočo pažnjo in oskrbo. Šola naj bi bila dušnemu pastirju punčica očesa, ta pa duša šole, da bo prospevala. To je Slomškova zamisel o sodelovanju Cerkve, doma in šole pri vzgoji mladine. Znano je tudi, da je Slomšek ob vsaki priložnosti kot šolski nadzornik,

pozneje posebno kot škof ob raznih priložnostih pozival svečeništvo, naj šolo ljudstvu priporoča, učiteljstvo podpira in pomaga, da nastaja lepo, harmonično sodelovanje vzgojnih moči Cerkve, doma in šole. Slomškova zamisel o razmerju in sodelovanju Cerkve, doma in šole pri vzgajanju mladine je idealno lepa in pravilna. Ta zamisel sicer ni bila nova in tudi ne izvirno njegova. Priporočal in dosledno uveljavljal je, kar uči in zahteva krščanska religija v tem oziru. Nova in nenavadna za njegovo dobo je bila mogoče le širokogrudnost in možata, dosledna odločnost, ki je z njo uveljavljal to zamisel. V nravnem in pravnem redu, kakor ga uči krščanstvo, so edino pravilno rešena vprašanja, ki jih je treba rešiti, da nastane med Cerkvijo, domom in državo na vzgojnem polju pravilno razmerje in skladno sodelovanje. Tu je rešeno končno veljavno pred vsem vprašanje »č i g a v j e o t r o k ?«. Otrok je jabolko spora med Cerkvijo, domom in državo! Borba za pravice do otroka je jedro borbe med Cerkvijo, domom in državo, ki nastaja tu pa tam med temi vzgojnimi činitelji. Kdor pusti to vprašanje nerešeno ali ga rešuje napačno, ta ne bo nikdar ustvaril pravilnega sodelovanja med Cerkvijo, domom in šolo pri vzgajanju otroka. Pravice in dolžnosti teh treh vzgojnih činiteljev do otroka morajo biti točno opredeljene in v stalni neizpremenljivi zakonitosti in sankciji zajamčene. Končni cilj skupne vzgoje mora biti isti. Porazdelitev vzgojnih funkcij mora odgovarjati poslanstvu in pravni upravičenosti Cerkve, doma in šole oziroma države. Le na teh osnovnih temeljih je mogoča sprava in vzajemno sodelovanje teh vzgojnih činiteljev. Zaman iščemo svetovnega nazora, ki bi nudil v svojih osnovnih zamislih o vzajemnem delu na vzgojnem polju pravno in psihološko tako globoko pravilno rešitev tega problema, kakor ga nudi krščanstvo.

Čigav je otrok? Krščanstvo nam odgovarja in dokaže, da je otrok v prvi vrsti lastnina božja. Bog ga je ustvaril, telo posredno, dušo neposredno. Edino On je pravir življenja. Človeška bitja so od Njega in so za Njega. Starši so namestniki Boga. Od Njega imajo moči in poslanstvo roditeljstva. Starši so za Bogom prvi, ne pa absolutni gospodarji otroka. V večnostnem, nravnem in pravnem redu so določene natanko in uzakonjene neovrgljivo njihove pravice in dolžnosti do otroka. Starši niso zadnji in edini vir otrokove bitnosti. Odgovor bodo dajali zanj Stvarniku. Cerkev je ustanova istega Boga. Od Njega ima naročilo in poslanstvo, da uči, vzgaja in uveljavlja v natanko določenem delokrogu in redu Njegove večnostne zamisli in načrte o človeštvu. Država ima oblast in poslanstvo od istega Boga, tudi ona ni absolutna, temveč je vezana v svojem delokrogu in v svojih funkcijah na nravni in pravni red, ki ga je dal Bog.

Vsi ti vzgojni činitelji imajo isti izvor, isti cilj istega Gospodarja, ki jim poverja vzgojo in vodstvo človeštva ter jim določa pravice in dolžnosti vzgojne funkcije, da nastaja harmonično sodelovanje in medsebojno podpiranje pri delu za isti končni cilj. Iz te osnovne ureditve pravic in dolžnosti do otroka nastaja potem med temi tremi velesilami vzgoje tisto medsebojno vpoštevanje in spoštovanje, ki omogoča kon-

centracijo in enotno, smotreno usmeritev vzgojnih sil Cerkve, doma in države. Krščanstvo daje kakor povsod tako tudi v tem vprašanju pravilno rešitev.

Kjer tega fundamenta ni, tam nastane borba za otroka in disharmonija med Cerkvijo, starši in državno šolsko oblastjo, ki povzroča nešteto težkih konfliktov med vzgojitelji in neuspehov pri vzgoji mladine. Starši, ki ne priznavajo tega osnovnega, od Boga danega nramnega in pravnega reda, govorijo potem: Otrok je naš, izključno naš, mi imamo izključno pravico, da ga izobrazujemo in vzgajamo, kakor mi hočemo. Ne Cerkvi ne državi ne priznavamo pravic do naših otrok. Staro in moderno poganstvo je učilo in uči še dandanes tako. Kakšna je bila in je še dandanes vzgoja in usoda takih otrok, nam kaže zgodovina predkrščanskega in zgodovina modernega razkristjanjenega življenja dovolj. Otrok je absolutna lastnina staršev, brezpravno bitje, ki se ga lahko zavrže ali uniči, še preden je bilo rojeno.

Tu pride Cerkev in pravi: Tudi jaz imam pravice do otroka, ki so mi zajamčene v nramnem redu in božjih, absolutno veljavnih zakonih. In če pride še državna oblast in reklamira po teorijah poganškega etatizma otroka izključno za sé in za cilje države-boga, potem je vzajemno vzgojno delo Cerkve, doma in šole čisto nemogoče. Borba za pravice do otroka in za osnovne temelje pedagogije uniči najboljše vzgojne moči teh treh činiteljev. Zato opazamo, da v takih razmerah navadno sploh ni nobene vzgoje. Mladina gre svoja pota in propada, ker se tisti, ki bi jo morali vzajemno vzgajati, med seboj prepirajo in borijo. Mi preživljamo dandanes v svetu to borbo za otroka. Porast nekrščanskih naziranj o družinskem življenju in o družinski vzgoji in naraščajoča teženja modernega etatizma s svojim totalitarizmom, ki ne priznava nad seboj — kakor nekdanj faraoni — nobenega višjega reda in nobenih nadnaravnih ciljev in hoče imeti telesa in duše svojih podložnikov izključno za svoje tostranske namene, je spravila Cerkev, ki brani in čuva večnostne osnove nramnega in pravnega reda — tu pa tam samo na polju vzgoje — v zelo težak položaj. Da bi se odpovedala svojim pravicam, tega ne more in ne sme že v interesu človeštva, da bi izdala svoje poslanstvo in zaradi ljubega miru žrtvovala vse to, kar mora človeštvu čuvati, bi bila njena poguba, pa tudi poguba družine, države — človeštva sploh. Ni vedno Cerkev kriva, da nastajajo tu pa tam med njo, domom in šolo oziroma državo prepiri, borbe in neznosne razmere pri vzgoji mladine. Krivi so povečini tisti, ki hočejo urejevati sožitje in vzajemno sodelovanje človeštva po drugih osnovah in ciljih, kakor jih je postavil Bog. Lastijo si pravice, ki pripadajo le Bogu. Zahtevajo obveznosti in dolžnosti, ki jih more zahtevati le Bog ali pa tisti, ki ima od Njega poverilo in poslanstvo. Cerkev te borbe za mladino in osnovne temelje vzgoje ne išče in je ne vodi iz oblastiteljnosti, temveč iz globoke zavesti svojega poslanstva in svojih dolžnosti, ki jih ima napram Bogu in človeštvu. V tej borbi je žrtev — strašna žrtev otrok! Rabi družino, rabi Cerkev, rabi državno skupnost za svojo pravilno telesno in duševno rast, rabi harmonično so-

delovanje teh pedagoških velesil, rabi, da ne podira eden, kar gradi drugi, rabi, da mu ni treba zapustiti in zamrzeti družinskega doma in Cerkev, če hoče biti dober državljani in ne mrzeti Cerkev in države, če hoče ostati zvest očetu in materi. Razdvojenost med Cerkvijo, domom in državo povzroča mladini težke, globoke konflikte in krize. V tej borbi izgubi otrok spoštovanje do avtoritete, izkorišča razdvojenost vzgojnih činiteljev, zabrede navadno v skrajni individualizem ter zdivja in propade.

Ta važen problem pravičnega razmerja in harmoničnega sodelovanja med Cerkvijo, domom in državo rešuje pametno in pravilno edinole krščanstvo, ki obvezuje te vzgojne velesile na absolutne, metafizične osnove ter zajamčuje pravice in dolžnosti kompetence in funkcije pri vzgajanju v pravilnem razmerju in redu.

Čitajmo okrožnico Pija XI. o krščanski vzgoji mladine! Kako pravilno so tam določene na podlagi npravnega reda, prirodnega prava in večne, absolutne zakonitosti vse pravice in dolžnosti Cerkev, doma in šole oziroma države. Pokazano je pa tudi tam, kako nastaja na teh osnovah krščanske filozofije vzgoja, ona ubranost vzgojnega dela in učinkovitost vzgojnega vpliva, ki je še vedno rodila najsijajnejše vzgojne uspehe. Zato pa je bilo vedno in je še dandanes globoko teženje vsake zdrave pedagogije — nazaj k tem večnostnim osnovam in k razmerju med vzgojnimi činitelji, kakor ga določa absolutni npravni red — krščanstvo. Pedagogija družine, Cerkev in države, ki daje Bogu, kar je božjega, in cesarju, kar je cesarjevega, je še vedno dosegala najlepše uspehe. Zato tudi opažamo, da so geniji na vzgojnem polju bili vedno ljudje velike, širokogrudne sinteze, ljudje, ki so združevali v sebi in v svojem delovanju vzgojne sile doma, Cerkev in šole na temeljnih osnovah pedagogiae perennis — večnostne pedagogije, ki črpa orientacijo v svojih bistvenih zasnovah vedno iz absolutnega, metafizičnega reda, iz absolutne Resnice, Dobrete, Ljubezni, Pravice — to je Boga, kjer najdemo tudi najbolj dovršene pralike rešitve in moči za uspešno vzgojno delo. Vidimo to pri velikih vzgojiteljih antike prvih krščanskih dob, srednjega veka in moderne dobe, kakor pri Pestalozziju, Komenskem, Foersterju, Sprangerju in tudi pri našem Slomšku, ki je v heroičnem uveljavljanju krščanskih življenjskih načel na različnih področjih kulturnega udejstvovanja prišel tudi do idealno lepe in pravilne zamisli o razmerju in sodelovanju Cerkev, doma in šole na vzgojnem polju. Zato pa opažamo tudi, da rešuje učiteljstvo, ki se orientira pri svojem vzgojnem delovanju po zamislih krščanstva o vzgoji ter o pravicah in dolžnostih poklicanih vzgojnih činiteljev, še najbolje problem sodelovanja Cerkev, doma in šole. Naj bi ta lepa spomska slovesnost ob 75 letnici Slomškove smrti, ko smo se pri njegovem grobu in pri slavnostnem zborovanju spomnili enega največjih mož slovenskega ljudstva, utrdila v nas vseh zavest, da vršimo veliko kulturno delo v službi Cerkev, doma in države, če nadaljujemo Slomškovo življenjsko delo in ustvarjamo pri vzgajanju mladine sodelovanje Cerkev, doma in šole, kakor ga je zamislil in ustvarjal Slomšek.

Slava Slomškovega spominu!

Slomšek — vzornik slovenskemu kat. inteligentu¹

Velecenjeni zborovalci! Poverjena mi je častna naloga, da vam — v desetminutnem nagovoru — predstavim Slomškega kot vzornika slovenskemu katoliškemu inteligentu. V tako kratkem času bo pač težko zadostno povedati, kaj nam Slomšek pomeni, vendar je z druge strani stvar olajšana, ker vi vsi dobro veste, kdo je Slomšek; vaša organizacija nosi njegovo ime in to ime samo predstavlja življenjski program. Slomšek, naš voditelj in vzornik! Ta misel se ni morda na kak umeten način ali iz kakih strankarskih ozirov izcimila šele v novejšem času. Veljala je ta misel že za Slomškovega življenja in živi po njegovi smrti naprej. Dr. Josip Vošnjak, po svojih nazorih bolj na levo stran usmerjen, pripoveduje v svojih »Spominih«, kakšen vtis je napravila nanj novica, da je Slomšek mrtev. Bil je ob njegovi smrti zdravnik v Šmarju pri Jelšah in je zvedel za smrt že drugi dan. »Ne morem popisati,« pravi Vošnjak, »kako me je pretresla grozna vest, da je Slomšek umrl, on, ki nam je bil svetla zvezda, ki nam je svetila in kazala pot, po kateri naj hodimo. Vsi, ki so z njim občevali, so z največjim navdušenjem govorili o njegovi ljubeznivosti in gorečnosti za Boga in narod.«

O sv. Vavilavu je rekel ob 1000 letnici Vavilavove smrti takratni predsednik češkoslovaške republike Masaryk, da je Vavilav vzvišeni vzor čistosti in poštenosti v javnem in zasebnem življenju. To isto smemo po pravici reči o našem Slomškemu: On je vzornik, svetla zvezda nam vsem, zlasti pa inteligentom, ki bi naj bili voditelji in prosvetitelji ljudstva.

1. Inteligentni človek mora imeti neki svetovni nazor, naj si bo že ta ali oni. Brez tega je človek kakor slepec, ki nima nobene orientacije in sploh ne ve, kaj je smisel življenja. Ni pa vse eno, kakšen svetovni nazor naj bo človeku zvezda vodnica v njegovem življenju in delovanju. Slomškov svetovni nazor, ki prešinja vse njegovo bitje in žitje, je živo krščanstvo. Njegova duša je zasidrana v trdni veri v vse-mogočnega Boga, iz te vere izvira njegov ljubki optimizem, ki mu daje pogum tudi v najtežjih okoliščinah življenja. »Vse, kar je trpko na svetu, ima tudi svoj velikonočni dan,« je bilo njegovo načelo. Iz vseh njegovih del dije neka ljubka veselost, daleč od tiste sanjavosti, ki je slepa za dejanske okoliščine, pa tudi črnoglednega pesimizma, ki ubija veselje do dela in življenja. Iz vere in zaupanja v Boga izvira Slomškova ljubezen in gorečnost za Boga in svoje ljudstvo, kakor je to poudaril že dr. Vošnjak. Svetovni nazor, ki ga predstavlja Slomšek, daje človeku prave smernice v vsem njegovem delovanju, podaja človekovi duševnosti harmonijo in spokojnost, ki izključuje skepticizem, ki kakor strupena kislina razjeda dušo modernega, krščanstvu odtujenega človeka ter končno ljudi vodi v obup nad življenjem in v samomor. Svetovni nazor, ki ga predstavlja Slomšek, je prebil že težke preskušnje skozi sto in stoletja, in vselej se

¹ Predaval dr. Fr. Kovačič ob spominu Slomškove smrti v Mariborski podružnici SD v Mariboru 26. septembra 1937.

je izkazalo, da tisti, ki ga odmetajo, si kopljejo studence, ki vode ne morejo držati.

2. Vsako prosvetno, kulturno delo ima tudi svoje moralno-ascetično ozadje. To velja za največjega učenjaka, kakor za navadnega »redova« na prosvetnem polju. Prav jedrnato je to misel izrazil Slomšek v »Blažetu in Nežici« na usta očeta Mlinariča: »Kaj pomaga biti bistre pameti, srca pa grdega.« Koliko je med nami res sijajnih talentov, a »srca grdega«. Talent sam, brez dobrega značaja, plemenitega srca in za vse dobro zavzete trdne volje, lahko človeka spravi tudi v kaznilnico ali pod vešala. Prosvetno delo, naj si bo v učenjaškem kabinetu ali v preprosti ljudski šoli v kakem zakotnem kraju, če naj bo res uspešno in ljudstvu koristno, zahteva žrtev. Požrtvovalnost, nesebičnost, samopremažovanje, skromnost in končno zadovoljnost s svojim stanom in položajem, to so lastnosti, ki dajejo prosvetnemu delavcu pravo vrednost in zagotavljajo njegovemu delu uspeh. Zopet nam je i tu Slomšek vzornik in voditelj. Ne samo, da on lepo uči, govori in piše, ampak on tudi lepo živi ter deluje neumorno, nesebično in požrtvovalno. To stran njegove veličine je dobro izrazil že l. 1865 vaš stanovski tovariš Matija Močnik v »Učiteljskem tovarišu«: »Slomšek je bil velik mož; svet ga je visoko čislal in povzdigoval, ali takšne slave in veljave bi ne bil nikdar zaslužil, ko bi ne bil tudi pobožen kristjan.« Kot nadarjenemu in izbornemu bogoslovcu je Slomšku po končanih študijah v domačem semenišču takratni škof Zimmermann ponudil, da ga pošlje na visoke šole na Dunaj, kjer bi pač z lahkoto dosegel doktorski klobuk. A skromni Slomšek je častno ponudbo odklonil in je rajši šel pastirovat med zapuščeno slovensko ljudstvo. Pa je prav po tem postal velik. Tudi marsikateri nadarjen mlad človek z lepim uspehom dokonča svoje študije, pa ga usoda vrže kot duhovnika, učitelja, zdravnika itd. v kak zakotni kraj. Pa bo po Slomškovem zgledu zadovoljen in delaven v svojem delokrogu in bo prav po tem postal zaslužen. To mu bo sladilo njegovo »puščavniško« življenje.

Ali pa ni morda Slomšek že prezastarel, da si ga stavimo kot vzornika, zlasti še kot pedagoga? Razločevati so njegove osnovne, vekotrajne ideje in pa stvari, ki se nanašajo na čisto časovne, bežne pojave. Prve ostanejo vedno v veljavi, glede čisto slučajnih pojavov bi Slomšek sam dandanes morda to in ono drugače ukrenil ali svetoval, dasi je i tu treba previdnosti, ker vkljub vsem spremembam veljajo stare resnice. Naj pojasnim to z nekaterimi zelo preprostimi slučajji. Kot kaplan na Bizeljskem je Slomšek zapisal v svoj dnevnik med drugim to, kako je nekega leta toča strašno pobila kraje ob Sotli. Kriva sta bila oba sosedna župnika. Oni na hrvaški strani je bil kriv, ker tisti dan ni bil doma, da bi točo preprečil, oni na štajerski strani pa je bil kriv, ker je bil doma in je točo »naredil«. Slomšek je pozneje v »Blažetu in Nežici« poljudno razložil, kako toča nastane. Mislili bi, da bodo sedaj čez sto let ljudje opustili tisto glupo prazno vero o narejanju toče. Kakor znano, je letošnje leto toča strahovito oklestila mnoge kraje na Slovenskem. Neka župnija je bila posebno hudo prizadeta, pa so ljudje hitro našli krivca in ta je bil

župnik, ki je točo »naredil«; neka ženska je z vso resnobo zatrjevala, da je videla župnika, kako je na metli jezdil v oblake! Egiptovska tema nevednosti in zlobe še zmeraj tiči v ljudski duši, Slomšek še ni zastarel. Ali so morda zastareli njegovi opomini proti pijančevanju, ki nam danes tako strahotno pustoši našo domovino?

Nedavno so časniki poročali, da so v Ljubljani potegnili iz Ljubljanice utopljenca. Na obrežju se je zbralo nešteto radovednih zijakov, ki so hrupno zahtevali, naj utopljenca postavijo na glavo, ker še morda ni mrtev, da voda izteče iz njega. Slomšek je že pred 100 leti v »Blažetu in Nežici« na usta male Barbike poučil ljudi, kako se mora ravnati z utopljencom, ki se ne sme nikdar na glavo postaviti. Z ozirom na današnjo nevednost in zanikrnost še Slomšek nikakor ni zastarel.

O Slomškemu kot našem vzorniku veljajo v polnem obsegu njegove lastne besede: »Slava Slovencev so imenitni možje, kateri ljudem s svojo učenostjo in čednostjo svetijo kakor zvezde na jasnem nebu.« Slava ti, veliki Slomšek, naš vzornik!

Za roditeljske sestanke

Ema Deisinger

Nervozni otrok

Kako naj ravnajo starši z njim

Nagli tempo življenja, boj za obstanek, cestni trušč, vsakodnevne nadloge, križi in težave, s katerimi se otepa človek dvajsetega stoletja, občja nezadovoljnost ter strah pred prihodnjim dnevom, vse to povzroča vprav staršem neko notranjo neurozo, katere refleksi se kažejo več ali manj tudi na mladini. Staršem povzroča poleg vseh drugih vprašanj največjo skrb pač vprašanje, kako preživiti svojo deco, ji dati potrebno naobrazbo ter jo končno spraviti do kruha.

Socialni problem je danes pereč tako za meščana kakor za kmeta. Mestni kakor kmetiški starši se danes enako sprašujejo, kako oskrbeti otroka z vsem potrebnim, ko jim nedostaja denarnih sredstev. Težak boj za obstanek bije pred vsem delavec, in delavski starši s kopo otrok pa majhnim zaslužkom često ne vedo, s čim bi nasitili lačne želodčke svojih otrok, ne kako bi jih oblekli. Vrhu tega pa še šolanje dece . . .

Zaradi slabe, nezadostne prehrane je ta deca večinoma palokrvna oziroma slabokrvna. Nič čudnega ni, ako ta deca izkazuje v pretežni meri tudi živčno slabotnost. Na povsem neznatne dražljaje reagirajo ti otroci naglo in močno; čim občutljivejši je živčni sistem otroka, tem bolj vpliva vsaka neznatnost nanj, tako da sta si vnanji dražljaj in živčevje med seboj kakor sunek in nabita patrona. Tako živčno prenapetost imenujemo v ljudski govorici »slabe živce«, v zdravoslovju pa imenujemo ta pojav »povečano dražljajskost senzibilne živčne sfere«.

Doslej je bil ta pojav prav za prav bolezen mestne dece. Pomanj-

kanje svežega zraka, zatohla mestna stanovanja, cestni trušč in cestni prah, mestno življenje v znamenju kinogledišč, ki biča in kvari fantazijo, naglo menjajoči se dožitki, ki jih nudi sodobna civilizacija človeku, vse to je krivo, da je deca mestnih staršev že po takem okolju in pogojih zapadla tej bolezni. Kmečki otroci, ki so rasli doslej v bolj zdravih življenjskih razmerah, so postajali žrtev te bolezni, kakor naj imenujemo to živčno preobčutljivost, prav zaradi neredne in nezadostne hrane. Kar pomislimo, koliko kmečkih otrok se dnevno vozi z vlakom v šolo! Že vsakodnevna vožnja z vlakom je dovolj naporna za šolskega otroka, potem 4—5 urno sedenje v šoli, pažnja in delavnost, ki se zahteva od njega, a ko pride čas obeda, izpije sicer tisto mleko ali »kavo«, ki jo je zjutraj vzel v steklenici s seboj, in potem čaka na kolodvoru prihoda vlaka. Običajno pa s svojim »obedom« niti ne čaka do opoldneva, ampak izpije vsebino steklenice že v prvem odmoru. Neredna hrana, kajti doma ga čaka potem postana hrana od obeda — nekateri otroci pridejo domov šele ob štirih popoldne —, dalje delo doma na polju in v hiši, za katero delo mora prijeti tudi ta šolski otrok, vse to že samo po sebi izčrpava telesne sile otroka. Otrok zvečer utrujen piše svoje naloge in se uči za šolo, zjutraj pa mora zopet že zgodaj na vlak, ko mestni otrok še sladko spi. To se ponavlja dan za dnem, skozi vsa šolska leta. Javljajoča se malokrvnost ima za posledico tudi večjo živčno razdražljivost.

Mnogi kmečki starši mislijo, da je hrana, ki jo kuhajo za ostalo družino, tudi primerna za takega otroka, ki se vozi z vlakom v šolo. Otrok prišedši iz šole nima onega teka kot drugi člani družine, ki so ves čas delali zunaj na prostem. Težka kmečka hrana je primerna za kmečkega človeka, ki dela zunaj na prostem, a za otroka, ki presedi dopoldne v šoli, taka hrana ni. Tak kmečki otrok, ki se vozi z jutranjim vlakom v šolo, boleha običajno na želodcu, kajti želodec je že itak zaradi neredne hrane oslavljen, povrhu pa še težka kmečka hrana, ki čaka otroka doma (žganci!).

Ker živčevje ne dobiva potrebnega hraniva, se loteva otroka glavobol, a živčna oslabeleost se pred vsem javlja v vnanji slabosti otroka: bruhanje, omedlevica in omotica, lahni krči v želodcu, žila bije počasneje, otroka trese mraz in vročica. Pa tudi v psihi otroka vlada neravnovesje; zdaj je nedovzetan za kako stvar, nepazljiv, brezbrizen, razdražljiv, zdaj zopet pretirano razpoložen, skratka, njegova čud se naglo menjava.

Takega živčno oslabelega otroka je treba na vsak način lečiti. Ves lek obstoji v pravilni in zadostni prehrani.

Vprašanje otroške prehrane je že naša ljudska prislovica pravilno dietično rešila:

Mlečna kaša, mati naša
in otroška sladka paša.

Kakor je za otroka važna mlečna hrana, v dvojni meri velja to za živčno oslabelega otroka. Mleko, mehko kuhana jajca, košček dobro prepečenega telečjega mesa ter dobra, ne preveč slana juha so najbolj priporočljiva jedila za živčno slabotnega šolo obiskujočega otroka.

Dober domač kruh, mnogo sadja in zelenjave, zlasti v juhi kuhano korenje, sveža hrana v stalno določenem času je shema te diete.

Kmečki otroci imajo boljšo priliko za zdravljenje kot mestni otroci. Kmečki otrok ima priložnost, da dobi zjutraj čašo sveže pomolzenega mleka, še toplega izpod krave. Tako mleko — seveda mora biti krava zdrava — je najboljše zdravilo zoper malokrvnost in živčno slabotnost.

Mnogi mestni otroci pa za zajtrk ne prenesejo zavretega kuhanega mleka. Takim otrokom kani v mleko par kapljic konjaka ali pa poizkusi s sladkorjem. Zadostuje košček sladkorja ali pa jim na noževi konici natresi v mleko cimeta. Ako otrok tudi tedaj ne prenese mleka, potem mu daj domačo kavo. Nekatera želodčna kislina nikakor ne prebavi mleka, zato takega otroka ne sili preveč z mlekom. Kava pa naj ne bo zgolj »rjavkasta voda od cikorije«, temveč kava naj bo dobra, ne preveč močna, napravljena iz mešanice ječmena in pravih kavinih zrn. Namesto kave je priporočljiva tudi čokolada, toda mnogi že težko zmorejo take izdatke.

Na vsak način pa dajaj otroku, ki boleha na živčni oslabelosti, kot lek še na vinu raztepeno surovo jajce s sladkorjem. V kozarcu vina raztepi surovo jajce ter zmesi pridaj 2 do 3 koščke sladkorja. To pospešuje porast rdečih krvnih teles.

Poleg take prehrane potrebuje otrok tudi dosti svežega zraka in gibanja na prostem. Mestni otrok naj zatorej opravlja vsako jutro dihalno gimnastiko. Bledolični, malokrvni in živčno slabotni otrok naj dnevno vsaj pol ure telovadi na prostem oziroma v sobi pri oknu.

Malokrvnega in živčno slabotnega otroka ne priganjaj preveč k delu, temveč mu privošči tudi nekaj počitka. Ne dovoli mu, da sedi dolgo v noč pri knjigah. Marsikateri starši so zaradi pretirane častizelnosti krivi, da je njihov otrok živčno preobčutljiv. Nепrestano bičajo njegovo voljo za čim boljši napredek v šoli. Nikdar jim ni povšeči otrokovo izpričevalo; hočejo, da bi otrok prinesel same odlične rede. Kaj pomaga odlično izpričevalo, ako pa ima otrok uničene, razrvane živce!

Marsikateri starši zahtevajo od otroka prevelikega napona njegovih duševnih sil. Ni jim dovolj, da otrok v šoli dobro napreduje, silijo ga tudi k neobveznim učnim predmetom, da se peča s študijem klavirja, violine, tujih jezikov, esperanta itd., tako da starši otroka še bolj preobložijo z delom, ne upoštevajoč, da je otrok že z obveznimi predmeti v šoli dovolj obremenjen in da že ti zahtevajo od otroka dovolj učenja, ako hoče v šoli napredovati.

Otrokov organizem se mora naprej telesno okrepiti, ako hočejo starši, da bo otrok kos nalogam, ki jih zahtevata od njega šola in življenje. Telesno zdravje je važen predpogoj duševnemu življenju. Silno važna je torej naloga staršev, da skrbijo tudi za telesno zdravje svoje dece, da bo vladal, kakor pravi pregovor:

Zdrav duh v zdravem telesu!

Mens sana in corpore sano!

Delovna šola na Škotskem. Ustanovitelji škotske šole so Tomaz Reid, Dugald Stewart ter Adam Smith, ki so največ pripomogli, da je škotska šola očuvala svojo samorodnost in narodno prostost. Škoti so bili ljubosumni na angleško vladu, ki je hotela tudi pri njih izvesti svoje narodnopolitične težnje. Zato rajši niso pošiljali svojih otrok v šolo, samo da bi očuvali svojo narodno prostost. Niso se ozirali na razne šolske reforme na Angleškem, še manj na reforme v drugih državah, ampak sami izvedli ono reformo, ki najbolj odgovarja njihovim potrebam, življenjskim ciljem in se najbolj prilega narodnemu duhu. Tako je vznikla vprav svojevrstna delovna šola, ki je resnično živ odraz škotskega značaja.

Mi smo sprejeli šolske reforme po nemškem vzorcu, zato nam je težko umljiva delovna šola, kakršno so zamislili Škoti. V ljudski šoli ni razredov v našem pomenu besede. Ogromna dvorana, kjer so zbrani dečki in deklice skupaj, je skupna učilnica za vso deco. V kakem šolskem poslopju je več takih velikih dvoran (ne razredov). Otroci so porazdeljeni v skupine. Glavne skupine tvorijo učenci in učenske, ki obravnavajo isto snov. Te glavne skupine pa se dele na razne podskupine, kakor pač kdo napreduje.

Malčki se uče n. pr. branja. Čim kateri to hitreje zmore, pride v drugo skupino, ki se peča z drugimi predmeti. Druga skupina mora računati itd. Čim bolj kdo napreduje v učenju, tem hitreje se pomakne v častnejšo skupino. Mladina med seboj tekmuje v učenju, kajti sramotno je, iz odličnejše skupine pomikati se navzdol. Čim ostane učenec dolžan odgovore na učiteljeva vprašanja, mora iti v skupino slabših. Učilna dvorana je podobna našim telovadnicam. Na obeh straneh so skupinske klopi, sredi pa širok prostor za učitelja. Otroci silno pazijo na učiteljeve besede, da jim ničesar ne uide in da pridejo v častnejši oddelek, čim bolj izvrstno opravijo svojo nalogo. Otroci, ki so zreli za dru-

go glavno skupino (po naše 2. razred), sede v posebnem oddelku dvorane, razdeljeni po častnih skupinah napredovanja. Dočim ena gruča piše, druga računa, tretja riše itd. Otroci so porazdeljeni v štiri glavne skupine, izmed teh pa zopet v podskupine in gruče, kakor je pač učni napredek posameznika. Posebno nadarjene odbere učitelj v vodstveno gručo skupine. Tako je ljudska šola tekmovanje mladih glav v elementarnem znanju. Storitve teh šolarjev prekašajo druge ne toliko po količini znanja kolikor po preciznosti odgovorov in izredni koncentraciji.

V srednji šoli je isti sistem, samo da so tu razredi. V razredih so oddelki, skupine in gruče, sama častna mesta za tekmovanje v učenju in sposobnostih. Škotska srednja šola je vzor delavne zajednice. Značilno je, s koliko koncentracijo se mladina loti dela. Najtežja latinska imena piše brez ortografičnih pogrešk, s čudovito natančnostjo in gotovostjo odgovarja na stavljena vprašanja iz vseh področij nčn. predmetov.

Edini predmet, ki mu Škot v šoli ne posveča pažnje je petje. Petja ni ne v ljudski ne v srednji šoli v učnem načrtu. To pa zaradi tega, ker je petje prepuščeno posebnemu za to nastavljenemu praecentorju, ki z mladino vsakotedensko dve uri vadi koralno melodijo za službo božjo. Izmed številnih cerkva ima malokatera orgle, zato tembolj vežbajo dobre pevce. Velik del škotskih cerkva zavrača orgle in zvonove, trdeč da se mora peti z ustnicami, ne pa uporabljati instrumente. Na čelu škotskih cerkva s to smerjo stoji »Free Church«. Zato nam je razumljivo, da varčni Škot prepušča petje verski občini kot njeno brigo in ga izloči iz šolskega pouka. Praecentorja plačujejo itak verske občine. Zanimivo je tudi, da je Škot iz razloga varčnosti, ne iz kakega verskopolitičnega razloga, izvedel tudi ločitev cerkve od države. »Free Church« ter »United Presbyterian Church« nimata nobenega vpliva na šolo. V kakem kra-

ju je kar po pet različnih verskih občin, sredstva pa so neenako porazdeljena na te verske občine, zato je verski pouk izločen iz šole in prenesen na versko občino.

E. D.

Nezadovoljnost in nevhvaležnost. — Ludovik XIV. je dejal: »Če koga postavim na važno mesto, je 99 vedno nezadovoljnih, eden pa je nevhvaležen.«

F. L.

Književne vesti

Dr. Andrej Gosar: **Za nov družabni red.** Drugi zvezek, peti snopič. Zensko vprašanje.

Ako smer sedanje družbe ni prava, tedaj moramo nujno pritegniti z dr. Gosarjem za nov družabni red. Strokovno in specialistovsko je dr. Gosar osvetlil to borbo za nov družabni red z vseh vidikov, iz vseh strani ter nam pokazal smer za skupno rešitev iz te socialne in gospodarske krize. Vsak slovenski kulturni delavec mora pri ostvarjanju novega družabnega reda sodelovati, sodelovati duhovno in aktivno z ujdno sintezo antropocentričnega vrednotenja sveta in kulture kot naravnega prava človeka kot socialnega in duhovnega bitja.

Problem novega socialnega reda ni segal še nikdar tako globoko v organizem človeštva kot danes. Ni pa vseeno, s kakšnega stališča rešujemo to velevažno vprašanje človeške družbe. Dr. Gosar rešuje to vprašanje z izrecno krščanskega vidika.

Dr. Gosar prikazuje tudi na aktualnost ženskega vprašanja, ki je obenem pravo in polno vprašanje človeške družbe, kajti kdor naj rešuje socialno vprašanje, ne more iti mimo ženskega vprašanja, ki je z vprašanjem za nov družabni red neločljivo v zvezi. Kot znanstvenik in specialist se zavzema dr. Gosar z vso rigoroznostjo tudi za rešitev tega vprašanja, kajti socialna kriza je prizadela ženo prav tako hudo kot moža, če ne še huje. Na strani 830 poudarja in podčrtava utemeljenost tega vprašanja takole:

»Priznati je treba, da je tako zvano žensko vprašanje v naši dobi postalo silno boleče in pereče, tako da bi bilo brez povoljne rešitve tega vprašanja prazno govoriti o količkaj zadovoljivem družabnem redu.«

»Sodobni ženski svet se ne more zanašati na nekdanji način mirnega in urejenega življenja na domu.«

Dr. Gosar v poglavju VI., str. 827 opisuje, kako je moderna industrija s svojimi izdelki za domačo porabo odvezala ženam v gospodinjstvu celo vrsto del, s katerimi so imele prej mnogokrat več kot dovolj opravka. Iz vsega tega vidika vidimo, da ženi današnjega časa ne preostane nujno drugega, kakor da si poišče delo izven doma ter se na ta način gospodarsko osamosvoji. »Zato je edino pravilno, da se žene strokov-

no izobražujejo in usposablajo, kajti žensko vprašanje je pred vsem gmotno in eksistenčno vprašanje velike večine ženstva.«

»Na drugi strani,« pa pravi dr. Gosar, »gre pri ženskem vprašanju za primerno priznanje in uvaževanje intelektualnih in moralnih sil ter sposobnosti razmeroma majhnega dela izobraženih in inteligentnih žen. Te so se namreč v dosedanjih razmerah premočkrat povsem upravičeno čutile prikrajšane in zapostavljene celo za mnogo manj izobraženimi in manj inteligentnimi moškimi vrstniki.«

Zato dr. Gosar pravi, da je osnovni problem ženskega vprašanja in gibanja: kako doseči, da bosta moški in ženska v družbi kot njena uda povsem enaka, oziroma boljše, povsem enako pravna. »Samo po sebi se razume, da v tej zahtevi z našega krščanskega svetovno nazorskega vidika načelno ni mogoče temu niti najmanj oporekati. Zakaj oba, moški in ženska, sta ustvarjena po božji podobi, oba imata neumrjočo dušo, ki naj bi dosegla svoj pravi, končni cilj pri Bogu. Oba, moški in ženska, sta povsod, kjer gre za nujno osebnostno ali recimo kar človeško veljavo, načelno povsem enakovredna in bi morala biti torej tudi popolnoma enakovpravna.« (Str. 831.)

Ta ideološka misel krščanstva naj se uveljavlja tudi v vsem družabnem in javnem življenju. Odločno pravi na str. 832: »Gre za to, da bi morale tudi ženske dobiti primerno besedo in veljavo povsod, kjer in kolikor so po svoji socialni funkciji udeležene, to se pravi, kjer in kolikor aktivno sodelujejo pri skupnih družabnih zadevah. Prav tako se tičejo ženstva tudi najrazličnejša obča politična vprašanja, n. pr. glede temeljnih državljskih pravic (osebne svobode, svobode vere in vesti, zborovalne in združevalne svobode, tiska itd.)«

»Kratko smemo reči: vse obče državljske oziroma politične zadeve imajo vsaj na splošno za ženske bistveno enak pomen kot za moške. Zato je načelno nujno potrebno, da dobe v vseh teh stvareh tudi ženske primerno besedo in vpliv.«

»Podobno velja tudi v vseh tistih kulturno, gospodarsko in socialno političnih vprašanjih, ki imajo bolj splošen značaj ter se vsaj v glavnem enako tičejo moških in žensk.« (Str. 844.)

Dr. Gosar zaključuje rešitev tega vprašanja s sledečo nalogo: »Prav zaradi tega je eno najvažnejših vprašanj ženske enakopravnosti v javnem življenju, kako ženske polagoma uvajati v različne javnopravne in politične naloge in dolžnosti.« (Str. 846.)

Tako je dr. Gosar stališče žene v človeškem občestvu in družbi edino pravilno rešil, kajti socialno vprašanje je obenem i žensko vprašanje. Ako hočemo socialno vprašanje količkaj povoljno rešiti, moramo obravnavati in rešiti tudi to pereče žensko vprašanje, ki je zaeno vprašanje duhovne obnove človeške družbe v krščanskem duhu, vprašanje vzgoje ter krščanskega odnosa med človekom in človekom. E. D.

Težko vzgojljivi otroci. Spisala Milica Stupan, Maribor 1936. Založba »Zena in svet« v Mariboru. Cena 30 din. — Vsebina (159 strani) obsega poleg uvodne in sklepne besede dva dela: A. Splošno o težko vzgojljivih otrocih, in B. Posamezne vrste težko vzgojljivih otrok. V tem obsegu so predstavljene psihološke struje, nauk o dednosti, čut manjvrednosti, vpliv kazni, »vzorni otrok«, propali in zločinski otrok, težko vzgojljivi zaradi temperamenta, z različnimi nevrotičnimi motnjami, tatinski, lažnivi, spolno živahni otrok i. dr. Knjiga kaže na obnovo vse naše vzgoje in na ovire, ki jih stavijo težko vzgojljivi otroci. Preobširno bi bilo izbrati iz nje posebne odstavke, ker je snov pomenljiva na vseh koncih. Tako leži velika krivda v zapostavljanju nekaterih otrok v družini. Hudo je bilo Kajnovu dejanje, a ljudje gledajo samo na zle posledice, namreč na umor brata Abela, na vzroke staršev, zakaj je bil Kajn tak in tak, se ne spomnijo. Zapostavljeni in osovraženi otroci so navedeni še pri dognanjih individualne psihologije (str. 43). Celo v najvišjih slojih se napačno ravna, kar kaže zgled zadnjega nemškega cesarja Viljema II., ki je bil zelo zapostavljen v mladosti, pozneje pa postal toliko maščevalen. V knjigi je mnogo nasvetov za starše, kako je potrebna neka priprava na vzgojni poklic, da se naj starši ne zanašajo kar na zdravo pamet ali na slučajne izkušnje. Dokaj izčrpno je pojasnjen nauk o dednosti. Pri raznih razvadah (stran 120) je navedeno, kako otrok zavrača poljubovanje in druge pretirane nežnosti odraslih ter jih občuti kot nadlegovanje. Težko vprašanje je, da celo najpridnejši otroci nimajo pogojev sreče za življenje. To so že pisatelji, kakor naš Cankar (v povesti »Melitta«) opisovali. Svet priganja k pridnosti, obsoja malomarnost in nečednost, pa mu je manjka prave vzgojne zavesti ali spoznanja. V sklepnih besedi pravi pisateljica: »Bistvo slehernega težko vzgojlivega otroka je v tem, da mu nekaj manjka. Morda občuti otrok dejansko pomanjkanje ali pa je pomanjkanje notranje, otrok ne čuti okoli sebe dovolj ljubezni. Kdor je razumel to bistvo težko vzgojljivih otrok, temu tudi ne bo težko, usmeriti svoje vzgojno postopanje v

pravilno smer.« Takih smeri podaja pričujoča knjiga v obilni meri in daje na marsikak primer v vzgojnem življenju pravi odgovor, zato jo staršem in učiteljem toplo priporočam. F. L.

Globalna metoda ali globalni pouk? Spisal prof. Sergej J. Hesen. Priloga filozofiji začetnega pouka. Po pisateljevem odobrenju prevedel J. Maslič. Izdaje knjižarnice Jeremije J. Dželebžiča, Beograd, Karadžordževa 61. V srbohrvaščini in cirilici, 56 strani, cena 10 din. — Studio o globalni (celotni) metodi je napisal znani predagog S. Hesen v Varšavi o priliki hudega spora glede te metode v Češkoslovaški. V globalni metodi so nekateri iskali reformo celokupne notranje strukture elementarnega razreda, a drugi pa samo neko tehnično učno sredstvo za prvo čitanje. O tem se je torej mnogokaj izražalo in primerjalo vse prejšnje metode 19. stoletja. Odkritje vsake nove metode je le variacija ali kombinacija že prej znanih metod (str. 10). V svoji češki knjigi »Psihološki zakladi začetnega čitanja« je postavil prof. M. Rostohar (Brno 1934) vse metode v dve skupini. (O tem podam na tem prostoru samo nekaj stavkov.) V prvo spadajo sintetične metode, ki prihajajo iz elementov besed, ki sami za sebe nimajo občega smisla. Sem spada »glasovna metoda«, ki gre postopno od glasov in črk k zlogom in od njih k besedam. Nadalje spada semkaj »metoda zlogov« ali »metoda normalnih zlogov«, ki je na Češkem dosti razširjena. V drugo skupino spadajo analitične metode, ki uporabljajo pot od besede in celo od stavka, t. j. od celot, ki imajo nekaj smisla. Tu obstojajo dve možnosti: »Ali se začetno čitanje končava pri besedi kot edinstveni grafični simbol, katerega mora učenec poznati kot optični objekt in da prodre od njega v pomen besede, t. j. v pojem ali idejo. To metodo imenuje Rostohar globalno, ali mi (Hesen) jo hočemo — da se ognemo nespo-razumljenju — zvati »metodo celih besed«. Drugim možnostim sledi analitična metoda, ki gre takoj od besede k črki kot nje sestavnemu delu. To je umljivo iz bistva o edinstvu sinteze in analize ter obsega množino metod iz prakse in literature, ki so namenjene pouku čitanja. Rostohar se vara edino v tem, da je »metoda celih besed« ono, kar hočejo moderni globalisti in da je analitična metoda, katero on sam priporoča, nekaj principiuelno novega (str. 11). Metoda celih besed je bila odkrita v Ameriki že l. 1888 po Horazu Mannu, analitična pa že davno prej od Francoza Jacotota. Vse spadajo med eno onih dveh skupin in se razlikujejo edino v materialu besed. To je trdil v svojih člankih že L. N. Tolstoj. Če pa vse metode med seboj vzporedimo, spoznamo, da živi takorekoč vsaka metoda od pogreškov ali napak drugih metod. Tolstoj je prav povedal, da ni »najboljše metode«, temveč imamo samo »najboljše učitelje.« »Najboljši učitelj« je pa oni, ki more takoj

objasniti ono, pri čemer se je učenec ustavil, ali oni, ki pojasni učencu, kar ni v trenutku zbral in ga usmeriti na nadaljnje delo. Zato je nepotrebno zasledovati eno edino metodo. Pomniti je treba, da so vse metode enostranske in da bi bila najboljša ona metoda, ki bi takoj odgovarjala na vse mogoče nepravilnosti, katere srečajo dijaki; torej nikakih metod, temveč umetnost in talent. Tako je napisal Tolstoj iz prakse in poznavanja metod že pred 70 leti. Pri tem pa ni res, da ni treba nikakih metod; za vsak napredek so potrebna neka prosta pota. Pisatelj Hesen piše v končnem V. poglavju te knjižice, da je sedaj jasno, kako moramo pravilno umevati globalni pouk čitanja.

Istočasno mora bralec priznati, da je vsa obširna češka kritika glede globalnega pouka zgrešila svoj namen in ni pogodila globlje motive in teorijske razloge. Ta kritika absolutno ni videla, da je globalna metoda samo sestavni del mnogo širše in principiellne reforme notranje strukture celega začetnega pouka, reforme današnjega šolstva in moderne pedagogike, a ne zamenjavanje tehnike začetnega čitanja z drugo tehniko. Naravno, ponavljam — pravi Hesen na str. 42 —, da so tega krivi sami češki branilci globalnega pouka, ker zelo pogostokrat niso razlikovali metodo celih besed od globalnega pouka. Globalni pouk v točnem smislu te besede je torej (str. 52) opravičen samo na začetni stopnji pouka, a globalno čitanje je samo delni primer običnega principa globalizacije. Oni radikalni globalisti, ki hočejo odrasle analfabete poučevati z globalno metodo, ne razumejo pravih motivov globalizacije. »Globaliteta« je samo začetna in primitivna faza totalitete, ki je seveda problem zase. — Razprava je zanimiva in je našla že mnogo razgovorov. F. Lužar.

Merjenje inteligence. Spisal dr. Borislav P. Stevanović, Beograd 1937. Piščevo izdaje, ulica Kneginje Zorke 72. Cena 40 din. 240 strani v cirilici. — V predgovoru pravi

pisatelj, da je ta knjiga praktično dopolnilo studije »Razvitje deške inteligence«, ki je bila objavljena pred tremi leti v izdaji Srbske kraljevske akademije. Tam je natisnjena tudi pisateljeva revizija metode Binet-Simona o preizkušnji inteligence. Merjenje inteligence so zelo preiskovali v Zedinjenih državah Amerike; tam so iskali z objektivnimi sredstvi, v katere praktične svrhe bi se dalo vse uporabiti. Posebna poglavja v knjigi označujejo inteligenco in njeno naravo, razvoj in zakone razvoja inteligence in historijski pregled. Najbolj važno odkritje v zgodovini psihologije glede individualnih sposobnosti je razdelba po Binet-Simonu. Pot je šla skozi mnoge zablode psihologov, a Binet se je z mnogimi poskusi teh srečno otresel ter našel iz navadnega življenja naravnejši in prostejši način vprašanj in odgovorov (str. 50). Razprava kaže na raznih zgledih, tabelah in slikah ves postopek in oceno, to pa za razne letnike od 3. do 14. leta starosti. Knjiga je namenjena psihologom, pedagogom in učiteljem vobče; teksti so kritično analizirani in lahko umljivi.

F. L.

Misijonski koledar za l. 1938. Izdalo Misijonišče Groblje, p. Domžale. Cena 10 dinarjev. — Koledar obsega polno zanimivega gradiva iz misijonov po svetu. V tem letniku je posebno opisana Oceanija, h kateri prištevamo Avstralijo. Tam zemlja obilno rodi, bogato rastlinstvo je postavilo človeka v brezdelje in lenobo, a zato pa prihajajo tja pridni Evropejci in Azijci; prvotni ljudje bodo kmalu potisnjeni v kot. Domačini sploh izumirajo, kakor hitro pridejo v stik z evropsko kulturo. Ne prija jim evropska hrana, obleka in stanovanje. O raznih drugih posebnostih teh krajev so sestavljena še druga daljša poglavja. Knjiga ima med besedilom veliko lepih slik. — Poleg koledarja izhaja v Grobljah list »Katoliški misijoni«, ki je glasilo »Družbe za širjenje vere«. Letna naročnina je 12 din. F. L.

Beleške

Kaj pravi statistika o omejitvi porodov? V Evropi imamo narode, ki pravijo, da imajo premalo prostora, Nemci se imenujejo »ein Volk ohne Raum« (narod brez prostora). Zanimivo pri tem je, da še tega prostora nočejo sami obdelovati, kar ga imajo. Letos je šlo iz Avstrije na tisoče delavcev na kmetско poletno delo v Nemčijo, tudi precej Slovencev iz Koroške je šlo gori. Dognali so, da je donosnost zemlje izrabljena šele do ene tretjine. Človeštvu se torej

še ni treba bati, da mu bo zmanjkalo kruha na zemlji. Če bi bile zemeljske dobrine pravilno razdeljene, bi imeli vsi ljudje zadosti kruha. Za vse bi bilo dela in jela dovolj.

Toda ni samo revščina vzrok, da se omejujejo porodi, marveč so vzroki tudi naslednji: pretirani šport, uživaželjnost, lagodnost, osebno ugodje, luksuz, hiperkultura. Egoizem, pomanjkanje čuta odgovornosti, pomanjkanje zaupanja v božjo previdnost, pomanjkanje zavesti, da

so starši v službi Stvarnikovi: to so moralčni vzroki, da se protinaravno omejujejo porodi. To omejevanje porodov je velik socialen greh, je greh proti človeški družbi, proti narodu in državi.

Statistika nam pravi, da je bilo leta 1810: 50 milijonov Germanov, 63 milijonov Romanov, 65 milijonov Slovanov. Leta 1930 pa je bilo: 149 milijonov Germanov, 121 milijonov Romanov, 226 milijonov Slovanov. Če bo šel razvoj v tej smeri naprej, bo leta 1960: 160 milijonov Germanov, 133 milijonov Romanov in 303 milijone Slovanov. Evropa bo pretežno slovanska.

Presežek rojstev je znašal leta 1935 (na tisoč prebivalcev): v Nemčiji 7, na Angleškem 3.2, na Francoskem 0.5, v Italiji 9.4, v Švici 3.9, na Ogrskem 5.7, na Japonskem 14.8.

Nemčija je imela leta 1930: 64.3 milijone ljudi, Italija 41.4 milij., Francija 39.5 milij. Če bo šel razvoj v tej smeri dalje, bo imela leta 1960: Nemčija 69.7 milij., Italija 50.3 milij., Francija 37.7 milijona.

Narod, ki se ne brani otrok, kaže da je še fizično in moralčno čvrst in zdrav. Če pa v narodu usiha vir življenja, če katastrofalno pada število rojstev otrok, kaže da je narod ostarel. Zapisan je počasnemu umiranju in smrti. Sebičnost, uživaželjnost, pomanjkanje smisla za žrtve izpodjedajo korenine narodov. Če je v narodu več krst nego zibelk, priča da je narod ostarel, bolan, a ta bolezen je predvsem moralčnega značaja. Ali se je ljudem v preteklosti boljše godilo, nego se jim godi danes? To je vprašanje, a eno je gotovo: ljudje so bili moralčno zdravi, niso se udajali mehkužnosti, bili so pripravljene vzeti nase žrtve. Teга moralčnega zdravja, ki izvira iz čvrste vere v Boga, je narodom danes predvsem potreba. V. Č.

Šola za vodstvo tujcev. Tako šolo za vodnike po mestu je poklicala v življenje Nemčija. Vlada je uvidela potrebo po ustanovitvi takih specialnih šol, ker prihaja vsako leto, zlasti v glavnih počitniških mesecih, toliko tujcev v Nemčijo, da si ogledajo glavna mesta v Nemčiji in vse znamenitosti teh mest. Ob priliki olimpiade je prišlo na stotine stotisoče tujcev v Nemčijo, zlasti se je

trlo tujcev v glavnih mestih; v Berlinu samem je bilo v preteklem poletju 150 do 160 tisoč tujcev.

Nemška država je zato odredila, da bodi tujski vodnik primerno izšolan, da bo lahko vršil tudi narodno propagando. Zato mora vsakdo, ki se želi izobraziti za tujskega vodnika, obiskovati posebno šolo za vodstvo tujcev. Ta šola podaja sistematično poglobitev v tempo nove Nemčije ter jim podaja mnogo praktičnega znanja o muzejih in nemških mestih. Tujski vodnik pridobi na teh šolah vse ono potrebno znanje, da bo znal tujce informirati o vsem, kar zadeva bistvo nemške duše in nemškega človeka ter pokazati veličino sodobne Nemčije.

Dostop na to šolo, ki se je otvorila z letošnjim šolskim letom, imajo tudi dijaki raznih visokih šol in akademij, ki se žele za časa svojih visokošolskih študij posvetiti tudi panogi vodstva tujcev po mestu. Vsi pa morajo obiskovati zlasti predavanja o narodni zgodovini, zemljepisju, etnografiji itd. ter morajo zlasti obvladati več jezikov ter biti lepega, prikupnega vedenja. E. D.

Rasizem, najvažnejša veda na nemških univerzah. Službeni list nemške države je prinesel državno odredbo, da se mora uvesti v vse šole v Nemčiji, v ljudske, srednje in visoke šole kot obvezen predmet nauk o rasi. Rasistično misel morajo zajeti učitelji in profesorji vseh šol v vsej globini. Odlok pravi, da je rasistična misel predpogoj podviga k narodni nemški kulturi. Rasizem je postal najvažnejša veda na vseh šolah v Nemčiji. Spoznanje in vrednotnost nordijske psihe si mora prisvojiti vsak učitelj ne samo v šolah, temveč tudi sam notranje izvojevati, tako da bo notranje ves prežet z rasistično nemško miselnostjo ter iz te miselnosti ocenjeval in vodil narodnosocialno delo. Na vsaki univerzi v Nemčiji se je s tem šolskim letom otvorila posebna stolica za »Rassenkulturkunde« (rasno kulturoslovje). E. D.

Pedagogika na razpotju

Tako je naslovil svoje predavanje geografski vseučil. profesor dr. Artur Liebert, ko se je 20. oktobra t. l. odzval vabilu našega Pedagoškega dru-

štva. Njegovo predavanje je bilo izredno obiskano — znan nam je že od lanskega predavanja v našem Filozofskem društvu —, vsebinsko in oblikovno na višku, časopisi pa so o njem bolj malo poročali. Naj poskusim tu zajeti le nekaj glavnih misli njegovega govora, ki je bil pač vreden in pomemben dovolj, da o njem na tem mestu poročamo:

Vsi znaki v življenju in kulturi sodobnega človeka kažejo, da se nahajamo na razpotju. Najtragičnejše in v največji meri pa se kaže to vprav na polju pedagogike. Tu se sodobna kriza, ki ni mar le eksistenčna in moralna, najbolj pokaže. Mehanizacija, birokracija, materializacija, povnanjenje... Nujno je, da se spet orientiramo v metaliziko. V to nam služi več možnosti (religiozna, intelektualna, zgodovinska i. p.), a najboljša bo ona, ki jo izražamo s *humanizmom*. Oživiti je treba spet vrednote ljubezni, ki jo ima v mislih krščanska religioznost. Tu gre za *aut—aut*: če ne bomo šli reševati *ta humanistični pravec* (ki ga je med drugimi že Komenski poudarjal), *zdravimo v gotovo propast in barbarizem*. Mi se preveč vežemo. Koliko svobodnejši je bil grški človek! Vse je determinirano. Otrok pa se determinaciji izvija sam od sebe. Znanstvena pedagogika se je oddaljila od svojega pravega predmeta — otroka. Treba bi bilo spet vzbuditi v otroku ljubezen do šole. Otrok mora sam *hoteti ubogati*. Treba je stopiti z njim v stik in upoštevati njegov poseben način doživljanja na vsej črti. Zgodovina naj bi se ne podajala v obliki suhih, realističnih in s starostno inteligenco prikazovanih dejstev, ampak naj bi v obliki anekdot in zanimivosti zajela mlado dušo. Sploh pogreša naša šola onega vitalnega ozračja, v katerem raste otrok,

zlasti pa smeha, dovtipov in toplote. Treba bi torej bilo več humorja in enostavno-človeškega v pouku naše dece, ki se v birokratičnem šolskem ozračju preveč avtomatično in mehanično vzgaja. Kako je že lepo rekel Goethe: če bi bili pametni (*verständige*) ljudje, bi rodili i pametno deco.

A to je le slabotno okostje živega in izredno sugestivnega govora predavatelja, ki je zanj s strani vseh poslušalcev žel navdušen aplavz.
E. Bojc.

Ob slikah na Slomšekovem grobu. Prisedši na Slomšekov grob motita vsakogar tisti dve sliki umetnika Franceta Kralja, ki visita ob straneh glavnega oltarja. Najsi tradicija daje Kralju ves umetniški renome, toda ti dve sliki na Slomšekovem grobu v Mariboru mu ga kvartira. To delo umetnika Kralja ne izkazuje umetniške višine. Motiv ni niti religiozno niti svetopisemski poglobljen, niti ne izkazuje vsaj malce tiste religiozne alegorike, ki je potrebna za vzmik vsaj rahlega versko nabožnega čustvovanja. Sliki sta nenavadno slabo izdelani; barve medle, zamolklo sive, na posameznih mestih neprijetno vsiljiva in moteča rdeča barva; motiv plehek. Sliki sta tako z estetskega kakor tudi z religioznega vidika dekorativno brezpomembni. Vsa kompozicija bi morala biti versko bolj poglobljena in verneje oslonjena na življenjsko svežino našega naroda. Tako pa so figure na sliki vse izkažene, patološke. Slike so estetsko neznosne, brez radosti, brez stvariteljske svežine in moči. Po svojem stilu in kompoziciji, s predstavljenimi pohabljenimi figurami z bebastimi obrazi sta sliki prava prigradniska *satira* na verski čut našega naroda. Obžalovati je, da visita sliki v kapeli, kjer počiva naš veliki Slomšek, ki je imel toli razvit estetski in umetniški čut.
E. D.

Razglednik

Šolske razmere v Franciji. V francoski reviji za pedagogiko je izšel zanimiv članek o šolskih razmerah v Franciji.

Statistika pokazuje, da v Franciji

svobodne šole stalno rasto. Poleg državnih šol je bilo v letu 1936 v Franciji 11.665 svobodnih šol; te svobodne šole so zlasti številne v delavskih okrajih (departementih). V Parizu samem je 824

svobodnih šol, v Lyonu 135, v Marseilleu 111, v Bordeauxu 82, v Toulousu 57. Vsaka šola ima v teh mestih vedno stalen kader otrok, ki jih starši pošiljajo rajši v te, kakor v državne šole, ki so kolikor toliko nevtralne. Odkar se je v Franciji razbohotil komunizem, dobivajo svobodne šole vedno več dece ko državne versko nevtralne šole. Vzrok za porast teh svobodnih šol je verska mlačnost in brezbriznost, ki se je razpasla tako po mestih kakor na deželi. Učitelji na državnih šolah čuvajo kolikor toliko nevtraliteto, mnogi pa se norčujejo iz verskega čustvovanja otrok, ki jih starši doma versko vzgajajo. Katoliški učitelji presenečeno vzdikajo zaradi teh razmer na francoskih državnih šolah: »Zdi se nam, kakor da bi bili prestavljeni nazaj v dobo poganstva pred 2000 leti.« Nekateri učitelji tudi na državnih šolah odkrito napadajo vero in Cerkev ter smešijo versko čustvovanje mladine. Neovirano pa vrše to razdiralno delo na mladini učitelji svobodnih šol. Toda kjer koli zasledujemo zasebno življenje takega učitelja, vidimo, pravi avtor, da je ta učitelj, ki tako sovraži vero in Cerkev, necerkveno poročen, da živi v konkubinatu, da njegovi otroci niso niti krščeni, da je udan pijači in raznim drugim strastem, da je etično in moralno na nizki stopnji ter da izhajajo iz rodbin, ki so se odtujile krščanstvu ter da je bil kakemu rodbinskemu članu odrečen cerkveni pokop. Mnogi okrajaj rajši trpe takega moralno oporečnega učitelja ko pa zglednega, krščanskega učitelja, kajti krščanski učitelj bi s svojim zglednim življenjem bil premnogim staršem, ki žive v divjem zakonu, v napoto in spotiko. Zato je versko mlačnemu in brezbriznemu ljudstvu ljubši tak učitelj, ki živi prav tako v divjem zakonu in svojih otrok ne daje krstiti. Vaščani se v pomirjenje svoje vesti lahko sklicujejo nanj kot ljudskega voditelja in vzgojitelja. Učitelji, ki žive moralno neoporečno, so večinoma krščanski učitelji na državnih šolah.

E. D.

Nova vrsta obveznih predavanj na dunajski univerzi. Z letošnjim šolskim letom je dunajska univerza uvedla celo

vrsto novih obveznih predavanj za vse slušatelje univerze. Vsebina teh predavanj je rasistično državljanska, kakor n. pr. cikel predavanj docenta g. dr. Kurtla:

Zur weltanschaulichen und staatsbürgerlichen Erziehung.

Na medicinski fakulteti so se uvedla poleg strokovnih še naslednja predavanja:

Allgemeine Hygiene mit Einschluss der Rassenhygiene, Gewerbehygiene, das Hygienische Praktikum, Rassenhygiene itd.

Uvedene so tudi higienične ekskurzije, katerih ekskurzij se morajo udeleževati tudi naravoslovci in fiziki s filozofske fakultete.

Na filozofski fakulteti pa je za vse slušatelje filozofske fakultete postalo obvezno tudi predavanje o higienični pedagogiki (hygienische Pädagogik).

E. D.

Računske naloge v znamenju Marta.

Tudi šolske naloge v Nemčiji so izraz narodnosocialističnega bojnega razpoloženja. Nemške računice za otroke imajo n. pr. sledeče »miroljubne« naloge:

Zrakoplov za bombardiranje napravi podnevi 280 km na uro, a ponoči 240 km na uro. Koliko časa potrebuje, da preleti ponoči iz Münchena v Strassbourg (v Franciji), a podnevi iz Kölna v Pražo?

Eskadrila, sestavljena iz bombarderjev meče bombe na mesto; na vsakem metu je 500 bomb težkih 1500 gr. Koliko eksploziva mora vreči eskadrila in koliko požarov bo napravila, če je za vsak požar potrebnih 20 bomb? E. D.

Po stopinjah katoliške Cerkve. Ustanovitev samostanov v protestantovski cerkvi.

Danska luteranska deželna cerkev se peča že dalj časa z vprašanjem ustanovitve evangeljskih samostanov po zgledu katoliške Cerkve. Med izobraženci je bila živahna debata, ali ni ustanovitev samostanov proti duhu protestantizma, kajti protestantizem doslej ni poznal takih institucij. Protestantovski cerkveni krogi zelo podpirajo to stremenje protestantovskega izobražen-

stva ter izjavljajo, da je ta misel o ustanovitvi samostanov že ves čas bila skrita težnja vernikov, katera je prišla šele sedaj v teh viharnih časih materializma in vsakršnega nasilja živo do izraza. Višja duhovščina se je zatorej soglasno izjavila za ustanovitev samostanov ter bodri laike v tem načrtu. Pravi, da mora ne-le vsak duhovnik, ampak tudi vsak laik, ki količkaj evangelijsko živi, pritrčiti, kako potrebna je ustanovitev samostanov v protestantovski cerkvi. Šele materializem, ki ni prinesel človeku notranjega miru ter ga oropal zveze z Večnim, nam je pokazal, kako neizmerno potrebni so samostani za duhovno življenje. Tako izjavlja protestantska duhovščina, ki podpira z vso vneto težnjo protestantskih laikov, da se oklenejo takega kontemplativnega življenja v samostanih. Dokler ne bo dozidan prvi samostan, uporabljajo ti verniki, ki se žele posvetiti redovniškemu kontemplativnemu življenju, stare zapuščene hotele ter graščine. Protestantske duhovne konference sestavljajo prva navodila za redovno življenje.

Zaenkrat je samo med inteligenco živ ta pokret za redovniško življenje, ki naj odpomore krizi protestantizma. Med ljudstvo ta misel še ni prodrla. Visoko izobraženi laiki so se zbrali v majhne skupine, da žive to čisto kontemplativno življenje v Božu po evangelijskih nasvetih, samo obljubo ubožstva ne bodo izvajali v polnem obsegu zaradi prilik, ki jih je ustvaril sodobni gospodarski red.

E. D.

Poostritev kulturnega boja v Nemčiji.

Kakor protestantski tako so tudi katoliški duhovščini v Nemčiji prepovedali mladino poučevati v verouku. Verski pouk prevzamejo laični učitelji in učiteljice, duhovščina pa je razrešena posej te dolžnosti. V veljavo je stopil zakon iz preteklih 70 let; takrat se je tudi začel v Nemčiji kulturni boj, ki je odvzel duhovnikom pravico poučevanja v verouku; vendar je tedaj ostala ta prepoved le na papirju, danes pa jo izvajajo.

E. D.

Profesura za ateizem. Kakor poroča »East Informationsbureau« je Sovjetska

unija izdala odlok, da se podeli profesorski naslov tudi za ateizem. Profesor, ki poučuje na sovjetski šoli, si more steči tudi v ateizmu profesorski naslov. Pravico do tega profesorskega naslova imajo oni, ki so s plodnim delom v javnosti delovali za ateizem ter je to delo odobril centralni svet za brezbožno propagando v Moskvi. Prvi naslov profesorja za brezboštvo je prejel glavni vodja centralne brezbožne propagande: Jaroslavskij. — Stolico za brezboštvo lahko zasedejo tudi drugi inozemski člani brezbožne internacionalne propagande.

E. D.

Pozdravljanje v šolah v Španiji. —

Franco je izdal za šole odredbo, da naj temelji šolska vzgoja na stari tradiciji Marijinega češčenja. Marijino češčenje je izšlo iz ljudstva in zato spada h kulturi. Na vseh šolah mora biti:

1. postavljen kip Matere božje na častno mesto;

2. vsako leto meseca maja se izkazuje Materi božji glasom stare španske tradicije posebno češčenje. Šolski otroci naj se pred Marijinim oltarjem redno udeležujejo majske pobožnosti;

3. mladina pozdravlja svojega učitelja po stari španski tradiciji: Ave Maria purissima! Učitelj pa odgovarja: Sin peccado concebida! (Brez madeža spočeta!);

4. dokler traja španska državljanska vojna, naj učiteljstvo in mladina večkrat na dan kliče Marijo na pomoč, da izprosi srečen izid državljanske vojne.

E. D.

Akademija za tisk in politiko v Avstriji. Z letošnjim šolskim letom 1937-38 se je na Dunaju odprla nove vrste visoka šola, namreč Akademija za tisk in politiko. Študij na tej akademiji traja šest semestrov. Snov predavanj je politično šolanje v smislu domovinske fronte (vaterländische Front). V to akademijo so bili sprejeti v prvi vrsti časnikarji, ki se hočejo posvetiti izključno narodnopolitičnemu življenju. Na akademiji se vrše tudi praktični politični seminarji, tako da se slušatelji morejo vsestransko izpopolniti v politični stroki.

E. D.

